

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- / ylempi AMK

Eeva Tili

HARRASTUSTOIMINNAN TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN AMMAT-
TIOPPILAITOKSEEN

Opinnäytetyö 2015

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali-ala

TILLI, EEVA

Harrastustoiminnan toimintamallin kehittäminen
ammattioppilaitokseen

Opinnäytetyö

75 sivua + 14 liitesivua

Työn ohjaaja

Yliopettaja Minna Veistilä

Toimeksiantaja

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto

Maaliskuu 2015

Avainsanat

ammattioppilaitokset, harrastukset, nuoret, hyvinvointi,
kehittämistutkimus, tapaustutkimus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavalla ammattioppilaitoksissa voidaan järjestää menestyvää harrastustoimintaa. Tavoitteena oli laatia toimintamalli, jonka avulla oppilaitokset voivat järjestää harrastustoimintaa. Opinnäytetyö on tapaustutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluilla ja benchlearning-menetelmällä. Tutkimusjoukko koostui Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijoista ja kolmesta eri oppilaitoksesta, joissa järjestetään harrastustoimintaa aktiivisesti. Laadullinen tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Etelä-Kymenlaakson ammattiopistoon harrastustoiminnan toimintamalli. Tavoitteena oli selvittää, millä tavoin ja millaista harrastustoimintaa ammatillisessa oppilaitoksessa voi menestyksekkäästi järjestää sekä millaisia vaikutuksia harrastustoiminnalla tavoitellaan. Tutkittavana ilmiönä oli oppilaitoksen järjestämä harrastustoiminta. Ilmiötä tarkasteltiin ammattioppilaitoksen opiskelijoiden ja harrastustoiminnan kannalta menestyvien oppilaitosten näkökulmista. Tarkoituksena oli tuottaa oppilaitoksen harrastustoimintaan uutta ymmärrystä, jota voidaan hyödyntää toiminnan käynnistämisessä. Lopputuloksena on harrastustoiminnan käynnistämisen toimintamalli. Toimintamalli on tarkoitettu harrastustoimintaa koordinoivien henkilöiden käyttöön.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

TILLI, EEVA

Developing a procedure of extracurricular activities in vocational school

Bachelor's Thesis

75 pages + 14 pages of appendices

Supervisor

Principal Lecturer Minna Veistilä

Commissioned by

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto

March 2015

Keywords

vocational schools, youth, wellbeing, development project, case study

The purpose of this study was to find out how vocational schools can arrange extracurricular activities successfully. The aim of this study was to create a procedure, which would help vocational schools to arrange extracurricular activities. This is a case study, which methods are based on theme interviews and benchlearning. Research group consisted of students of Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto and three different schools that actively arrange vocational activities. Qualitative research material was analyzed with analysis of contents.

The purpose of the research was to develop a procedure of extracurricular activities for vocational school of Etelä-Kymenlaakso. Research aimed to clear up how vocational schools can arrange extracurricular activities successfully and what kind of effects extracurricular activities might have on vocational schools. The aim of research was to produce new kind of understanding that can be used in activating extracurricular activities. The outcome of the research is a procedure of extracurricular activities. Vocational schools may use the procedure when they are arranging extracurricular activities.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	HARRASTAMINEN NUORUUSIÄSSÄ	8
	2.1 Harrastaminen ilmiönä	8
	2.2 Harrastusmahdollisuudet	9
	2.3 Yleisimpiä harrastuksia	10
	2.3.1 Liikuntaharrastukset	10
	2.3.2 Taide- ja kulttuuriharrastukset	12
	2.3.3 Media- ja verkkoharrastukset	13
3	HARRASTAMISEN HYÖDYT OPPILAITOKSESSA	14
	3.1 Harrastaminen edistää hyvinvointia oppilaitoksessa	14
	3.2 Harrastaminen tukee nuoren opiskelu- ja työkykyä	17
	3.3 Harrastaminen edistää yhteisöllisyyttä oppilaitoksessa	19
	3.4 Harrastaminen voi ehkäistä koulutuksen keskeyttämistä	20
4	AMMATTIOPPILAITOS HARRASTUSTOIMINNAN JÄRJESTÄJÄNÄ	21
	4.1 Muuttuva ammatillinen oppilaitos	21
	4.2 Ammattioppilaitoksen välineitä harrastustoiminnan järjestämiseksi	23
5	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	25
	5.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset	25
	5.2 Tapaustutkimus	27
	5.3 Aineistonkeruu	28
	5.3.1 Teemahaastattelu opiskelijoille	29
	5.3.2 Benchlearning	31
	5.4 Aineiston analysointi	32
	5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	33

6 TULOKSET	37
6.1 Harrastustoiminta oppilaitoksissa	37
6.2 Harrastustoiminnan tavoitteet	39
6.3 Harrastustoiminnan resurssit	41
6.4 Harrastustoiminnan sisällöt	46
6.5 Opiskelijoiden motivaatio	50
6.6 Harrastustoiminnan haasteet	53
6.7 Harrastustoiminnan vahvuudet ja kehittämiskohteet	56
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	57
8 POHDINTA	64
LIITTEET	
Liite 1. Ammattioppilaitoksen harrastustoiminnan toimintamalli	

1 JOHDANTO

Nuorten harrastamista pidetään yleisesti hyvänä ja tärkeänä asiana. Nuoren, samoin kuin lapsen tai aikuisen, jopa odotetaan harrastavan edes jotain. Harrastamattomuus liitetään negatiivisessa mielessä passiivisuuteen, laiskuuteen ja saamattomuuteen. Lapsella ja nuorella on yleensä luonnollinenkin tarve löytää jokin harrastus, sillä harrastus voi tarjota nuorelle ilon ja nautinnon kokemuksia, keinon tutkia omaa identiteettiä, mahdollisuuden yhteiseen tekemiseen kavereitten kanssa tai väylän henkilökohtaiseen kehittymiseen. Harrastus tarjoaa usein myös paikan tavata vertaisia. (Väestöliitto 2014.)

Murrosiässä harrastamisen merkitys nuorelle voi muuttua. Nuori voi kiinnostua muista asioista tai harrastamiselle ei enää ole aikaa. Kaveripiirin vaikutus harrastamiseen on merkittävä ja kaveripiiri voikin toimia nuoren harrastusaktiivisuutta tukevana tai heikentävänä tekijänä. Vielä peruskoulussa tyttöjen sekä poikien harrastaminen on aktiivista, mutta molempien sukupuolten harrastusaktiivisuus laskee selvästi siirryttäessä toiselle asteelle. Aktiivisuus kuitenkin kohenee jälleen toisen asteen opintojen jälkeen. Ammattiin opiskeleva nuori harrastaa esimerkiksi liikuntaa tutkimusten mukaan vähemmän kuin lukiossa opiskeleva nuori. (Myllyniemi & Berg 2013.)

Peruskouluissa aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään jo lähes poikkeuksetta ja harrastustoimintaa on istutettu jopa keskelle koulupäivää. Lukioissa on perinteisesti koostunut oppiaineisiin liittyviä vapaa-ajan kerhoja. Ammattikorkeakouluissa toimii yleensä aktiivisia opiskelijakuntia, jotka järjestävät oppilaitoksen opiskelijoille toimintaa harrastusten ja tapahtumien muodossa. Yliopistoissa harrastuskulttuuri kukoistaa ja erilaisia opiskelijoiden omia harrastekerhoja on aina grillaamisesta erävaellukseen (Lappeenrannan Teknillisen Yliopiston Ylioppilaskunta 2014).

Samalla, kun nuorten harrastusaktiivisuus heikkenee siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle, myös nuorten kouluviihtyvyys heikkenee. WHO:n kouluviihtyvyydestutkimuksen tuloksien mukaan suomalaisnuoret viihtyvät koulussa huonosti. Tämän voidaan nähdä vaikuttavan joltain osin jopa opintojen keskeyttämiseen. Erityisesti ammattioppilaitoksissa opiskelevien nuorten opintojen keskeyttämisprosentti on korkea. Nuori viettää koulussa suuren osan valveillaoloajastaan, joten koulun vaikutus nuoren hyvinvointiin on väistämättäkin suuri.

Koulun rooli yhteiskunnassa on muuttumassa. Aikoinaan koululaitoksen toiminnan pohjana oli sivistysteoria ja oppiminen. (Lairio, Heikkinen, Penttilä 2008, 4.) Nuorten näkökulmasta tarkasteltuna koulu ei kuitenkaan ole vain luokkahuoneissa opiskelua, arviointeja ja opetussuunnitelmia. Koulu on nuorelle myös sosiaalinen tila, jossa nuori hankkii ystäviä ja etsii omaa paikkaansa toisten nuorten keskuudessa. (Kiilakoski 2012, 10.) Koulun keskeisimpiin haasteisiin lukeutuukin se, miten se kykenee vahvistamaan yhteisöllistä kulttuuriaan. Koulun tehtävänä on myös kasvattaa nuorista aktiivisia kansalaisia ja koulun toinen haaste liittyykin osallisuuden vahvistamiseen. Koulussa ei vain omaksuta tietoja, vaan harjaannutaan ja kehitetään taitoja. (Väljärvi 2011, 8–10.)

Kehittämistyön kehittämiskohde oli Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston harrastustoiminta. Harrastustoiminnan järjestäminen ja toteuttaminen ovat osa työtäni Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijatoiminnan ohjaajana. Harrastustoiminta on ollut hyvin vähäistä tai jopa olematonta. Harrastustoimintaa on kuitenkin haluttu pyrkiä järjestämään oppilaitoksessa, koska sillä voisi olla mahdollisuuksia vaikuttaa positiivisesti opiskelijoiden hyvinvointiin. Toiminnan käynnistäminen on ollut vaikeaa, sillä oppilaitoksella ei ole ollut toimintamallia, jonka avulla harrastustoimintaa voisi menestyksekkäästi järjestää. Tavoitteena on selvittää, millä tavoin ja millaista harrastustoimintaa ammatillisessa oppilaitoksessa voi menestyksekkäästi järjestää. Teoreettisen viitekehyksen tarkoituksena on tuoda esille, miksi harrastustoimintaa kannattaisi pyrkiä järjestämään ammatillisessa koulutuksessa, ja millaisia edellytyksiä sille on.

Oppilaitoksessa järjestettävällä harrastustoiminnalla voi olla positiivisia vaikutuksia niin yksittäiseen nuoreen kuin koko oppilaitokseen. Parhaimmillaan harrastustoiminnan aktivoiminen osaksi ammattioppilaitoksen toimintakulttuuria voi edistää nuoren hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Oppilaitoksen tasolla harrastustoiminta voi kohentaa koulun sosiaalista pääomaa ja edistää samalla yhteisöllisyyttä. Välillisesti nämä voivat vaikuttaa myös koulutuksen keskeyttämisten vähenemiseen. On jopa osoitettu, että kouluissa, joissa on enemmän harrastustarjontaa, opiskelijat saavuttavat parempia akateemisia tuloksia ja lopettavat koulun kesken harvemmin (Stearns & Glennie 2009).

2 HARRASTAMINEN NUORUUSIÄSSÄ

2.1 Harrastaminen ilmiönä

Harrastaminen on moniulotteinen käsite, jota voidaan määritellä monin tavoin. Nuori voi kysyttäessä olla sitä mieltä, että hän ei harrasta mitään, sillä harrastaminen liitetään monesti ohjattuun seura- tai yhdistystoimintaan. Nuorten harrastamista koskevat tutkimukset ovatkin historiallisesti liittyneet järjestöihin ja seuroihin. Nykyään harrastaminen on liitetty osaksi isompaa kokonaisuutta, vapaa-aikaa. (Myllyniemi & Berg 2013.) ”Harrastus” on syytä erottaa käsitteestä ”harrastuneisuus”. Harrastus kohdistuu tiettyyn asiaan tai lajiin. Harrastuksen tulisi lähteä yksilöstä itsestään ja tyydyttää ensisijaisesti hänen tarpeitaan. Harrastuneisuus sen sijaan on enemmän suuntautumistapa ja toimintavalmius tietyn tyyppisiin toimintoihin. (Metsämuuronen 1995.) Nuoret osallistuvat harrastustoimintaan pääosin sisäisistä motiiveista (Roulin & Bangerter 2013).

Vaikka pääosalla nuorista on useita vapaa-ajan aktiviteetteja, he ovat myös pääosin tyytyväisiä vapaa-aikansa määrään. Nuoret ovat enimmäkseen tyytyväisiä siihen, mitä he voivat tehdä vapaa-ajallaan. (Myllyniemi & Berg 2013, 89.) Nuorelle terveellinen päivärhythmi pitää sisällään kahdeksan tuntia lepoa ja opiskelua. Loput kahdeksan tuntia päivästä ovat sosiaalista toimintaa, johon tulisi sisältyä tasapainoisesti aikaa perheen, pelaamisen, harrastusten ja kavereiden parissa. (Jouhki 2014, 41–42.) Nuoret ilmaisevat myös ristiriitaa kavereiden ja harrastustoiminnan välillä. Nuoret kokevat monesti, että heidän on valittava, käyttävätkö he aikaa kavereiden kanssa olemiseen vai harrastamiseen. (Liimakka, Jallinoja & Hankonen ym. 2013, 33–34.)

Nuorten sitoutuminen perinteiseen järjestötoimintaan on vähentynyt, mutta nuorten aktiivisuus itsessään ei ole vähentynyt, vaan aktiivisuus on siirtynyt esimerkiksi nuorten omiin vapaisiin harrastusryhmiin. (Similä & Tuomikorpi 2013). Myllyniemi ja Berg (2013, 44, 47–48) kuitenkin päinvastaisesti toteavat, että nuorten kuulumisessa järjestöihin ei ole tapahtunut muutoksia yli kymmeneen vuoteen. Joka tapauksessa seurajäsenyys ei näytä olevan merkityksellistä nuorille ja suurin osa nuorista suhtautuu jopa kielteisesti jäsenyyksiin.

Nuoruudesta on tullut kokemuksellisesti katkonaista ja individualistista, mutta nuoret hakevat yhä tunnetta siitä, että he kuuluvat johonkin ryhmään (Rannikko, Harinen ja Liikanen, Ronkainen & Kuninkaanniemi 2013, 3–19). Vaikuttaakin siltä, että harrastamisen suunta on menossa kohti vapaampaa ”hengailua” ja projektiluontoista osallistumista (Myllyniemi & Berg 2013, 47 – 48). Tällaista muutosta tukee myös tutkimustulos, jonka mukaan 15-19-vuotiaat nuoret tapaavat toisiaan enemmän kaduilla ja ostoskeskuksissa kuin harrastuspaikoilla (Myllyniemi & Berg 2013, 32).

Murrosiässä harrastamisen merkitys nuorelle voi muuttua. Kansainvälisesti vertailtuna suomalaisnuorten harrastusaktiivisuus heikkenee murrosiässä merkittävästi. Syynä tähän on yleensä kiinnostuksen lopahtaminen tai se, että muut asiat alkavat kiinnostaa ja viedä aikaa harrastamiselta. (Myllyniemi & Berg 2013.) Nivelvaihe nuoren siirtyessä peruskoulusta ammatilliseen oppilaitokseen tuo myös mukanaan monia haasteita. Nuoren on omaksuttava ammatillinen identiteetti, uusi sosiaalinen ympäristö normieen ja käytäntöineen ja mahdollisesti myös uudet aikataulut elämään. Ei ihme, jos harrastaminen jää näiden asioiden rinnalla toissijaiseksi. (Liimakka ym. 2013, 33–34.)

Harrastukset joutuvat kilpailemaan monien muiden vapaa-ajanviettotapojen kanssa. Nuorten television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin viettämä aika on kasvanut. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013.) Muita syitä harrastamisen lopettamiselle ovat nuorten itsensä mukaan harrastuksen hinta, muutto toiselle paikkakunnalle, terveydelliset syyt, harrastuksen ohjaaja, kulkeminen harrastuspaikalle, kiusaaminen tai syrjiminen, harrastamisen tylsyys, harjoitusmahdollisuuksien loppuminen omalla paikkakunnalla, lajin kokeminen soveltumattomaksi itselle tai harjoitusten myöhäinen ajankohta. (Myllyniemi & Berg 2013, 80–81.)

2.2 Harrastusmahdollisuudet

Suomalaisen yhteiskunnan perusarvoihin kuuluu pyrkimys universaaleihin, kaikille suunnattuihin palveluihin (Häikiö & Vänninmaja 2008, 4). Myös kulttuuri-, liikunta ja vapaa-ajan palveluiden tulee olla kaikkien nuorten saatavilla (Similä & Tuomikorpi 2013). Lapsiperheiden välille on kuitenkin muodostunut suuriakin toimeentulon ja hyvinvoinnin eroja. Eriarvoisuus johtaa muun muassa siihen, että lapsiperheiden käyttämät palvelut ja toiminnot eivät ole kaikkien saatavilla. (Häikiö & Vänninmaja 2008, 4.)

Valtioneuvoston nuorisopoliittisella kehittämisohjelmalla pyritään turvaamaan palveluiden saatavuus. Kehittämisohjelmassa esitetään, että laadukkaiden harrastuspalveluiden tuottaminen edellyttää eri hallinnonalojen, kuten koulujen, nuorisotyön, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden, toimivaa yhteistyötä. Kunta voi tuottaa palveluita yhdessä esimerkiksi seurakuntien, järjestöjen ja yritysten kanssa. (Similä & Tuomikorpi 2013.) Tästä huolimatta osa nuorista kokee, että sopivan liikuntatoiminnan tai -paikan puute estää heitä harrastamasta liikuntaa (Myllyniemi & Berg 2013, 78).

Harrastaminen on 2000-luvulla aiempaa riippuvaisempaa vanhempien tuesta ja panostuksesta. Aiemmista vuosikymmenistä poiketen liikunnan harrastamisesta ja terveellisten elämäntapojen vaalimisesta on tullut jopa hyvän vanhemmuuden mitta. Vanhempien rooli kuljettajina, maksajina ja huoltajina on korostunut. Heidän on yritettävä houkutella lapsensa ulos liikkumaan kotien tarjoamien digitaalisten viihdekeskusten ääreltä. Erityisesti liikuntaharrastuksiin on levinnyt kaupallisuus, mikä on johtanut harrastamisen kallistumiseen. (Salasuo & Ojajärvi 2013.)

Harrastuksen kalleus on vanhemmilta kysyttäessä monesti se tekijä, joka estää heitä tukemasta lapsen liikuntaharrastusta (Myllyniemi & Berg 2013, 81). Hyvätuloisten perheiden lapset harrastavatkin liikuntaa ikätovereitaan aktiivisemmin (Salasuo & Ojajärvi 2013). Eriarvoistuminen koskee myös varttuneempia nuoria, sillä myös heidän harrastamisensa on monesti kiinni vanhempien tuloista, alueellisista eroista, etnisistä taustoista ja sukupuolestakin (Myllyniemi & Berg 2013, 81).

2.3 Yleisimpiä harrastuksia

2.3.1 Liikuntaharrastukset

Suosituimpia liikuntalajeja 15–19-vuotiailla ovat kuntosali, lenkkeily, kävely, sähly tai salibandy, pyöräily ja juokseminen tai hölkkä (Myllyniemi & Berg 2013, 68). Valtaosa 15–19-vuotiaista liikkuu enimmäkseen yksin omatoimisesti. Seuraavaksi suosituinta on liikkuminen kavereiden kanssa omatoimisesti. Kolmannella sijalla on urheilu- tai liikuntaseurassa tai kaupallisessa liikuntapalvelussa liikkuminen ja vain hyvin pieni osa käyttää kunnallisia liikuntapalveluja. Perheen tulotasolla on merkitystä liikuntamuodoista ainoastaan urheiluseurassa harrastamiseen. (Myllyniemi & Berg 2014, 71–72.)

Yhdysvalloissa liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla on yhdistetty vahvasti kouluun, mutta suomalaisessa koulutuksessa näin ei ole. Urheilulukiot tarjoavat mahdollisuuden yhdistää urheilu ja opiskelu, mutta vain niille nuorille, jotka harrastavat urheilua jo valmiiksi. (Myllyniemi & Berg 2013). Varsinkin ammatillinen oppilaitos kärsii liikkumattomuuden imagosta. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleva nuori voi kokea, että liikunnallinen elämäntyyli ei sovi ”amistyyliin”, mikä voi osaltaan edesauttaa sitä, että nuori ei hakeudu liikuntaharrastuksiin. (Liimakka ym. 2013, 33.)

Urheiluseuraharrastaminen voi teini-ikäisen näkökulmasta olla ongelmallista. Urheiluseuraliikunta on yleensä tavoitteellista ja toiminnassa edetään tasoryhmiin. Nuori voidaan jossain vaiheessa siirtää kykyjensä mukaan joko kilpajoukkueeseen tai harrastelijamaiseen joukkueeseen. Motivaatio voi tällaisessa vaiheessa loppua. (Myllyniemi & Berg 2013, 80.) Tarve vähemmän kilpailuhenkisille seuroille tai joukkueille on olemassa myös Liimakan ym. (2013, 38) mukaan. Vaihtoehtoliikuntalajit, kuten skeittaus, roller derby tai parkour, eivät yleensä edellytä pitkäjänteistä sitoutumista, ja ne ovatkin harrastuksina nostaneet suosiotaan. Tärkeää tällaisissa harrastuksissa on tekeminen, yhdessäolon ilo ja hauskanpito – ei kilpailu tai tavoitteellisuus. Perinteisistä lajeista poikkeavat lajit kiinnostavat nuoria. (Rannikko ym. 2013, 3–19.)

Liikunnan harrastamisella on monia positiivisia vaikutuksia nuoreen. Aktiivisesti liikkuva nuori kokee terveytensä hyväksi ja tulee toimeen muiden nuorten kanssa. Liikunnalla on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia kognitiiviseen suoriutumiseen ja oppimiseen, joten liikunnan aktiivisen harrastamisen voidaan sanoa edistävän koulumenestystä. Liikunnan harrastaminen voi suojata myös tunne-elämän häiriöiltä, sosiaalisilta ongelmilta ja tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöiltä. Liikunnan vaikutukset mielenterveyteen voivat myös olla merkittäviä: liikunta voi kohentaa mielialaa, lisätä itsetuottamusta ja tunnetta elämänhallinnasta sekä lievittää ahdistusta ja masennusta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Liikunnan harrastaminen kiinnostaa nuoria hyvän fyysisen kunnon, hyvän olon tunteen, sosiaalisen kanssakäymisen ja omaan ulkomaailmaan liittyvien seikkojen vuoksi. (Myllyniemi & Berg 2013, 50.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on antanut ohjeistuksia, kuinka ammatillinen oppilaitos voi edistää opiskelijoidensa liikunnan harrastamista. Ohjeistuksissa on ehdotettu, että liikunnan, terveystiedon ja ammatillisen opettajien yhteistyötä vahvistetaan, otetaan käyttöön Ammattiosaajan työkykypassi, ja terveystiedon ja liikunnan opetuk-

nessa nostetaan esiin tutkintokohtaiset erityispiirteet. Lisäksi oppilaitoksia kehoitetaan ottamaan opiskelijat mukaan liikuntatarjonnan suunnitteluun, ylläpitämään liikunta-kerhoja ja oppilasjoukkueita, hyödyntämään vertaisvaikutuksia liikkumaan innostamisessa ja kouluttamaan opiskelijoita liikunnan vertaisohjaajiksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Alueellisesti oppilaitosta kehoitetaan järjestämään liikunta-alennuksia liikuntapaikkoihin ja tekemään yhteistyötä liikunta-alan toimijoiden kanssa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014).

2.3.2 Taide- ja kulttuuriharrastukset

Taide- ja kulttuuriharrastuksiin voidaan lukea kuvataide, valokuvaus, elokuvat, kuvien teko ylipäänsä, teatteri, maalaus, musiikki, kirjallisuus ja runous. Taide ja kulttuuri edistävät hyvinvointia monella tavalla. Osallistumisen kautta saadut onnistumisen kokemukset ja niistä seuraava elämyksellisyys ja ilo lisäävät hyvinvointia. Luottamus ja sosiaalisiin verkostoihin rakentuva kyky toimia yhteisten päämäärien hyväksi kasvattavat sosiaalista pääomaa. Sosiaalisen pääoman myötä yhteisöjen elinvoima ja yhteenkuuluvuus vahvistuvat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2008, 8.) Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen ja sovellukset eri aloilla parantavat myös yksilöiden ja yhteisöjen elämänhallintaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009, 25). Taiteellisen toiminnan tavoitteena on tuottaa tekijöilleen ja yleisölleen mielihyvää, osallistumisen kokemuksia ja mahdollisuuksia voimauttavaan oman elämän tutkailuun (Kotilainen & Siivonen 2010, 1).

Teatteriharrastus tarjoaa nuorelle mahdollisuuden yhteisöllisyyden kokemuksille ja yksilön itsetuntemuksen vahvistumiselle. Nuoret itse ovat kertoneet teatteriharrastuksen monista hyvistä vaikutuksista, joita ovat olleet rohkeuden lisääntyminen, ystävien saaminen, itsensä ilmaisemisen laajuuden kasvaminen, kasvanut itseluottamus sosiaalisessa elämässä ja hallinnan tunteiden vahvistuminen epämiellyttävissä tilanteissa sekä esiintymisjännistyksen väheneminen. (Houni, 30–31) Draamaa ja teatteritaiteen opetusta on esitetty jopa yhdeksi oppiaineeksi perusopetukseen, sillä draaman katsotaan edistävän oppilaan taitoa ja rohkeutta ilmaista itseään, itsetuntemusta, itsetuntoa, luovuutta ja vuorovaikutustaitoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 168).

Musiikki on yksi suosituimmista harrastuksista (Kosonen 2010, 158). Musiikkiharrastus voi olla musiikin kuuntelemista, soittamista, laulamista, opiskelua, sävellystä, soittamista, improvisointia, konserteissa käymistä tai melkein mitä tahansa puuhastelua

musiikin parissa. Musiikkiharrastus tarjoaa yhdessäoloa toisten kanssa, mahdollisuuksia itseilmaisuun ja uuden luomiseen sekä välineitä oman persoonan kehittämiseen. Samalla työstetään myös luovuutta, tunteita ja sosiaalisia taitoja. (Siirola 2009, 173.) Musiikki voi olla myös tehokas ryhmähengen ja yhteisöllisyyden muodostamisen väline (Opetushallitus 2003). Nuorille musiikki on monesti kanava ilmaista itseään ja tunteitaan. Positiivisen psykososiaalisen kehityksen kannalta nämä ovat tärkeitä seikkoja. (Huotilainen 2009, 45.)

Fantasia ja mielikuviutus yhdistävät monia harrastuksia. Tällaisia harrastuksia voivat olla kirjoittaminen, lukeminen, elokuvat, roolipelaaminen, miniatyyri- ja keräilykorttipelit tai sarjakuvat. Harrastajat ovat pääasiassa teini-ikäisiä tai nuoria aikuisia. Harrastajaryhmät ovat isoilla paikkakunnilla organisoituneet seuroiksi tai ne toimivat korkeakouluissa opiskelijayhdistyksinä. Nuorten luku- ja kirjoitusharrastusten kannalta varsin yleistä fanifiktion ja fantasianovellien kirjoittamista voidaan pitää merkittävänä ilmiönä. Kulttuureista erityisesti keskiaika ja Japani ovat herättäneet fantasiaharrastustajien kiinnostuksen ja monet harrastukset nivoutuvatkin näihin kulttuureihin. Fantasiaharrastukset kehittää nuorten kykyä sitoutua sekä yhdistää samanhenkisiä harrastajia ja edesauttaa ystävyyssuhteiden muodostumista. Fantasiaharrastukset voivat kehittää nuoren tieteiskirjallisuuden lukukykyä ja mielen avoimuutta, joita ei aikuisena enää pysty oppimaan. (Leppälähti 2010, 108–112.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ehdottanut, että kulttuuria ja taidetta hyödynnettäisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ammatillisisten perustutkintojen toimeenpanossa. Ammatillisen tutkinnon valtakunnalliset perusteet antavat mahdollisuuden ottaa huomioon liikunnan, terveyden ja työhyvinvoinnin edistämisen kulttuurisin keinoin. Opintoihin voidaan valinnaisten opintojen kautta sisällyttää taide- ja kulttuuriraineita. Koulutuksen järjestäjiä myös kannustetaan tarjoamaan näitä opintoja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 20.)

2.3.3 Media- ja verkkoharrastukset

Tietoteknologia on tullut kiinteäksi osaksi nuorten vapaa-aikaa. Erityisesti lasten ja nuorten internetin käyttö on kasvanut. Nuorten arjesta on nostettu esiin kolme erilaista tapaa viettää aikaa internetissä: pyrkimys ylläpitää sosiaalisia suhteita, sosiaalinen osallistuminen ja fani- tai alakulttuuriharrastaminen. Fani- ja alakulttuuriharrastajia yhdistää intohimo ja kiinnostus johonkin populaarikulttuurin osa-alueeseen. Internetin

käyttäjiä voidaan jaotella myös sen mukaan, miten paljon nuoret käyttävät internetiä eri tarkoituksiin. Eri tarkoituksia ovat luova käyttö, yhteydenpito, osallistuminen, tiedonhaku ja viihdekäyttö. (Kaarakainen, Kivinen & Tervahartiala 2013, 20–31.)

Vaikka internetillä pelätään olevan huonoja vaikutuksia nuoriin, näyttää siltä, että media-arki tuottaa myös paljon hyviä vaikutuksia. Nuorten vapaa-aikana käyttämä tietoteknologia edistää tietoteknologista osaamista, jota nykyään edellytetään työelämässä. Myös medialukutaito kehittyy, kun nuoret lukevat internetistä vuorovaikutuksellisia verkkotekstejä, joissa yhdistyvät tekstin ymmärtäminen, visuaalisen informaation vastaanottaminen ja yhteisössä toimiminen. (Kaarakainen ym. 2013, 20–31.)

Aktiivisesti internetissä osallistuvat haluavat kehittyä sen hyödyntäjinä ja mediasisältöjen tuottajina, jolloin heidän tietoteknologiset taidotkin kehittyvät. Nuorten tietoteknologiset taidot kehittyvät pääasiassa itseoppien. Harrastusten kautta pojat oppivat digitaitoja useammin kuin tytöt. Sosiaalinen media ja yhteydenpito-ohjelmat pikemminkin syventävät nuorten ystävyysuhteita kuin kaventavat niitä. Internet voi myös avata mahdollisuuksia sosiaalisiin verkostoihin. (Kaarakainen ym. 2013, 20–31.)

3 HARRASTAMISEN HYÖDYT OPPILAITOKSESSA

3.1 Harrastaminen edistää hyvinvointia oppilaitoksessa

Suomalaislasten ja -nuorten heikkoon kouluviihtyvyyteen on viime vuosina kiinnitetty huomiota. Terminä ”kouluviihtyvyys” on varsinkin vanhemmille sukupolville ristiriitainen. Vanhemmat sukupolvet ovat tottuneet ajattelemaan, että koulussa ei kuulukaan viihtyä, vaan että siellä pitää oppia. Nykyään kuitenkin monissa töissäkin tarvitaan luovuutta ja parhaiten luovuus vapautuu rentoutuneessa, leikinomaisessa tilassa, joten miksi sama ei pitäisi myös koulumaailmaan. Ilo tekee työstä sujuvaa, ilo voimaannuttaa ja ilo luo rauhaa. Kun koulussa kaikilla on hyvä olla, se muodostaa hyvän ja turvallisen yhteisön. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 15–17 & 325.)

Koulun toimintakulttuuri ja ilmapiiri ovat herkästi aistittavissa. Toimintakulttuuria on aktiivisesti kehitettävä, jotta se muodostuisi hyväksi. Osa toimintakulttuurin kehittämistä on yhteisön jäsenten vuorovaikutustaitojen, erityisesti yhteisötaitojen opettaminen. Hyvän kouluviihtyvyyden avaintekijöitä ovat muun muassa luottamus ja hyvä vuorovaikutus, ilo, yhteistyökyky, erilaisuuden ymmärtäminen, halu oppia uutta, de-

mokratia ja osallistuminen. Koulun tulee vahvistaa lapsen ja nuoren mielikuvitusta ja koulun toiminnan on oltava oppilaslähtöistä. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 192 & 325.)

Invalidiliiton Järvenpään Koulutuskeskus on moniammatillisen yhteistyön kautta kehittänyt Yhteisöllinen hyvinvoiva oppimisympäristö -mallin ammatillisiin oppilaitoksiin. Hyvinvoivan oppimisympäristön malliin sisältyy seitsemän ulottuvuutta: opiskelun ohjaus ja tuki, opiskelijoiden osallisuus, psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, fyysinen oppimisympäristö, opiskelijoiden terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn edistäminen, opiskelijan lähipiirin kanssa tehtävä yhteistyö ja monialainen yhteistyö. Opiskelijan osallisuus -ulottuvuuden yhtenä tavoitteena on opiskelijan monipuolinen oppimista, elämänhallintaa, hyvinvointia ja terveyttä tukeva vapaa-ajan harrastetoiminta. Tavoitteen saavuttamiseksi opiskelijoiden tulee voida tutustua opintojen yhteydessä erilaisiin harrastus- ja vapaa-ajan vieton mahdollisuuksiin. (Hintsala 2014, 6.)

Konu (2002, 43–44) on laatinut kokonaisvaltaisen hyvinvointimallin kouluympäristöön oppilaan näkökulmasta. Kouluhyvinvoinnin käsite on jaettu Allardtin hyvinvointiteoriaan perustuen neljään osa-alueeseen: koulun olosuhteet (having), sosiaaliset suhteet (loving), itsensä toteuttamisen mahdollisuudet (being) ja terveydentila (health). (Konu 2002.) Mallin soveltuvuutta käytäntöön on testattu ja se on todettu toimivaksi (Opetushallitus 2004). Koulun harrastustoiminta voidaan katsoa hyvinvoinnin kannalta merkitykselliseksi erityisesti koulun sosiaalisten suhteiden (loving) sekä itsensä toteuttamisen mahdollisuuksien (being) vuoksi. Kouluhyvinvointiin voidaan vaikuttaa parantamalla oppilaitoksen sosiaalista opiskeluympäristöä. Sosiaalinen opiskeluympäristö muodostuu opettaja-oppilassuhteista, suhteista koulutovereihin, ryhmädynamiikasta, kiusaamisesta ja koko koulun ilmapiiristä. Itsensä toteuttamisen mahdollisuuksien (being) toteutumista voidaan edistää tarjoamalla oppilaalle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Vapaa-ajan harrastukset välituntien ja niin kutsuttujen hypytuntien aikana vahvistavat itsensä toteuttamista. (Konu 2002, 44–46.)

Koulun kerhotoiminta voi toimia lapsen ja nuoren hyvinvoinnin kokemuksen tasaajana, kun toiminnassa kiinnitetään huomiota myönteisiin kokemuksiin sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunteen lisäämiseen (Karhuvirta 2012, 184). Kerhotoiminta voi myös lisätä lasten ja nuorten välistä tasa-arvoa. Koulussa harrastamisen katsotaan vaikuttavan laaja-alaisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin ja tukevan heidän psyykkistä,

sosiaalista ja fyysistä kehitystä. (Häikiö & Vänninmaja 2008, 5 & 26–29.) Harrastuksista saa myös vastapainoa työlle ja opiskelulle ja harrastusten parissa on mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita (Opetushallitus 2008).

Harrastuksiin osallistuvien lasten ja nuorten luovuus, itsensä toteuttaminen, sosiaaliset taidot ja kouluviihtyvyys kohenevat. Tätä kautta myös yhteiskunnan hyvinvointi lisääntyy. (Häikiö & Vänninmaja 2008.) Nuoren itseluottamus ja vuorovaikutustaidot kohenevat, kun nuori voi osallistua itseään kiinnostavaan vapaa-ajan toimintaan (Similä & Tuomikorpi 2013). Omissa harrastuksissa nuori voi myös päästä olemaan jotain muuta, mitä hän on koulussa (Myllyniemi & Berg 2013, 52). Harrastuneisuus osoittaa sitoutumiskykyä, pitkäjänteisyyttä ja aktiivisuutta (Opetushallitus 2008).

Suomalaista koulutusta on pidetty arvossa kansainvälisesti hyvien oppimistuloksien perusteella. Hyvinvointia tarkastellessa näyttää kuitenkin siltä, että suomalaiset oppilaat eivät viihdy koulussa. (Lairio ym. 2008, 3.) Heikko kouluviihtyvyys voi olla yhteydessä hyviin oppimistuloksiin, hyvän itsetunnon kehittymiseen ja tätä kautta myös myöhemmin elämässä menestymiseen. Heikolle kouluviihtyvyydelle ei ole löydetty suoranaista selitystä. (Ahonen 2008, 195.) Koulun ilmapiirillä katsotaan kuitenkin olevan merkitystä kouluviihtyvyyden kokemukseen. Koulun ilmapiiri onkin Suomessa PISA-tutkimusten perusteella kielteinen, minkä voidaan katsoa ilmentävän koulun sosiaalisen pääoman, eli sisäisen vuorovaikutuksen ongelmista (Pulkkinen (2002, 213). Sosiaalista pääomaa voidaan kohentaa tietoisilla toimilla, joita tulisi kohdistaa luokkahuoneen ulkopuolella tapahtuviin asioihin. Opettelemalla sosiaalisia taitoja ja terveysttä edistäviä elämäntapoja oppilaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi kohenee. (Pulkkinen, Pohjola, Kotamäki & Launonen 2005, 31–33.)

Kouluviihtyvyyteen voidaan vaikuttaa myös luomalla turvallinen kouluympäristö. Koulussa tarvitaan toki sääntöjä, mutta ennen kaikkea oppilaat tarvitsevat aikuisen aitoa läsnäoloa ja tunnetta siitä, että heistä välitetään. Koulun ilmapiiri on myös suoraan verrannollinen oppilaiden suhtautumiseen toisiinsa, opettajiin sekä itseensä. Mitä myönteisempi suhtautuminen on, sitä parempi on koulun ilmapiiri. (Ahonen 2008, 199.) Peruskouluissa harrastavat lapset ovat kokeneet, että heidän kouluviihtyvyytensä parantuneen harrastekerhoihin osallistumisen myötä (Häikiö & Vänninmaja 2008, 5).

Kerhotoiminta voi oppilaitoksen organisoimana ja järjestämänä toimia eräänlaisena kasvatuksen kenttänä, jolla voidaan vaikuttaa koulun toimintakulttuuriin, ilmapiiriin ja

koko kouluyhteisön hyvinvointiin. (Karhuvirta 2012, 179.) Yleisesti ottaen toiminta tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Harrastustoiminta voi tukea kodin ja koulun kasvatustyötä, lisätä nuorten osallisuutta, kehittää opiskelijoiden sosiaalisia taitoja, edistää oppilaitoksen yhteisöllisyyttä, mahdollistaa onnistumisen ja osaamisen kokemuksia, kehittää luovan toimintaa ja ajattelua sekä kannustaa lapsia ja nuoria tuottamaan omaa kulttuuriaan. (Opetushallitus 2011.)

3.2 Harrastaminen tukee nuoren opiskelu- ja työkykyä

Elinkeinoelämän keskusliiton Oivallus-hanke pyrki selvittämään, millaisia töitä tulevaisuuden yhteiskunnassa tehdään ja millaisia taitoja työelämässä tullaan tarvitsemaan. Tulevaisuuden työelämä tulee perustumaan entistä enemmän verkostoihin ja tiimeissä työskentelyyn. Tarvitaan yhteishenkeä, luottamusta ja muiden kannustamista hyviin suorituksiin. Hyvä tiimi edellyttää yksilöiltä kommunikointitaitoja. Koulutuksessa tulisi vahvistaa nimenomaan ryhmässä toimimista, toisilta oppimista, ideoiden jalostamista, arjen luovuutta ja yrittäjyyttä. Oppijalle tulisi tarjota mahdollisuus osallistua ja ilmapiiri, jossa korostuu tekemisen ilo. Työelämässä kaivataan keskustelua eri ammattialojen ja osaamisalojen välille. (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2011.)

Kun nuori hakeutuu työelämään, työnantaja on kiinnostunut työnhakijan vapaa-ajan aktiviteeteista. Tärkeintä ei ole, mitä työnhakija harrastaa, vaan että hän ylipäänsä harrastaa. Joukkuelajit, liikunnalliset lajit, vapaaehtoistyö ja partio ovat esimerkkejä harrastuksista, jotka erityisesti ovat työnantajien arvostuksessa. Henkilöstöjohtajien yhdistys Henryn toiminnanjohtaja Maija Eklöfin mukaan tärkeintä on, että ihmisellä on elämässään muutakin kuin työ. Työntekijää ei arvioida pelkästään pätevyyden perusteella. Työntekijää tarkastellaan kokonaisvaltaisemmin, jolloin myös sillä, kuinka henkilö käyttää vapaa-aikansa, on merkitystä. (Martikainen 2014, 30.)

Yhdysvalloissa tehty tutkimus on osoittanut, että kouluissa, joissa on paljon harrastustarjontaa, opiskelijat saavuttavat parempia akateemisia tuloksia ja lopettavat koulun kesken harvemmin. Voi tosin olla, että koulut, joissa osallistutaan aktiivisesti harrastustoimintaan, ovat muutoinkin yhteisöllisiä ja opiskelijat ovat sitoutuneita koulunkäyntiin. Toisaalta osallistuminen harrastustoimintaan voi myös edistää opiskelijoiden positiivista asennetta koulua kohtaan. Opiskelijat, jotka pitävät koulusta, saattavat myös opiskella ahkerammin. (Stearns & Glennie 2009.)

Harrastuksissa voi myös kehittää toiminta- ja työkykyä. Harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen katsotaan tukevan ammattiosaamista. Ne auttavat menestymään työssä ja vapaa-ajalla. Harrastusten avulla voi myös päästä irti työstä ja saada työlle vastapainoa. Harrastuksilla voi myös kartuttaa ammattia tukevia taitoja, kuten aloitteellisuutta, aktiivisuutta, sopimuksista huolehtimista, osallistumista, osallistamista, toisten kannustamista, yhteistyötaitoja ja sitoutumista. (Opetushallitus 2008.) Ammatillisen koulutuksen tavoitteisiin on koulutuksen perustutkintojen perusteissa kirjattu aktiivi kansalaisuus. Käsitteenä aktiivi kansalaisuus pitää sisällään yksilön kyvyn huolehtia itsestään, jolloin yhteiskunnan huolenpitovastuu kevenee. (Lahelma 2013, 21.) Koulun kerhotoiminta tukee nuoren aktiivista kansalaisuutta (Karhuvirta 2012, 182). Lasten ja nuorten yhteiskunnallinen osallisuus vahvistuu myös harrastustoimintaan osallistumisen myötä (Häikiö & Vänninmaja 2008, 5).

Joutilaisuus ja väärille teille joutuminen ovat nuoruusvaiheessa riskejä, johon vastuuntuntoiset aikuiset ovat aina halunneet puuttua (Aapola & Kaarninen 2003, 23). Harrastamiseen liittyy mielikuva, että erityisesti liikuntaa harrastava ihminen on ahkerampi kuin sellainen, joka ei harrasta. Tämän väitteen allekirjoittaakin noin puolet nuorista. (Myllyniemi & Berg 2013, 50.) Erityisesti urheiluseuratoiminnan yhdeksi tarkoitukseksi on katsottu yhteiskuntaa palvelevien, aktiivisten ihmisten tuottaminen. Nuoria kasvatetaan urheiluseurassa itseohjautuvuuteen ja oman elämänsä hallintaan. (Koski 2007, 315.)

Koulun harrastustoimintaan osallistumisesta voi olla hyötyä myös työmarkkinoilla. Korkean koulutuksen hankkiminen on nykyään mahdollista aiempaa useammille ihmisille, jolloin nuoren työnhakijan voi olla vaikea erottua joukosta pelkän koulutuksen avulla. Tällöin työnhakijan soveltuvuutta tehtävään ja organisaatioon voidaan arvioida koulun harrastustoimintaan osallistumisen perusteella. Hakija on voinut hankkia harrastustoiminnassa työelämän kannalta hyödyllisiä taitoja, kuten päätöksentekokykyä, luovuutta, ihmissuhdetaitoja, stressin sietokykyä, vuorovaikutustaitoja ja omaaloitteisuutta. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan opiskeluaikanaan koulun harrastustoimintaan aktiivisesti osallistuneet työnhakijat ovat saaneet useammin työtarjouksia ja kutsuja työhaastatteluihin kuin sellaiset hakijat, jotka eivät ole osallistuneet harrastustoimintaan koulussa. (Roulin & Bangerter 2013.)

3.3 Harrastaminen edistää yhteisöllisyyttä oppilaitoksessa

Yhteisöä ja yhteisöllisyyttä pidetään yleisesti ottaen tärkeänä päämääränä kasvatuksessa. Yhteisö merkitsee yhdessä tekemistä. (Rasku-Puttonen 2008, 161.) Rasku-Puttonen (2008, 161) jatkaa, että Littletonin ym. (2004) ja Sumsion & Pattersonin (2004) mukaan yhdessä tekemisen voidaan katsoa lisäävän yksilöllistä ja yhteistä ymmärrystä, vastavuoroista kunnioitusta, erilaisuuden arvostamista, luottamusta, myönteisyyttä sekä kiinnostusta yksilöiden ja ryhmän hyvinvoinnin edistämiseen. Yksilö tarvitsee sosiaalisia verkostoja ja jatkuvuutta voidakseen kasvaa. Tätä uhkaavat yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ja ihmissuhteiden lyhytkestoisuus. (Rasku-Puttonen 2008, 161.)

Harrastaminen tarjoaa nuorelle hyvän mahdollisuuden tavata ystäviä mielekkään tekemisen äärellä. Aktiivisesti kuntoliikkuvilla nuorilla yksinäisyyden kokemukset ovat harvinaisia. Mielenkiintoista on se, että vain liikuntaan liittyvät vapaa-ajan aktiviteetit ehkäisevät yksinäisyyttä. Aktiviteettien määrällä ei myöskään ole positiivisia vaikutuksia yksinäisyyden kokemukseen, sillä runsaasti osallistuvat nuoret kokevat itsensä yksinäiseksi useammin kuin nuoret keskimääräisesti. (Myllyniemi & Berg 2013, 52.) Tämä selittynee sillä, että vapaa-ajan aktiviteettien määrällä ei ole yhteyttä kavereiden tapaamistahtiin. Pojat tapaavat kavereitaan kuitenkin säännöllisemmin kuin tytöt, mikä selittynee sillä, että pojat harrastavat tyttöjä enemmän joukkuelajeja, kuten jalkapalloa ja jääkiekkoa. (Myllyniemi & Berg 2013, 19, 21 & 32.)

Koulun kerhotoiminta voi vahvistaa yksilöiden sosiaalista kasvua ja ennaltaehkäistä mahdollisesti tulevia ongelmia. Kerhotoiminnalla voidaan tutussa ja turvallisessa ympäristössä tukea yksinäisiä ja syrjäänvetäytyviä lapsia ja nuoria. Koulun kerhotoiminta on eräs keino nuoren sosiaaliseen vahvistamiseen. (Karhuvirta 2012, 182 & 189.) Koulupäivän yhteyteen järjestetyt kerhot laajentavat koulun sisäistä vuorovaikutusta. Oppilailla on mahdollisuus muodostaa ystävyysuhteita yli luokkarajojen. (Vänninmäja ym. 2008, 3.)

3.4 Harrastaminen voi ehkäistä koulutuksen keskeyttämistä

Koulutuksen keskeyttäminen on yleistynyt erityisesti ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisesta koulutuksesta lukuvuonna 2011–2012 keskeytti 8,7 prosenttia, kun taas esimerkiksi lukiokoulutuksesta keskeytti vain 3,5 prosenttia (Suomen Virallinen Tilasto 2014). Keskeyttäminen on yleisintä opintojen alkuvaiheessa. Naiset keskeyttävät opintonsa hieman harvemmin kuin miehet. (Antikainen, Rinne & Koski 2009, 291.) Keskeyttämiseen voi olla monenlaisia syitä: epävarmuus koulutusvalinnoissa, pettymys koulutusalan todellisuuteen, elämänhallinnalliset ongelmat tai koulun arkielämän sosiaalisista ja psyykkisistä paikoista selviytymisen vaikeudet.

Koulua on arvosteltu myös siitä, että sen kosketuspinta työelämään ja yhteiskuntaan sekä nuorten omaan elämäkertaan ja identiteettiin on heikentynyt. (Antikainen ym. 2009, 290–294.) Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston (2013) laatima malli opintopulun kriittisistä kohdista keskeyttämisen kannalta osoittaa, että erityisesti opintojen alkuvaiheessa keskeyttämiseen vaikuttaa ryhmäytyminen. Ristiriidat, kuten kaverisuhteet ja kiusaaminen opiskeluryhmässä vaikuttavat myös opintojen keskeyttämiseen. Läpi koko opintojen keskeyttämiseen vaikuttavat nuoren kasvuprosessiin liittyvät seikat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2007) on tehnyt raportin sellaisista toisen asteen ammatillisista oppilaitoksista, joissa keskeyttämisprosentti on keskivertoa matalampi. Raporttiin on koottu hyviä käytänteitä ja toimintamalleja, joita näissä oppilaitoksissa on toteutettu ja joiden katsotaan vaikuttavan alhaiseen keskeyttämisprosenttiin. Yksi selvityksen osa-alueista, joiden katsottiin vaikuttavan keskeyttämisprosenttiin, olivat oppilaitoksen tilat ja oheistoiminta. Näihin sisältyivät opetus-, asuntola- ja vapaa-ajanviettotilat, harrastus- ja vapaa-ajantoiminnot sekä opiskelijatoiminta. Vahvuudeksi katsottiin, että oppilaitoksella oli harrastustoimintaa ja opiskelijatoimintaa.

Harrastustoiminnalla voidaan ehkäistä opintojen keskeyttämistä. Erityisesti urheiluharrastuksilla ja ammatillisiin taitoihin liittyvillä harrastuksilla on positiivinen vaikutus koulussa pysymiseen. Tämä voi johtua siitä, että opiskelijat oppivat harrastusten kautta opintojen kannalta hyödyllisiä taitoja. Harrastustoiminnan kautta opiskelijoiden sosiaalinen pääoma kasvaa ja harrastukset voivat tarjota vapaa-ajalle järkevää tekemistä, mikä voi ehkäistä sosiaalisten ongelmien muodostumista. (Stearns & Glennie 2009.)

4 AMMATTIOPPILAITOS HARRASTUSTOIMINNAN JÄRJESTÄJÄNÄ

4.1 Muuttuva ammatillinen oppilaitos

Ammatillisen perustutkinnon tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäiseen ammatin harjoittamiseen. Tavoitteena on myös ”tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, elinikäistä oppimista ja antaa tarpeellisia tietoja ja taitoja jatko-opintoihin, harrastuksiin ja persoonallisuuden kehittämiseen.” (Opetushallitus 2014.) Ammattioppilaitoksissa toimii myös opiskeluhuolto. Opiskeluhuoltoa on uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä painotettu yhä enemmän yhteisölliseen opiskeluhuoltoon. Tällä tarkoitetaan koko oppilaitosyhteisössä tapahtuvaa opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.) Lain tavoitteena on hyvinvoiva opiskeluyhteisö. Hyvinvoivaan opiskeluyhteisöön kuuluu yhteisöön kuulumisen tunne ja kuulluksi tuleminen, hyvinvoivat ihmiset ja terveyttä tukeva ympäristö. Lähtökohtaisesti koulua pidetään kehitysympäristönä, joka vaikuttaa yksilöiden hyvinvointiin. (Pelkonen 2014.)

Koulun toimintaa on totuttu tarkastelemaan virallisen opetussuunnitelman tavoitteiden kautta. Koulussa tapahtuu kuitenkin paljon muutakin kuin sitä, mitä opetussuunnitelma sanelee. Nuori viettää koulussa suuren osan valveillaoloajastaan, joten koulun merkitys nuoren elämässä on suuri. Koulussa olemisen pitää tuntua hyvältä, siellä pitää tapahtua asioita, jotka kiinnostavat, ja siellä tulee voida tavata muita ihan muuten vain (Launonen & Pulkkinen 2004, 210). Koulua tulee tarkastella laajana kokonaisuutena. Se on paitsi oppitunteja ja tapahtumia myös sosiaalista kanssakäymistä. Tämä edellyttää koululta panostusta yhteisöllisyyden kehittämiseksi. (Pulkkinen & Kanervio 2014.) Uudella oppilas- ja opiskelijahuoltolalla tavoitellaankin juuri tätä. Lain tavoitteena on hyvinvoiva opiskeluyhteisö. Hyvinvoivaan opiskeluyhteisöön kuuluu yhteisöön kuulumisen tunne ja kuulluksi tuleminen, hyvinvoivat ihmiset ja terveyttä tukeva ympäristö. Lähtökohtaisesti koulua pidetään kehitysympäristönä, joka vaikuttaa yksilöiden hyvinvointiin. (Pelkonen 2014.)

Koulun opetussuunnitelmaan sisältyy kaikki sellainen virallinen tieto, joka halutaan uusille sukupolville siirtää. Opetussuunnitelma on aina sidoksissa yhteiskuntaan sekä historialliseen aikaan ja paikkaan. Opetussuunnitelmaan valikoidut tiedot ja taidot edustavat opetussuunnitelmien laatijoiden näkemystä siitä, millainen on hyvä ihminen

ja hyvä yhteisö, ja sillä on sisällöllisiä eroja riippuen siitä, mille kouluasteella tai millaiseen oppilaitokseen se on laadittu. Opetussuunnitelman on tarkoitus tuoda näkyväksi se, mitä koulussa tapahtuu, mutta todellisuudessa oppilaitoksessa voi tapahtua paljon sellaista, mikä on opetussuunnitelman kanssa ristiriidassa. (Antikainen ym. 2009, 174–176.) Tätä voidaan kutsua myös viralliseksi kouluksi (Pulkkinen & Kanervio 2014, 144).

Koulun toimintakulttuuri kattaa siis paitsi opetussuunnitelman sisällön myös sellaisia toimintakäytäntöjä, joita ei ole kirjattu opetussuunnitelmaan, mutta joita koulu omissa rutiineissaan ja rituaaleissaan toteuttaa. Esimerkki tällaisesta toimintakäytännöstä on se, että koulussa työskennellään enimmäkseen yksin. Tämän voidaan nähdä johtavan siihen, että koulussa tuotetaan individualisteja, jotka toimivat omien etujensa mukaisesti. (Nivala 2006, 118–120.) Koulun kerhotoiminta voidaan nähdä myös paikkana, jossa oppilailla on mahdollisuus ryhmäkeskeiseen toimintaan yksilökeskeisen opiskelun vastapainoksi (Kenttälä & Suomu 2005, 14). Koulun harrastustoiminnan voidaan katsoa kuuluvan nonformaalin oppimisen piiriin, joka on luonteeltaan kokonaisvaltaista, toiminta- ja kokempohjaista ja yhteisöllistä (Karhuvirta 2012, 189–190). Tätä voidaan kutsua myös epäviralliseksi kouluksi (Pulkkinen & Kanervio 2014, 144.)

Nuorelta odotetaan koulussa tietynlaista käyttäytymistä ja koulumaisen elämäntyylin omaksumista, vaikka nuoren persoonallisuus ja yksilölliset piirteet eivät välttämättä kivuttomasti aina sovi koulumaailman sääntöihin ja odotuksiin. Koulu muokkaa nuorta ja nuoren identiteettiä. (Antikainen ym. 2009, 222–225.) Ei ole yhdentekevää, millaisessa koulussa nuori opiskelee. Nuorten näkökulmasta tarkasteltuna koulu ei ole vain luokkahuoneissa opiskelua, arviointeja ja opetussuunnitelmia. Koulu on nuorelle myös sosiaalinen tila, jossa nuori hankkii ystäviä ja etsii omaa paikkaansa toisten nuorten keskuudessa. (Kiilakoski 2012, 10.) Nuorten väliset suhteet nähdään kuitenkin usein uhkana koulun työskentelylle, minkä vuoksi nuorten keskinäissuhteita ei käytetä hyväksi sosiaalisen oppimisen ympäristönä (Nivala 2006, 127).

Oppilaitosten tiloissa toimii jo nyt vapaita harrastusryhmiä ja yleensä ryhmien taustalla ovat ulkopuoliset tahot. Toteutukseen voivat osallistua vanhemmat, järjestöt, vapaaehtoiset aikuiset, lapset ja nuoret, oppilaitokset, opiskelijat, seurakunnan, kunnan kulttuuri-, nuoriso- ja sosiaalitoimi sekä yritykset. (Karhuvirta 2012, 186.) Parhaimmillaan koulu voi toimia toimintakeskuksena, jossa koulua voidaan hyödyntää alueelli-

sesti. Koulun tilat saadaan tehokkaaseen käyttöön ja erilaisia kasvatusta ja opetusta tukevia toimintoja saadaan lisää. Tämä voi vahvistaa koulun identiteettiä ja aluetietoisuutta. Koulu voi toimintakeskuksena lisätä yleistä ja yhteistä hyvinvointia. (Launonen & Pulkkinen 2004, 209–210.)

4.2 Ammattioppilaitoksen välineitä harrastustoiminnan järjestämiseksi

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry on ammatillisen koulutuksen oma liikunta- ja kulttuurijärjestö. Se toimii oppilaitosten hyvinvoinnin edistämisen yhteistyöorganisaationa. SAKU ry on perustettu jo vuonna 1949 ja sen jäsenenä on 66 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. SAKU ry:n tavoitteena on edistää työ- ja toimintakykyisyyttä, hyvinvointia, yhdessä tekemistä sekä elämäniloa ammatillisessa koulutuksessa liikunnan ja kulttuurin keinoin. (SAKU ry 2014.) SAKU ry tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia aloittaa uuden liikunta- tai kulttuuriharrastuksen, motivaatiota ja lisähaastetta harrastamiseen sekä mahdollisuuksia nuorten oman toiminnan järjestämiseen.

Toiminnan tavoitteena on tukea opiskelijoiden aktiivista ja liikunnallista elämäntapaa, edistää terveellisiä elämäntapoja sekä kasvattaa opiskelijoita aktiivisiksi kansalaisiksi. Saku ry kouluttaa myös harrastetutoreita ohjaamaan harrastuksia oppilaitoksissa (SAKU ry 2014.) Osana toimintaansa SAKU ry on laatinut Aktiivisesti ammattiin-käsikirjan harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa koordinoiville työntekijöille ammatillisissa oppilaitoksissa. Käsikirjassa kerrotaan harrastustoiminnan toimijaverkostojen luomisesta ja hyödyntämisestä sekä erilaisista tapahtumista, kerhoista ja teemapäivistä, joita oppilaitoksessa voidaan annettujen mallien ja vinkkien avulla järjestää. (Opetushallitus 2009.)

Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa yhteistyö SAKU ry:n kanssa on ollut vähäistä. SAKU ry:n tarjoamat harrastustapahtumat ovat maksullisia ja edellyttävät yleensä myös matkustamista. Oppilaitos ei tue opiskelijoita osallistumismaksuissa tai matkakustannuksissa. Ryhmänohjaajan omalla aktiivisuudella on myös paljon merkitystä. Mikäli ryhmänohjaaja ei koe toimintaa tärkeäksi tai hyödylliseksi, toimintaa ei myöskään markkinoida opiskelijoille. Aktiivisesti ammattiin –mallin sisältö liittyy kiinteästi SAKU ry:n tarjoamaan toimintaan ja koulutuksiin. Malli tarjoaa kapean näkökulman harrastustoiminnan järjestämiseen, mutta yleisesti sovellettavia ohjeita malli ei sisällä.

Opetushallitus on laatinut ammattiosaajan työkykypassin, joka suositellaan suoritettavaksi ammatillisten opintojen aikana. Työkykypassin tavoitteena on lisätä opiskelijan tietoja, taitoja ja motivaatiota huolehtia omasta hyvinvoinnistaan. Työkykypassin avulla halutaan myös kehittää koko oppilaitoksen kulttuuria työ- ja toimintakykyä tukevaksi. Työkykypassin organisoivat ja myöntävät koulutuksen järjestäjät. Opiskelija kerää opintojensa aikana passin tavoitteiden mukaisia suorituksia opintoihinsa kuuluvista pakollisista, valinnaisista ja vapaasti valittavista tutkinnon osista sekä harrastus- ja vapaa-ajantoiminnasta. (Opetushallitus 2008.)

Yksi ammattiosaajan työkykypassin osa-alueista on harrastuneisuus ja yhteistyötaidot. Osa-alueen tavoitteena on, että opiskelija on mukana omaehtoisessa harrastustoiminnassa. Harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen edistämiseksi ammattiosaajan työkykypassi kannustaa koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan ja järjestämään opiskelijoille vapaa-ajan toimintaa. Opiskelija voi suorittaa osa-alueen oppilaitoksen oppilaskunta- tai tuutoritoiminnassa sekä kulttuuri-, liikunta- tai ammattikerhoissa. Suorituksia voi kerätä myös oppilaitoksen ulkopuolisessa harrastus- tai vapaaehtoistoiminnassa. (Opetushallitus 2008.) Työkykypassia ollaan ottamassa käyttöön Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa. Oppilaitoksen harrastustoiminta voi tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa työkykypassin osa-alueita. Harrastustoiminta voi tällä tavalla tukea työkykypassin tavoitteita.

Nuorisotyö on jalkautunut oppilaitoksiin vuosituhaten vaihteesta lähtien, vaikka vaikiintuneena työmuotona koulunuorisotyö on vielä harvinainen (Karhuvirta 2012, 185–186). Nuorisotyötä toteutetaan kouluissa useimmiten niin, että kunnan nuorisotyöntekijä työskentelee sekä oppilaitoksissa että nuorisotaloilla tai pelkästään oppilaitoksissa. Nuorisotyötä tehdään yleisimmin yläkouluissa. Toisella asteella yhteistyö lukio-koulutuksen kanssa on ollut yleisempää kuin ammatillisessa koulutuksessa. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 15 & 24.) Koulunuorisotyöntekijä voi toimia linkkinä koulun ja vapaa-ajan välillä, järjestää kerho- ja harrastustoimintaa, edistää koulun ja kodin yhteistyötä, järjestää tapahtumia, järjestää välituntitoimintaa ja ohjata pienryhmiä (Laitinen 2013). Koulun kerhotoiminnan sekä harraste- ja kulttuuritoiminnan koordinoijana hänellä on erityinen asema harrastustoiminnan erilaisten tarpeiden puna-roinnissa, lasten ja nuorten näkemyksen huomioinnissa ja koko lähiyhteisöön liittyvässä koordinoinnissa (Karhuvirta 2012, 185–186).

Koulunuorisotyön tavoitteena on nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen, koulun yhteisöllisyyden tukeminen ja kehittäminen, nonformaalien oppimisympäristöjen luominen, oppilaiden osallistaminen, innostaminen ja aktivointi sekä ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen (Laitinen 2013). Nuorisotyön tavoitteiksi on lueteltu myös sosiaalinen vahvistaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja kasvun tukeminen. Koulussa tehtävä nuorisotyö tukee opetussuunnitelmaan sisältyvää kasvatustehtävää tarjoamalla nonformaaleja oppimisympäristöjä ja informaalia kasvatusta. Useimmiten koulunuorisotyön tehtäviin sisältyy mielekkään välituntitoiminnan mahdollistaminen, ryhmätykset ja tapahtumien tai retkien järjestäminen. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 17, 54– 55.)

Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa työskentelee kokopäiväinen opiskelijatoiminnan ohjaaja. Aikaisemmin oppilaitoksessa työskenteli nuoriso-ohjaaja, mutta nimike haluttiin muuttaa samalla, kun työn sisällöt muuttuivat. Opiskelijatoiminnan ohjaajan, kuten myös aikaisemman nuoriso-ohjaajan, toimenkuvaan on kirjattu muun muassa harrastustoiminnan koordinointi. Toimintaa ei kuitenkaan omuutamia yksittäisiä yrityksiä lukuun ottamatta ole ollut, sillä toiminnan toteutukseen ei ole löydetty toimivaa mallia.

5 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

5.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää Etelä-Kymenlaakson ammattiopistoon harrastustoiminnan toimintamalli. Tavoitteenani oli selvittää, millä tavoin ja millaista harrastustoimintaa ammatillisessa oppilaitoksessa voi menestyksekkäästi järjestää sekä millaisia vaikutuksia harrastustoiminnalla tavoitellaan. Tutkittavana ilmiönä oli oppilaitoksen järjestämä harrastustoiminta. Ilmiötä tarkasteltiin ammattioppilaitoksen opiskelijoiden ja harrastustoiminnan kannalta menestyvien oppilaitosten näkökulmista. Tarkoitukseni oli tuottaa oppilaitoksen harrastustoimintaan uutta ymmärrystä, jota voidaan hyödyntää toiminnan käynnistämisessä. Lopputuloksena on harrastustoiminnan käynnistämisen toimintamalli. Toimintamalli on tarkoitettu harrastustoimintaa koordinoivien tahojen käyttöön. Toimintamallia voidaan soveltaa myös muihin oppilaitoksiin.

Harrastustoiminnan järjestäminen Suomen ammattioppilaitoksissa on enimmäkseen jäänyt vähäiseksi, vaikka erilaisia malleja ja ohjeita toiminnan toteuttamiseksi on olemassa. Toisen asteen koulutuksen lisäksi myös muilla kouluasteilla aina peruskoulusta yliopistotasolle oppilaitoksen organisoimaa harrastustoimintaa on jo olemassa. Tutustumalla erilaisten oppilaitosten ja kouluasteiden harrastustoimintaan voi löytää toiminnan kriittisiä menestystekijöitä. Ammattiopistossa opiskelevien 15–19-vuotiaiden nuorten harrastusaktiivisuus on vähäistä muutoinkin, joten ammattioppilaitoksella, joka tavoittaa suuren osan kyseisestä ikäluokasta, voisi olla aidosti mahdollisuuksia innostaa nuoria harrastamaan järjestämällä matalan kynnyksen harrastustoimintaa.

Käytin kehittämishankkeessani apuna tutkimusta. Tutkimus tuottaa tietoja, joita voin soveltaa käytäntöön (ks. Toikko & Rantanen 2009, 19–21). Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa konkreettinen kehittämistoiminta ja tutkimuksellinen lähestymistapa yhdistyvät. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tiedontuotantoa ohjaavat käytännön ongelmat ja kysymykset ja tietoa tuotetaan aidoissa toimintaympäristöissä. Tutkimukselliset asetelmat ja menetelmät toimivat tässä apuna. Pääpaino on kehittämisessä, mutta siinä pyritään hyödyntämään tutkimuksellisia periaatteita. (Toikko & Rantanen 2009, 19–21.)

Tutkimuskysymykseni ovat:

- a) Millainen harrastustoiminta menestyy ammatillisessa oppilaitoksessa?
- b) Miten menestyvää harrastustoimintaa käytännössä järjestetään?
- c) Mitä oppilaitoksessa järjestettävällä harrastustoiminnalla tavoitellaan?

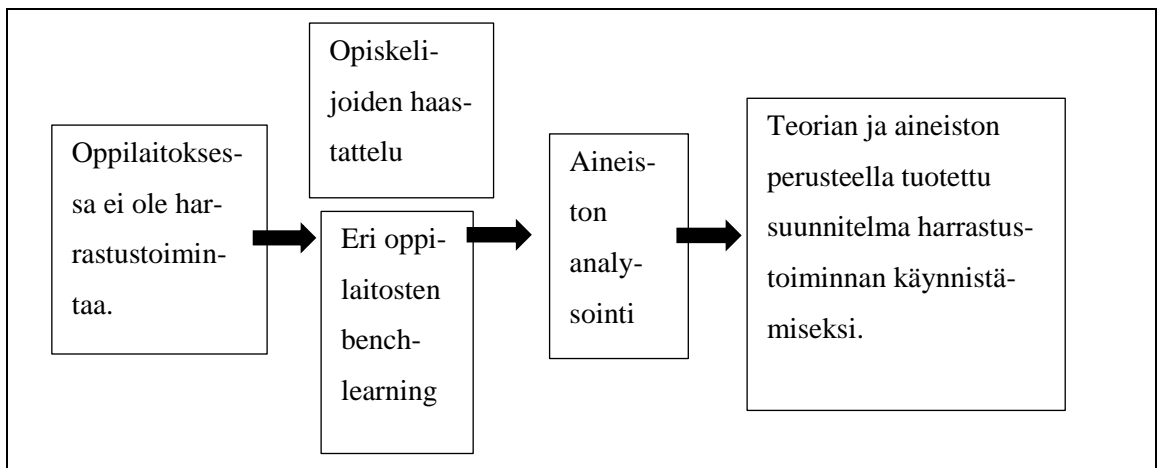
Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä pyrin tuottamaan tietoa siitä, miten kehitettävää kohdetta, eli oppilaitoksen harrastustoimintaa, voidaan toteuttaa menestyksellä. Tällöin etsin näyttöä käyttökelpoisista toteutustavoista. Etsin näyttöä oppilaitoksista, joissa harrastustoimintaa järjestetään aktiivisesti ja monipuolisesti. Lisäksi etsin näyttöä harrastustoiminnan käyttäjiltä, eli opiskelijoilta. Opiskelijoilta saan näytöksi heidän kokemuksensa siitä, millainen toimintatapa vastaa heidän tarpeisiinsa. (Ks. Toikko & Rantanen 2009, 39–40.)

5.2 Tapaustutkimus

Lähestymistapana kehittämistyössäni käytin tapaustutkimusta. Tapaustutkimus soveltuu kehittämistyön lähestymistavaksi hyvin silloin, kun tutkimuksen tehtävänä on tuottaa perusteltuja kehittämisehdotuksia tai -ideoita (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 52–53). Tapaustutkimus voi olla luonteeltaan kuvailevaa, teoriaa testaavaa tai teoriaa luovaa. Tapaustutkimuksessa on myös mahdollista, että mitään teoreettisesti uutta ei löydy, mutta tapauksen kuvaus voi silti sisältää uutta tietämystä siitä, millainen maailma on. (Järvinen & Järvinen 2004, 75.) Tapaustutkimus ei myöskään pyri tilastolliseen yleistämiseen, vaan tapauksen kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen (Malmsten 2007, 73).

Tämä tapaustutkimus oli luonteeltaan kuvaileva ja selittävä. Narratiivimetodin mukaisesti tarkastelin tutkimuskohdetta eri näkökulmista ja vedin yhteen tietoja eri aineistoista (ks. Järvinen & Järvinen 2004, 79). Eri näkökulmia edustivat oppilaitosten harrastustoiminnan koordinaattorit ja ammattioppilaitoksen opiskelijat. Aineisto muodostui haastatteluista, dokumenteista ja verkkomateriaaleista. Kuvailevan tapaustutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluvat kysymysten ”miten” ja ”miksi” esittäminen sekä kausaalisuhteiden määrittäminen (Piekkari & Welch 2011, 189). Tässä tapaustutkimuksessa pyrin löytämään syitä sille, miksi ja miten harrastustoiminta on saatu menestymään joissakin oppilaitoksissa.

Tapaustutkimus pyrkii kokonaisvaltaiseen ja syvälliseen kuvaukseen ilmiöstä. Sen tarkoitus on tuottaa mahdollisimman paljon tietoa suppeasta kohteesta. Sillä ei pyritä yleistämään, vaan jokaista tapausta tutkitaan sen omassa yksilöllisessä toimintaympäristössä. Tutkimuksen kohde, eli tapaus, voi olla esimerkiksi yritys, yrityksen osa, palvelu, toiminta tai prosessi. (Ojasalo ym. 2009, 52–53.) Tapaustutkimuksessa tutkimuksen kohteena voi olla joko yksi tietty tapaus tai pieni joukko tapauksia, kuten tapatumakulku tai ilmiö (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9). Tässä tutkimuksessa tutkimuskohde oli ilmiö: oppilaitoksen harrastustoiminta. Kuvassa 1 esitän tämän tapaustutkimuksen prosessin.

Kuva 1. Tapaustutkimuksen prosessi

Tapaustutkimuksen prosessi etenee yleensä niin, että alussa kehittämisen kohteesta on jo jotain tietoa, jonka jälkeen ilmiöön perehdytään vielä lisää sekä teoriassa että käytännössä. Tämän jälkeen kerätään aineistot eri menetelmillä. Lopputuloksena on kehittämisehdotuksia tai -malli. Tapaustutkimuksessa käytetään tyypillisesti useita eri tutkimusmenetelmiä, jotta saadaan mahdollisimman syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkimuskohteesta. Menetelminä voi käyttää esimerkiksi havainnointia, kirjallisten aineistojen analysointia, haastatteluja, benchmarkingia, ennakointia tai aivoriihityöskentelyä. (Ojasalo ym. 2009, 52–55.)

5.3 Aineistonkeruu

Kehittämistyössä aineistonkeruumenetelmät valitaan vasta sitten, kun kehittämisen tavoite, kehittämistehtävä ja lähestymistapa on määritelty. Kehittämistyössä on hyvä käyttää useita eri menetelmiä. (Ojasalo ym. 2009, 93.) Tapaustutkimuksessa onkin kyse aineisto- ja menetelmätriangulaatiosta. Tämä tarkoittaa sitä, että tapaustutkimuksessa aineistoa voidaan hankkia useista eri lähteistä ja yhdistää niitä. Lähteinä voidaan käyttää esimerkiksi dokumentteja, raportteja, arkistoja, haastatteluja ja havainnointia. (Kananen 2012, 35–36.)

Keräsin tietoa tutkimukselliseen kehittämistyöhöni kahdella eri menetelmällä: Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijoiden ryhmähaastattelulla ja harrastustoiminnan kannalta hyvin menestyvien oppilaitosten ja Tampereen Harrastava iltapäivä -toiminnan benchlearningilla. Benchlearning-aineisto on koottu oppilaitosten ja harrastava iltapäivä -toiminnan internetsivuilta, painetuista dokumenteista sekä harrastustoiminnasta vastaavien henkilöiden teemahaastatteluilla.

5.3.1 Teemahaastattelu opiskelijoille

Haastattelu on joustava menetelmä, jota voidaan säädellä tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastattelu antaa mahdollisuuden säädellä haastatteluaiheiden käsittelyjärjestystä ja paljon tulkinnanvaraa vastauksille. Haastattelu voidaan valita esimerkiksi silloin, kun halutaan korostaa ihmistä tutkimustilanteen aktiivisena ja merkityksiä luovana subjektina, kun tutkijan on vaikea ennakoida vastauksien suuntia, kun halutaan vastauksien lisäksi nähdä myös vastaajan ilmeet ja eleet, kun aihe on arka, tai kun halutaan selventää tai syventää saatavia tietoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 192–193.)

Käytän tutkimuksessani teemahaastattelua. Teemahaastattelu on strukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto, jolle on tyypillistä, että haastattelun aihealueet, eli teemat, ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Teemahaastattelu ottaa hyvin huomioon sen, että ihmisten omat tulkinnat ovat keskeisiä ja heidän asioille antamansa merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48). Teemahaastattelu sopii tutkimukseeni, sillä haastattelun aihealueet olivat minulla tiedossa, mutta en osannut ennakoida vastauksia kaikkiin kysymyksiin. Teemahaastattelu antoi mahdollisuuden vapaalle keskustelulle, jonka uskoin olevan antoisaa.

Teemoiksi valitsin harrastustoiminnan periaatteet, harrastustarjonta, käytännön järjestelyt, harrastukseen hakeutuminen, oppilaitoksen suhtautuminen harrastustoimintaan, harrastustoiminnan hyvät ja huonot puolet ja harrastustoiminnan ideointi. Teemojen valinnassa oli tärkeää ottaa huomioon se, että kerään aineistoa kahdesta eri näkökulmasta: eri oppilaitosten harrastustoimintaa koordinoivien työntekijöiden ja Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitoksen opiskelijoiden näkökulmasta. Teemat oli valittava siten, että aineistoista muodostuu yhtenäinen ja monipuolinen kuvaus ilmiöstä. Teemat käsittelevät harrastustoimintaa kattavasti aina toiminnan ideologiasta käytännön tasolle asti.

Haastattelu voidaan suorittaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna (Hirsjärvi & Hurme 2000, 51). Tässä tutkimuksessa päätin tehdä ryhmähaastatteluja. Ryhmähaastattelu on luonteeltaan keskustelunomainen, jolloin osanottajat kommentoivat asioita melko spontaanisti, tekevät huomioita ja tuottavat monipuolista tietoa. Haastattelija puhuu haastateltaville yhtä aikaa ja suuntaa välillä kysymyksiä ryhmän yksittäisille jäsenille.

Ryhmähaastattelu sopii tutkimusmetodiksi silloin, kun halutaan tutkia pienoiskulttuurien merkitysrakenteita tai haastateltavien sosiaalista ympäristöä. Ryhmähaastattelu on hyvä menetelmä myös silloin, kun haastateltavat saattavat olla arkoja tai ujoja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 51–63.) Vuorovaikutuksella, yhteistyöllä ja ideoinnilla oli suuri merkitys tutkimuksellisen kehittämistyöni onnistumiselle. Ryhmähaastattelussa haastateltavien välille syntynyt keskustelu oli aineiston kannalta merkittävää.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään jotakin tiettyä tapahtumaa, saamaan tietoa paikallisesta ilmiöstä tai etsimään uusia teoreettisia näkökulmia tapahtumiin tai ilmiöihin. Tällöin haastattelun kohdejoukko on enemmänkin harkinnanvarainen näyte kuin otos. Tapaustutkimuksessa haastattelun kohdejoukko voi olla pieni, sillä se antaa mahdollisuuden tehdä runsaasti havaintoja tutkimalla yksityiskohtia. Tutkija voi aloittaa kohdejoukon valinnan keskustelemalla tutkimuksestaan mahdollisten haastateltavien kanssa. Keskustelujen perusteella tutkija voi päättää, ketä on mielekästä haastatella ja millaisista aiheista. Kohdejoukko vaikuttaa myös siihen, miten haastattelu tehdään. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 58–59.)

Tutkimukseni haastattelun kohdejoukkoon valitsin opiskelijoita siten, että saisin kattavasti erilaisia näkemyksiä harrastustoiminnasta. Valitsin haastatteluun opiskelijoita, jotka ovat ennakkokäsitykseni mukaan myönteisiä harrastustoimintaa kohtaan. Lisäksi valitsin sellaisia opiskelijoita, jotka ovat kriittisiä harrastustoimintaa kohtaan. Valintaan vaikutti se, että opiskelijat olivat minulle työni kautta jo jonkin verran tuttuja. Opiskelijoiden tuttuus helpotti haastattelun alkukartoitusta, sillä minulla oli jo jonkinlainen käsitys siitä, mitä haastateltavat ymmärtävät aiheesta (ks. Hirsjärvi & Hurme 2000, 59).

Otin yhteyttä opiskelijoihin puhelimitse. Kaikki viisi opiskelijaa, joita pyysin haastatteluun, suostuivat. Tämän jälkeen pyysin tutkimusluvut heidän huoltajiltaan. Tällä tavalla varmistin, että kaikki opiskelijat tietävät, mistä on kyse. Haastattelu tehtiin oppilaitoksen kokoustilassa koulupäivän jälkeen. Yksi opiskelija jätti saapumatta haastatteluun, joten haastatteluun osallistui yhteensä neljä opiskelijaa. Opiskelijat olivat toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita. Kolme heistä oli tyttöjä ja yksi oli poika. Opiskelijat opiskelivat sosiaali- ja terveystieteiden alalla ja elintarvikealalla. Haastattelu kesti noin tunnin. Nauhoitin haastattelun.

5.3.2 Benchlearning

Benchlearning, eli vertailuoppiminen, on esikuvan nojalla oppimista. Sen periaatteena on, että jossain on aina joku, joka on tehnyt saman asian paremmin tai aikaisemmin. Vertailuoppiminen perustuu käsitykseen, että toimintaa on järkevää kehittää etsimällä vinkkejä ”tallennetusta tiedosta”. Kun nykyisen tiedon hyödyntämismahdollisuudet on käytetty loppuun, tallennettua tietoa voidaan hyödyntää uuden tiedon luomisessa tutkimuksen avulla. Tallennettua tietoa voidaan saada esimerkiksi dokumenteista ja muilta ihmisiltä. (Karlöf, Lundgren, Edenfeldt Froment 2003, 104.)

Vertailuoppiminen on sopiva menetelmä kehittää organisaation toiminta silloin, kun organisaatiolla on jo tiedossa ja rajattuna se, mitä halutaan kehittää. Kun organisaation suorituksia verrataan jonkin esikuvan suorituksiin, saadaan selville, onko organisaation toiminta tehokasta, ja missä määrin se tarvitsee muutoksia. Tämä on myös yksi vertailuoppimisen tehtävistä. Vertailuoppimisen muita tehtäviä ovat se, että se antaa mahdollisuuden ottaa oppia hyvästä esimerkistä ja se, että se muuttaa organisaation käyttäytymistä ja asenteita. (Karlöf ym. 2003, 13–16.)

Vertailuoppiminen hyödyntää mallien ja hyvien esimerkkien opetuksellista vaikutusta. Vertailuoppimisessa ei ole kyse pelkästään jäljittelystä, toisin kuin benchmarkingissa, jossa vertaillaan lähinnä organisaatioiden tunnuslukuja. Vertailuoppimisessa otetaan esikuvasta virikkeitä ja etsitään niiden avulla omiin ongelmiin soveltuvia ratkaisuja. Tällöin on tärkeää selvittää, millainen logiikka ohjaa esikuvan toimintaa, mitkä tekijät ovat tärkeitä ja miten toimenpiteet ja tulokset korreloivat keskenään. Vertailuoppimisessa on olennaista pyrkimys ymmärtää esikuvan käyttämää mallia ja viitekehystä, ennen kuin voidaan ymmärtää omaa tilannetta ja herättämään parannusideoita. (Karlöf ym. 2003, 76 & 103.)

Valitsin vertailukohteiksi kolme oppilaitosta ja Tampereen harrastava iltapäivä -toiminnan. Perehdyin useiden eri oppilaitosten internetsivuihin ja etsin sieltä tietoja oppilaitoksen harrastustoiminnan tasosta. Valitsin sellaiset oppilaitokset, joissa harrastustoiminta näytti olevan aktiivista ja monipuolista. Vertailuoppimisessa on monesti kyse siitä, että vertailukohteiksi valitaan alan huippuosaajat tai ainakin sellaiset organisaatiot, jotka onnistuvat kehittämistyön kohteena olevassa asiassa paremmin kuin oppiva organisaatio (Karlöf ym. 2003, 172).

Valitsemani toimijat ovat Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Koulutuskeskus Salpaus. Lisäksi valitsin yhdeksi vertailukohteeksi Tampereen Harrastava iltapäivä -toiminnan, sillä toiminta kattaa kaikki Tampereen peruskoulut. Halusin, että vertailukohteet edustavat monia eri koulutusasteita. Vertailukohteen ei tarvitse olla samanlainen oppivan organisaation kanssa (Karlöf ym. 2003, 157). Ammattikorkeakouluissa ja peruskouluissa harrastustoimintaa on järjestetty aktiivisemmin ja kauemman aikaa kuin toisen asteen oppilaitoksissa, joten uskoin, että saisin näiltä koulutusasteilta sellaisia tietoja, joita toisen asteen oppilaitoksissa ei ole tiedetty.

Valittuani tutkittavat tahot, pyysin tahoilta tutkimusluvan. Samalla tiedustelin, kuka vastasi harrastustoiminnan koordinoimisesta. Luvan saatuani otin yhteyttä harrastustoimintaa koordinoivaan henkilöön sähköpostitse ja ehdotin haastattelu-aikaa. Mikkelin ammattikorkeakoulussa haastattelin suunnittelijaa, jonka toimenkuvaan sisältyi harrastustoiminnan koordinointi. Koulutuskeskus Salpauksessa tarkoitukseni oli haastatella opiskelijatoiminnan koordinaattorin sijaista, mutta haastatteluun saapui hänen lisäksi opiskelijatoiminnan koordinaattorin viranhaltija. Tampereen Harrastava iltapäivä -toimintaa edusti toiminnan suunnittelija. Yhden haastattelun tein tutkittavan organisaation tiloissa. Kaksi haastattelua tein puhelimitse pitkien välimatkojen ja aikatauluongelmien vuoksi. Kaikki haastattelut kestivät noin puolitoista tuntia. Nauhoitin haastattelut. Haastatteluaineiston lisäksi pyysin haastateltavilta materiaaleja, jotka liittyivät heidän koordinoimaansa harrastustoimintaan. Materiaalit olivat hankeraportteja, harrastuksien aikatauluja, harrastustoiminnan esitteitä ja harrastuksien julisteita.

5.4 Aineiston analysointi

Käytin aineiston analyysiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi sopi tutkimukseni aineiston analysointiin hyvin, sillä aineistoni sisälsi useita erilaisia dokumentteja: haastatteluaineistoja, internetsivuja, painettuja julkaisuja ja esitteitä. Sisällönanalyysillä voidaan analysoida kaikenlaisia kirjalliseen muotoon saatettuja dokumentteja (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Sisällönanalyysin tarkoituksena on paljastaa runsaan aineiston ydin ja tehdä siitä tiivistetty kuvaus (Kananen 2012, 116). Tapaus-tutkimuksen tulkinnan voi rakentaa aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti (Kananen 2012, 36). Tutkimuksessani tulkinta rakentuu teorialähtöisesti, sillä olin määritellyt haastattelu- ja benchlearning-teemat etukäteen. (ks. Kananen 2012, 36).

Ensimmäinen vaihe aineiston analyysissä oli haastatteluaineistojen litterointi. Aineistoa tuli yhteensä 26 sivua. Tämän jälkeen luin läpi muut aineistot. Muita aineistoja olivat oppilaitosten ja harrastava iltapäivä -toiminnan internetsivut, hankeraportteja, harrastuksien aikatauluja, harrastustoiminnan esitteitä ja harrastuksien julisteita. Poimin sekä haastatteluaineistoista että muista aineistoista ne asiat, jotka olivat tutkimuskysymyksieni perusteella tutkimuksen kannalta olennaisia. Laadullisen aineiston analyysissä on tärkeää erottaa aineistosta vain ja ainoastaan ne asiat, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Samalla kuitenkin on pyrittävä saamaan aineistosta irti kaikki hyödyllinen tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) Keräsin poimimani asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen siirryin teemoittelemaan kokoamani aineiston.

Teemoittelu sopii aineistoni järjestämiseen hyvin, sillä käytin teemoittelua jo teema-haastattelurungon laatimisessa. Teemoittelussa huomio keskitetään siihen, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Teemoittelun avulla voin muodostaa teemoista monipuolisen ja laajan tulkinnan, mikä oli tutkimukseni tavoite. Tässä tutkimuksessa ei ole väliä sillä, kuinka monta kertaa teema toistuu aineistoissa, joten teemoittelu sopii analysointimetodiksi paremmin kuin luokittelu. Aineistoni olisi voinut järjestää tyyppitelemällä, mutta koska aineistoni sisältö oli kauttaaltaan hyvin samankaltainen, erilaisten tyyppien kokoaminen olisi ollut hyödytöntä. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuus on tieteellisen tiedon tunnusmerkki. Niin tutkimusmenetelmien, tutkimusprosessin kuin tutkimustulosten luotettavuutta voidaan arvioida. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioinnissa käytetään usein vakuuttavuuden käsitettä. Vakuuttavuus saavutetaan esittämällä tutkimusta koskevat valinnat, tulkinnat, aineisto ja argumentaatio mahdollisimman avoimesti. Vakuuttavuus perustuu tutkimuksen uskottavuuteen ja johdonmukaisuuteen. Tutkijan on ymmärrettävä tutkimuskohteen luonne kulttuurisesta sekä kontekstuaalisesta näkökulmasta. (Toikko & Rantanen 2009, 121–124.)

Tutkijan on jo ennen tutkimuksen aloittamista tiedostettava tutkimukseen mahdollisesti liittyvät eettiset näkökulmat. Eettisyyden säilyttäminen edellyttää tutkijalta tietoisia valintoja ja itsereflektiota. Tutkimuksen näkökulma määrittää, miten tutkija lähestyy

tutkittavia, ja mistä käsin heidän odotetaan kertovan tutkittavasta aiheesta. Näkökulman valinta vaatii eettistä pohdintaa, sillä siihen saattavat vaikuttaa esimerkiksi tutkijan omat ennakkokäsitykset tutkimuskohteesta tai yhteiskunnan odotukset tutkimukselta. (Granfelt 2004.) Tutkijan tulisikin kirjoittaa auki omat ennakkokäsityksensä ilmiöstä, jotta hän tiedostaisi ne myös analyysin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.)

Tutkimusta ohjasivat omat ennakkokäsitykseni siitä, että harrastaminen voi tuottaa positiivisia asioita nuorelle ja oppilaitokselle. Ennakkokäsitykseni perustuivat kokemukseeni nuorisotyön ammattilaisena ja aikaisempaan teorian tietoon. Minun oli tietoisesti varauduttava myös siihen, että tulokset eivät tukisikaan ennako-oletuksiani. Oli tärkeää, että pysyn rehellisenä tuloksille, vaikka se olisikin tarkoittanut sitä, että joutuisin toteamaan ennakkokäsitykseni vääräksi. Tutkimukseen kohdistuvat odotukset voivat tulla myös tutkimuksen tilaajalta. Tutkimuksen tilaaja saattaa odottaa tutkimukselta tietoa, joka esimerkiksi taloudellisesti hyödyttäisi tilaajaa. Tällöin on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen eettisiin seikkoihin. Tämän tutkimuksen tilaaja oli Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto. Tilaja odottaa tutkimukselta tietoja, joita se voi hyödyntää oman toimintansa kehittämiseksi. Minun oli otettava huomioon myös se mahdollisuus, että tutkimus ei tuota tietoja, joista tilaaja voisi hyötyä.

Oli tärkeää, että tiedostin myös sen, että kaikki nuoret eivät halua tai tarvitse harrastustoimintaa. Nuori voi voida hyvin, vaikka hän ei harrastaisikaan mitään erityistä. Pohdin tutkimusta aloittaessani, olinko mennyt aihevalinnassani ansaan. Nyky-yhteiskunta on täynnä kehotuksia elää aktiivisemmin, jaksamaan paremmin ja tavoittelemaan enemmän. Tutkimukseni tarkoitus ei kuitenkaan ole asettaa tällaisia vaatimuksia, vaan esittää keinoja, joilla hyvinvointia voidaan kohentaa oppilaitosympäristössä. Harrastaminen voi edistää yksittäisen nuoren tai oppilaitosyhteisön hyvinvointia, mutta välttämättä näin ei aina ole. Mielestäni on tärkeää painottaa, että oppilaitoksen harrastustoiminta on aina vapaaehtoista nuorelle.

Tutkimuksessa on syytä ottaa huomioon, että ihmisillä on oma tapansa antaa asioille merkityksiä. Tutkijan on vaalittava dialogisuutta ja pysyttävä avoimena haastateltavien antamille merkityksille. (Hänninen 1999, 34.) Kävin haastattelun lomassa opiskelijoiden kanssa läpi, mitä ”harrastaminen” tarkoittaa tässä tutkimuksessa. Opiskelijat olivat ensin sitä mieltä, että he eivät harrasta mitään. Kun kysyin, mitä he tekevät vapaa-aikanaan, opiskelijat kuitenkin osasivat nimetä monia asioita. Painotin opiskeli-

joille, että tässä tutkimuksessa harrastaminen tarkoittaa säännöllistä tai epäsäännöllistä, ohjattua tai ohjaamatonta vapaa-ajan toimintaa. Oli tärkeää, että keskustelimme harrastamisesta ilmaisuna.

Dialogisuuteen pyrkiminen on tärkeää, ja se edellyttää tutkijalta aktiivista itsereflektointia. Siitä huolimatta tutkijan ääni kuuluu tutkimuksesta aina. Varsinkin analyysivaiheessa tutkija joutuu valikoimaan ja pelkistämään aineistoa, mikä vaikuttaa myös tulosten tulkintaan. Tutkijan on pyrittävä analysoimaan ja esittämään aineisto niin, että osallistuneet eivät koe tulleensa väärin ymmärretyiksi tai hyväksikäytetyiksi. (Hänninen 1999, 34.) Minun oli varottava johdattelevien kysymysten tekemistä tai vastauksien antamista. Poistin aineistosta heti litteroinnin jälkeen kohdat, joissa olin sortunut johdatteluun.

Lasten ja nuorten tutkimukseen liittyy tutkimuseettisiä erityiskysymyksiä. Kaikkea tutkimusta lasten ja nuorten kanssa ohjaavat käsityksen lapsuudesta ja nuoruudesta. Toisaalta lapset ja nuoret halutaan nähdä oman elämänsä täysivaltaisina toimijoina. Lasten ja nuorten osallisuuden korostaminen on levinnyt käytännön työstä myös tutkimuksen toteuttamiseen ja lapset ja nuoret otetaan nykyisin yhä helpommin mukaan tutkimuksen tiedontuotantoon. Toisaalta kuitenkin lapset ja nuoret nähdään yhteiskunnallisissa kontekstissa haavoittuvina ja marginaalisena ryhmänä, jolloin he vaativat erityistä huomiota myös tutkimuskäytännöissä. Lasten ja nuorten tutkiminen onkin tasapainottelua suojelun ja osallistumisoikeuden välillä. (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 10–21.)

Oma käsitykseni lapsista ja nuorista on se, että he ovat oman elämänsä täysivaltaisia toimijoita ja asiantuntijoita. Toisaalta kuitenkin olen myös sitä mieltä, että nuoret, aivan kuten ketkä tahansa aikuisetkin, voivat olla herkkiä antamaan korrekkeja vastauksia. Nuori saattaa pyrkiä miellyttämään tutkimuksen tekijää, varsinkin, jos tutkimuksen tekijällä on erityinen asema suhteessa nuoreen. Haastattelun luotettavuutta saat-taakin heikentää haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastateltava haluaa esiintyä esimerkiksi tietoja hyvin omaavana ja kulttuuripersoonana tai moraaliset ja sosiaaliset velvollisuudet täyttävänä ihmisenä. (Hirsjärvi ym. 2009, 194.)

Nuoret, joita haastattelin, olivat minulle entuudestaan tuttuja työni kautta. Opiskelijat tunsivat minut ohjaajana, jonka kanssa he olivat olleet tekemisissä opiskelijoiden vapaaehtoisuuteen perustuvissa oppilaitoksen toiminnoissa. Varsinaista auktoriteet-

tiasemaa minulla ei ollut suhteessa nuoriin, sillä en anna opiskelijoille arvosanoja. Haastattelun luotettavuutta saattaakin heikentää haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastateltava haluaa esiintyä esimerkiksi tietojä hyvin omaavana ja kulttuuripersonana tai moraaliset ja sosiaaliset velvollisuudet täyttävänä ihmisenä. (Hirsjärvi ym. 2009, 194.)

Kaikki opiskelijat, jotka osallistuivat haastatteluun, olivat aikaisemmin toimineet joko oppilaitoksen opiskelijakunnassa tai tutortoiminnassa. Saatoin tällä perusteella olettaa, että opiskelijat ovat tottuneita ottamaan kantaa ja antamaan perusteltuja vastauksia. Opiskelijat tiesivät, että haastattelun teemat koskivat minun työtäni, joten minun oli otettava huomioon se, että opiskelijat saattavat pyrkiä välttämään vastauksia, joilla he arvostelisivat työtäni. Muistutin opiskelijoille haastattelun lomassa, että tutkimuksen tarkoitus on löytää uusia ideoita ja tapoja toimia, jotka eivät välttämättä liity juuri minuun millään tavalla.

Lasten ja nuorten kysymysten kanssa työskentelevät tutkijat ovat yleensä vilpittömästi kiinnostuneita tuottamaan tietoa, joka hyödyttää lapsia ja nuoria itseään. Tutkimus voi tarjota mahdollisuuksia tasa-arvoiseen vuoropuheluun lasten ja aikuisten välillä. Tutkimuksen tekeminen voi olla eettinen teko itsessään, sillä lapset ja nuoret voivat kokea tutkimukseen osallistumisen harvoin tapahtuvana tilaisuutena tuulla kuulluksi. Tutkimuksen toteuttaminen instituutiossa, kuten esimerkiksi koulussa, vaatii tutkijaa pohtimaan tutkimusympäristön vaikutuksia tuloksiin. (Vehkalahti ym. 2010, 10–21.) Nuoria haastateltaessa tulee ottaa huomioon tiettyjä erityiskysymyksiä. On otettava huomioon, että nuori saattaa kapinoida esimerkiksi koulua vastaan, jolloin haastattelu, joka edustaa koulua, voi myös heikentää motivaatiota. Haastattelun onnistumiseksi on tärkeää, että nuori on motivoitunut vastaamaan. Nuoren on saatava kokea, että hänen mielipiteistään ollaan todella kiinnostuneita ja että hän voi osallistua tutkimukseen aktiivisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 132–133.)

Olin ollut monesti opiskelijoiden tukena vaikuttamiseen liittyvissä tehtävissä. Tiesin kokemuksesta, että nuorelle vaikuttaminen saattaa tarkoittaa asettumista jotakin auktoriteettia vastaan. Muistutin haastatteluun osallistuneille opiskelijoille, että tarkoitus ei ole olla harrastustoimintaa vastaan, mutta ei myöskään sen puolesta. Toivoin opiskelijoilta rehellisiä vastauksia ja kannustin heitä välillä myös kuvittelemaan, millä tavalla saataisiin heidän mielestään paras lopputulos, huolimatta siitä, miten aikaisemmin on

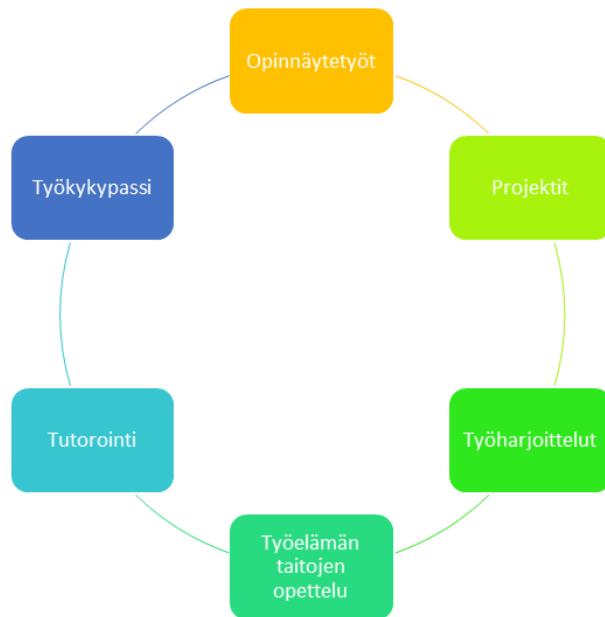
tehty. Nuoret olivat motivoituneita vastaamaan haastattelukysymyksiin ja keskustelua syntyi välillä teemojen ulkopuoleltakin. Opiskelijat tunsivat toisensa entuudestaan ja tämä varmasti edesauttoi sitä, että parhaimmillaan opiskelijat keskustelivat teemoista kiivaasti keskenään. Tehtäväni oli huolehtia siitä, että hiljaisemmatkin saavat äänensä kuuluviin ja että opiskelijat eivät hukkaisi energiaa keskustelujen lomassa nousseisiin epäolennaisiin seikkoihin.

Kehittämistoiminnassa vakuuttavuuden lisäksi luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea tutkimuksen hyödyllisyyttä ja siirrettävyyttä. Tieto on tosi, jos se on käyttökelpoista. (Toikko & Rantanen 2009, 42–43.) Kehittämistulosten kannalta käyttökelpoisuus tarkoittaa sitä, että kehittämisprosessin seurauksena on syntynyt tuloksia, joita voidaan hyödyntää kehittämiseen. Tutkija esittää selkeitä toimintasuosituksia aineistojensa pohjalta. (Toikko & Rantanen 2009, 125–126.) Tutkimukseni tuotoksena on ammattioppilaitoksen harrastustoiminnan toimintamalli. Toimintamalli on alun perin tuotettu Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitoksen käyttöön, mutta malli on myös sovellettavissa muihin oppilaitoksiin. Tulosten onkin oltava myös siirrettävissä. Tulokset ovat merkityksellisiä paitsi yksittäisessä organisaatiossa myös laajemmin. Tuloksena on hyviä käytäntöjä, joita voidaan levittää vähemmän edistyksellisiin organisaatioihin. (Toikko & Rantanen 2009, 125–126.)

6 TULOKSET

6.1 Harrastustoiminta oppilaitoksissa

Benchlearning-aineistosta ilmeni, että oppilaitoksen harrastustoiminta oli usein käynnistynyt hankkeena. Hankkeen päätyttyä harrastustoimintaa oli jatkettu oppilaitoksen kiinteänä toimintana. Harrastustoiminta oli pääasiassa aina maksutonta opiskelijoille. Parhaassa tapauksessa harrastustoiminta oli juurtunut oppilaitoksen toimintakulttuuriin sillä tavalla, että sitä ei enää nähty koulunkäynnistä irrallisena toimintana, vaan liikunnan ja harrastetoiminnan kehittäminen oli kirjattu jopa oppilaitoksen strategiaan ja lukuvuosisuunnitelmiin. Harrastustoiminnasta pyrittiin pääosassa aineistoa rakentamaan kiinteä osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Kuvassa 2 esitän, miten harrastustoiminta oli kytketty opintoihin.

Kuva 2. Harrastustoiminnan kytkeminen osaksi opintoja

Aineiston perusteella parhaiten harrastustoiminta menestyy alakouluissa ja korkeakouluissa. Yläkoulussa ja toisella asteella harrastustoiminta koettiin haastavaksi. Enimmäkseen kuitenkin harrastustoiminta menestyi hyvin. Haastatteluissa todettiin, että ensimmäisenä harrastustoimintaan osallistuvat kuitenkin ne opiskelijat, jotka ovat jo muutenkin aktiivisia, sosiaalisia ja liikunnallisia. Tulosten mukaan henkilökunta osallistui harrastustoimintaan joko ohjaajien tai osallistujien roolissa. Johdon tukea arvioitiin rahallisen tuen kautta. Johdon päätökset panostaa rahallisesti harrastustiloihin tai välineisiin koettiin tärkeänä asiana.

”Meil ei puhuta enää hankkeesta, vaan toiminnasta, et se on osa koulun kulttuuria.”

Harrastustoiminta oli osassa oppilaitoksista kytketty opintoihin. Niissäkin, joissa suoraa kytköstä ei ollut, toivottiin, että harrastustoiminnasta saisi opintosuorituksia, sillä katsottiin, että jotkut nuoret panostivat ja uhrasivat paljon aikaansa harrastukseen. Harrastustoimintaa saattoi hyödyntää opinnäytetyöhön, projekteihin ja työharjoitteluihin. Harrastustoiminnan kautta saattoi oppia ohjaamista, tapahtumatuotantoa, markkinointia tai esimerkiksi liikuntakasvatuksen perusteita. Harrastustoimintaa saattoi hyödyntää myös opintojaksossa, jossa perehdyttiin tulevan ammatin fyysisiin ja psyykkisiin vaatimuksiin ja niihin vastaamiseen liikunnan keinoin. Opiskelijat saattoivat suorittaa rästissä olevia liikuntatunteja liikunnallisissa harrasteryhmissä ja harrastetutoreina toimivat opiskelijat ohjasivat harrasteryhmiä osana tutortehtäviään.

6.2 Harrastustoiminnan tavoitteet

Oppilaitoksilla oli monia eri syitä, miksi harrastustoimintaa haluttiin järjestää. Tavoitteisiin sisältyi niin yksittäisen opiskelijan kuin koko oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistäminen. Oppilaitokset olivat huomanneet myös sen, että harrastustoiminnan avulla voidaan kohentaa oppilaitoksen imagoa koulutusmarkkinoilla. Kuvassa 3 esitän kokonaisuutena, mitä eri asioita harrastustoiminnalla tavoiteltiin.

Yhteisöllisyyden edistäminen	Oppilaitoksen vetovoimaisuuden edistäminen	Opiskelijan hyvinvoinnin tukeminen
<ul style="list-style-type: none"> • Ilmapiiirin parantaminen • Sosiaalisen pääoman lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Imagon kohentaminen koulutusmarkkinoilla • Työelämässä tarvittavien taitojen opettaminen monipuolisesti • Keskeyttämisen ehkäisy • Uusien opiskelijoiden houkuttelu eri kouluasteiden yhteisillä harrastusryhmillä	<ul style="list-style-type: none"> • Työ- ja toimintakyvyn edistäminen • Psykkisen hyvinvoinnin edistäminen • Fyysisen kunnon kohottaminen • Syrjäytymisen ehkäisy • Yksinäisyyden ehkäisy • Sosiaalisten suhteiden tukeminen • Koulunkäyntiin kohdistuvan positiivisen asenteen lisääminen • Mielekkään vapaa-ajan toiminnan tarjoaminen

Kuva 3. Harrastustoiminnan tavoitteita

Benchlearning-aineiston perusteella harrastustoiminnalla haluttiin laajentaa oppilaitoksen sisäistä vuorovaikutusta, sillä harrastustoiminnan kautta oppilaitokseen avautuu uudenlaisia kohtaamisareenoita. Varsinkin isot oppilaitokset kärsivät monesti siitä, että opiskelijoilla ei ole luontevaa tilaisuutta olla tekemisissä toistensa kanssa. Tämän arveltiin johtuvan siitä, että oppilaitoksella on erillisiä kampuksia tai muutoin erillisiä tiloja. Uusiin ihmisiin tutustuminen voi olla helpompaa toiminnan kautta ja vanhoihin tuttuihin voi tutustua uudella tavalla.

”No se yhdistää miun mielestä porukkaa, että jos on jotain yhteistoimintaa, niin tutustuu uusiin ihmisiin ja vanhoihin tutustuu ehkä tekemisen kautta, ku sillä tavalla, että oltaisiin samassa tilassa kaikki, vaan istuttaisiin.”

”Yhteisöllisyyteen vielä, kaikki toiminta on opiskelijoitten ja henkilökunnan yhteistä. Meillä on kaikki yhteistä. Siitä tulee yhteisöllisyys.”

Liikuntaharrastuksilla oppilaitos pyrki tukemaan nuoren fyysistä kuntoa. Aineistosta ilmeni, että kohentamalla opiskelijoiden fyysistä kuntoa haluttiin vaikuttaa myös opiskelijan työkykyyn ja jaksamiseen. Ammattikorkeakoulun liikuntaryhmissä oli mahdollisuus ottaa huomioon eri alojen ammatilliset tarpeet. Erityisesti ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakouluissa on havaittu opiskelijoiden fyysisen kunnan heikkeneminen.

”Osahan ei liiku ollenkaan, et ammatillisella puolella ollaa huonommassa kunnossa.”

Aineistosta ilmeni, että harrastustoiminnalla haluttiin myös ehkäistä syrjäytymistä ja tukea sosiaalisten suhteiden muodostumista. Harrastustoiminta voi yhdistää nuoria. Harrastustoiminnalla pyrittiin tarjoamaan kaikille nuorille mahdollisuus kuulua johonkin ryhmään, sillä joskus nuori voi kokea, että hän ei kuulu mihinkään ryhmään, tai että hän on yksinäinen. Opiskelijoilla on harrastustoiminnassa mahdollisuus muodostaa ystävyys-suhteita yli luokkarajojen. Toiselta paikkakunnalta muuttaneiden opiskelijoiden voi olla vaikea löytää omaa paikkaansa opiskelun ulkopuolelta, joten harrastustoiminnalla saatettiin tarjota ratkaisu myös tähän ongelmaan.

Oppilaitoksen harrastustoiminnalla haluttiin tukea ja edistää lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Harrastustoiminta voikin aineiston mukaan toimia myös varhaisen puuttumisen toimintamallina. Aineistosta nousi esiin, että harrastuksessa nuori saa mahdollisuuden kokea iloa, onnistumista ja osallisuutta. Tällaiset kokemukset lisäävät kouluviihtyvyyttä ja parantavat oppilaitoksen ilmapiiriä. Eräässä oppilaitoksessa oli saatu palkitsevia esimerkkejä siitä, että vaikka lapsi ei ole jaksanut käydä koulua, hän on kuitenkin halunnut tulla harrastuskerhoon. Harrastustoiminnalla haluttiin tukea paitsi opiskelua myös vapaa-aikaa: harrastustoiminta tarjoaa opiskelun ohelle mielekäästä tekemistä ja alkoholittoman tavan viettää vapaa-aikaa.

”Ymmärrettiin se että tällä voidaan paljon vaikuttaa lapsen ja nuoren hyvinvointiin. Sellasta kokonaisvaltasta hyvinvointia. Ja onnistumisen ja ilon kokemuksia.”

Harrastustoiminnan avulla oppilaitos voi edistää imagoaan koulutusmarkkinoilla, sillä hakupäätöksiä tehtäessä oppilaitoksen tarjoamalla harrastustoiminnalla on merkitystä.

Haastatteluista ilmeni, että oppilaitos saattoi hyötyä eri kouluasteiden yhteisestä harrastusryhmästä, sillä siirtyminen esimerkiksi toiselta asteelta korkeakouluun voi olla helpompaa, jos opiskelijat ovat kohdanneet oppilaitosten yhteisessä harrastuksessa. Harrastustoiminnan avulla saatiin mahdollisuus myös kehittää moniammatillisia työkäytänteitä, sillä harrastustoiminnan järjestäminen on monesti monien eri ammattikuntien ja tahojen yhteistyötä.

”Kun on kysytty markkinointitutoreilta, että mitä teidän mielestä kannattaisi markkinoinnissa kertoa, mistä te itse kertoisitte, niin monet toivat esiin harrastustoiminnan. Maineen kannalta sillä näyttäis olevan merkitystä, että miten suosittelee ja miten puhuttaa, että mikä on hyvää.”

6.3 Harrastustoiminnan resurssit

Harrastustoiminnan menestyminen vaatii oppilaitokselta niin taloudellisia, fyysisiä kuin inhimillisiäkin resursseja. Resurssit on otettava huomioon ainakin seuraavissa osa-alueissa: Toiminnan koordinointi- ja toteutusvastuu, yhteistyökumppaneiden saatavuus ja hyödynnettävyys, ohjaustyöhön kuluvat henkilö- ja taloudelliset resurssit, käytettävissä oleva budjetti ja käytettävissä olevat tilat. Kuvassa 4 on yhteenveto resursseista, joita oppilaitoksen harrastustoiminta vaatii.

Harrastustoiminnan resurssilista

✓ *Kuka koordinoi toimintaa?*

Opetustoimi, apulaisrehtori, oppilaitoksen kokoama työryhmä tai oppilaitoksen nimeämä työntekijä.

✓ *Millaisia yhteistyötahoja voidaan hyödyntää?*

Alueen muut oppilaitokset, seurat, järjestöt, yritykset, kaupungin nuorisopalvelut ja seurakunnan nuorisopalvelut.

✓ *Kuka harrastuksia ohjaa?*

Seurojen, järjestöjen tai yritysten ohjaajat, oppilaitoksen opiskelijat, muiden oppilaitosten opiskelijat, alumnit, harrastetutorit tai opettajat.

✓ *Mitä harrastuksia kannattaa järjestää?*

Kysy opiskelijoilta, mitä he toivoisivat. Naapurioppilaitosten tarjonta voi täydentää oman oppilaitoksen tarjontaa.

✓ *Millainen budjetti on käytettävissä?*

Menoja voivat olla henkilöstöresurssit, ohjaajapalkkiot, ulkopuolisten tilojen vuokrat, tarvikehankinnat ja vakuutukset. Tuloja voi saada avustusrahoituksesta ja osallistumismaksuista.

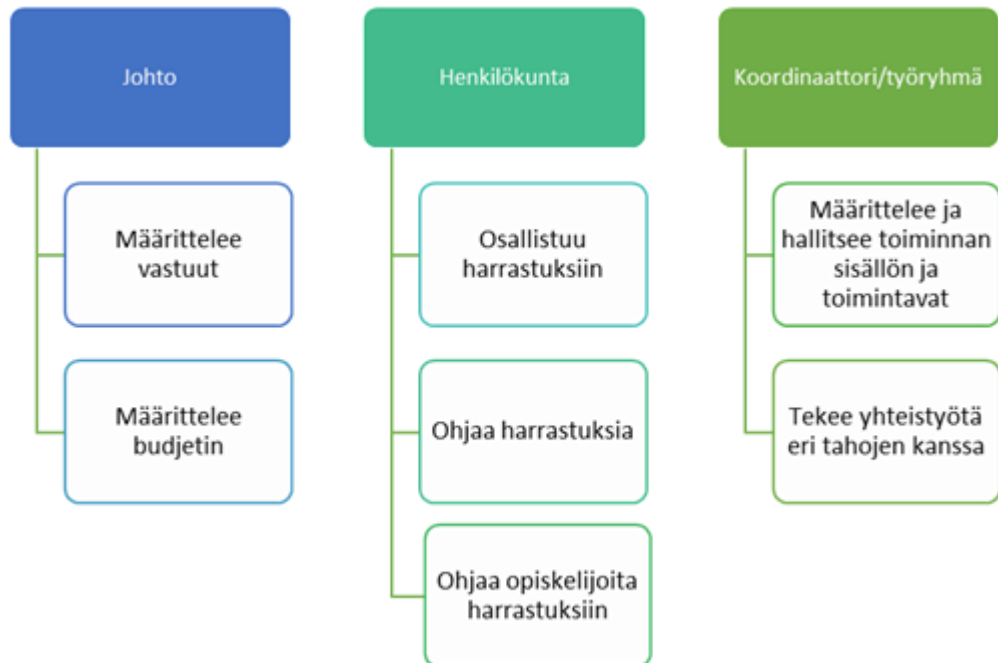
✓ *Millaisia tiloja on käytettävissä?*

Oppilaitoksen omat tilat, kuten liikuntasalit, luokat, kuntosali, keittiöt tai mahdollisesti myös ulkopuolisten tahojen tilat.

Kuva 4. Harrastustoiminnan resurssilista

Vastuu harrastustoiminnan järjestämisestä oli jaettu eri tavoin eri oppilaitoksissa. Kaupungin opetustoimi saattoi olla vastuussa harrastustoiminnan koordinoinnista ja apulaisrehtori toimi oppilaitoksen yhdyshenkilönä. Johdon tehtävänä oli määrittellä vastuut ja budjetti. Henkilökunnan rooli oli osallistua harrastuksiin, ohjata opiskelijoita harrastuksiin ja ohjata harrastuksia. Oppilaitoksella saattoi olla oma työryhmä, joka

vastasi harrastustoiminnan käytännöstä. Vastuu saattoi olla myös yksittäisellä työntekijällä. Työryhmän tai koordinaattorin tehtäviin kuului toiminnan sisällön ja toimintatapojen määrittely ja hallinta sekä yhteistyö eri tahojen kanssa. Kuvassa 5 esitän oppilaitoksen johdon ja henkilökunnan erilaisia rooleja.

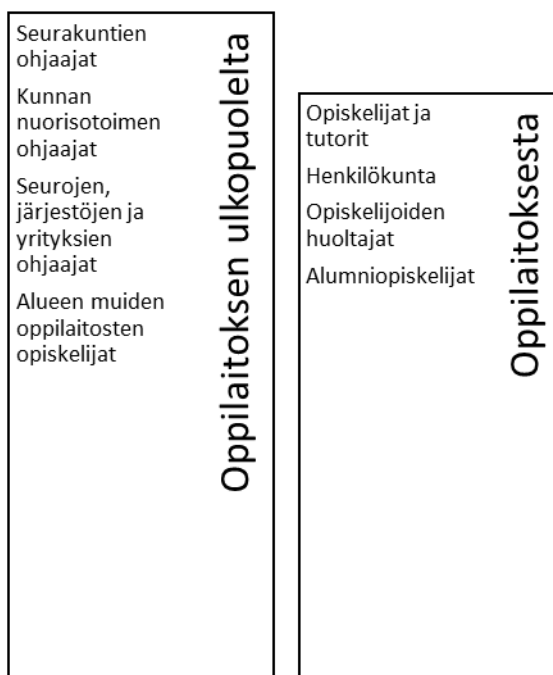
Kuva 5. Johdon, henkilökunnan ja toimintaa koordinoivan tahon roolit.

Harrastuksien ohjaamisessa tehtiin yhteistyötä paikallisten seurojen, järjestöjen ja yritysten kanssa. Parhaimmillaan jopa suurin osa harrastuksista toimi ulkopuolisten tahojen, eli seurojen, järjestöjen ja yritysten ansiosta. Tämä nähtiin hyvänä asiana, sillä eri toimijoiden kautta saatiin monipuolisuutta ja osaamista harrastustarjontaan. Moni taho oli halunnut lähteä mukaan toimintaan omasta aloitteestaan. Yksi syy tähän varmasti on se, että tahot voivat samalla markkinoida omaa toimintaansa. Ulkopuolisten tahojen käyttämistä rajoittivat palkkakustannukset. Myös seurakunnan ja kaupungin palveluita käytettiin.

Oppilaitokset olivat hyödyntäneet ulkopuolisten tahojen malleja tai ohjeita harrastustoiminnan järjestämiseksi. Esimerkkeinä mainittiin Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto Saku ry:n harrastetutorkoulutus ja työkykypassi. Opiskelijoiden Liikuntaliitosta oli myös saatu materiaaleja ja koulutusta. Oppilaitokset tekivät harrastustoiminnassa myös yhteistyötä toisten oppilaitosten kanssa, mikä tarkoitti sitä,

että harrastustoiminta oli avointa yhteistyöoppilaitosten opiskelijoille tai harrastustoiminnan tiloja tai ohjaajia jaettiin yhteistyöoppilaitosten kanssa.

Aineistosta kävi ilmi, että harrastuksien ohjaajina oli hyödynnetty useita tahoja. Kuvassa 6 esitän ohjaajavaihtoehtoja. Seurojen, järjestöjen ja yritysten ohjaajien lisäksi harrastuksia ohjasivat yksittäiset opiskelijat, alumnit, harrastetutorit, opettajat tai muut yksityiset henkilöt. Opettajien pedagoginen osaaminen koettiin ohjaamisen kannalta hyvänä asiana, mutta myös siihen luotettiin, että seurat ja järjestötkin kouluttavat omia ohjaajiaan. Tulosten mukaan opettajia ei aina haluttu ohjaajiksi, sillä heidän kanssa opiskelijat olivat paljon tekemisissä jo muutoinkin. Toivottiin myös, että ohjausvastuu ei aina olisi tutoropiskelijoillakaan. Kuka tahansa opiskelija voi periaatteessa ohjata harrastuksia. Erityisesti sellaisia opiskelijoita, joilla on jo ohjauskokemusta tai vahvuuksia tietyissä harrastuksissa, oli hyödynnetty harrastuksien ohjaajina. Harrastuksia saattoivat ohjata myös muiden oppilaitosten opiskelijat, kuten esimerkiksi nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijat. Oppilaitokset pohtivat myös huoltajien käyttämistä harrastuksien ohjaajina.

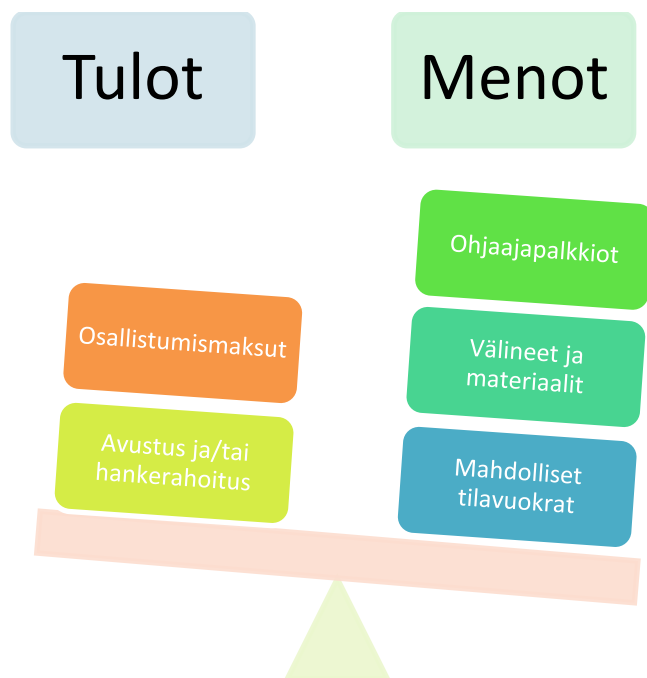

Kuva 6. Harrastuksien ohjaajia

Harrastustarjottimien kokoamisessa olisi hyvä ottaa huomioon opiskelijoiden toiveet. Toisaalta kuitenkin haastatteluista ilmeni, että vaikka toiveita olisi kysytty, opiskelijat eivät silti osallistuneet toivomiinsa harrastuksiin. Todettiin, että olisi mentävä sellais-

ten opiskelijoiden luo, jotka eivät vielä harrasta mitään ja kysyttävä heiltä toiveita. Oppilaitokset kokosivat harrastustarjottimen opiskelijakyselyiden ja resurssien perusteella. Kyselyjä oli tehty erilaisissa yhteyksissä. Tarjottavat harrastukset saattoivat riippua harrastetutoreista ja siitä, millaisia opiskelijoita oppilaitoksessa oli läsnä, sillä opiskelijat itse ohjasivat useita harrastuksia. Opiskelijoille oli myös tarjottu mahdollisuutta osallistua naapurikoulun toimintaan, mutta tätä mahdollisuutta oli käytetty vähän.

Harrastustoimintaan liittyi myös erilaisia talouteen ja fyysisiin tiloihin liittyviä näkökulmia. Talouteen liittyviä seikkoja olen kuvannut kuvassa 7. Kuluja syntyi pääasiassa ohjaajapalkkioista, henkilöstöresursseista, ulkopuolisten tilojen vuokrista ja tarvikehankinnoista. Joillekin opiskelijaohjaajille oli ostettu elokuvalippuja palkkioksi ohjaamisesta. Harrastustoimintaan oli kuitenkin monesti saatu avustusrahoitusta Opetushallitukselta tai kaupungilta. Haastatteluista ilmeni, että opiskelijoilta oli myös voitu periä pieni summa siitä, että he saivat käydä ammattilaisohjaajien ohjaamissa harrastuksissa koko lukuvuoden ajan.

Kuva 7. Harrastustoiminnan budjetin sisältö

Harrastustoimintaan käytettiin oppilaitoksissa monenlaisia tiloja. Enimmäkseen käytettiin oppilaitoksen omaa liikuntasalia ja kuntosalia. Oppilaitoksissa oli käytössä myös luokkatiloja ja bänditiloiksi muunnettuja tiloja. Oppilaitosten oli vaikeinta löytää tila kokkausharrastuksille. Oppilaitoksen ulkopuolisia liikuntatiloja oli hyödynnetty silloin, kun omat tilat eivät riittäneet tai jos tilat soveltuivat harrastukseen selkeästi omia tiloja paremmin.

”Kulttuurikeskus. Se on sellanen tanssia kärsivä lattia. Mis pystyy tekee kaikenlaista.”

6.4 Harrastustoiminnan sisällöt

Oppilaitokset tarjosivat paljon erilaisia harrastuksia. Kuvaan 8 olen koottu aineistosta nousseita erilaisia harrastuksia ja harrastuksien ohjausvaihtoehtoja. Enimmäkseen oppilaitokset järjestävät liikuntapainotteisia harrastuksia. Haastatteluissa haluttiin kuitenkin korostaa, että liikunta ei ole kaikille mieluinen tapa viettää vapaa-aikaa. Haastatteluista ilmeni, että harrastustoiminta painottui liikuntaan lähinnä ohjaajien puutteen vuoksi. Oppilaitoksen oman toiminnan lisäksi oli myös oppilaitoksen ulkopuolisia kerhoja läheisillä liikuntapaikoilla tai virtuaalisina etäryhminä. Jotkut kerhoista oli suunnattu oppilaitoksen asuntolassa asuville opiskelijoille. Oppilaitoksissa järjestettiin harrastuksia, jotka kestivät läpi koko lukuvuoden sekä harrastuksia, jotka kestivät kurssimuotoisesti tietyn ajan. Erityisesti vanhempia opiskelijoita kiinnosti se, että toimintaan ei tarvinnut sitoutua pitkäksi aikaa. Harrastus saattoi olla myös kertaluontoista, jolloin käytiin vain tutustumassa johonkin lajiin. Jotkut harrastukset toteutuivat kerran kuukaudessa.

Ohjatut harrastukset	Harrastukset, joissa ohjaajan rooli ei ole näkyvä	Harrastukset, joissa ei ole ohjaajaa
<ul style="list-style-type: none"> •Liikunta: Sekalaisen liikunnan kerho, pallopelit, tanssi, ryhmäliikunta, keilaus, pöytätennis, kiipeily, ulkoilu, kamppailulajit •Musiikki: Kuoro, bänditoiminta •Kulttuuri ja taide: Leffaillat, teatteri, kielet, kirjallisuus, kuvaamataito, valokuvaus, lehden tekeminen, fantasia •Käsityö: käsityö, askartelu, kokkaus, vaatetus, soitinrakennus •Media ja verkko: Peliohjelmointi, animaatio •Teknologia ja luonnontieteet: Teknologia, matematiikka, ympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> •"Höntsä", eli nuorisotalotyypinen toiminta •Yökoulut 	<ul style="list-style-type: none"> •Lajivuorot liikuntasalissa •Ryhmien omat vuorot esimerkiksi hyppytunneille

Kuva 8. Esimerkkejä harrastuksista ja harrastuksien ohjausvaihtoehdoista

Oppilaitoksissa järjestettiin aineiston mukaan monia eri harrastuksia. Liikunnallisia harrastuksia olivat sekalaisen liikunnan kerhot, jalkapallo, jumppasirkus, parkour, uinti, luistelu, squash, salibandy, futsal, show- ja discotanssi, tanssi, zumba, jooga, kuntosaliharjoittelu, syvävenyttely, hiit, kuntopiiri, mind & balance, core, fitness cardio, kehonhuolto, kahvakuula, pesäpallo, koripallo, capoeira, keilaus, hankifutis, pöytätennis, kiipeily, lenkkeily, ulkoilu, lentopallo, kamppailu ja lumikenkäily. Oppilaitoksissa saattoi myös olla oma harrastejäätiekkojoukkue. Oppilaitokset järjestivät myös paljon muita kuin liikunnallisia harrastuksia: kuoro, bänditoiminta, leffaillat, lautapelit, teatteri, käsityö, askartelu, musiikki, kokkaus, kielet, peliohjelmointi, legot, shakki, animaatio, ympäristö, seikkailu, kirjallisuus, kuvaamataito, vaatetus, soitinrakennus, matematiikka, sekalainen toiminta, teknologia, lehden tekeminen, valokuvaus, fantasia ja sirkus.

Ohjattujen ryhmien lisäksi oli myös vapaita liikuntasalivuoroja. Niihin saattoi osallistua ilmoittautumatta ja opiskelijat saivat pelata keskenään. Aineiston mukaan oppilaitoksiin toivottiinkin juuri vapaata toimintaa, johon opiskelijat voisivat osallistua koska vaan ilman ilmoittautumista. Toisaalta kuitenkin haastatteluista nousi ilmi, että olisi hyvä, että joku toimisi harrasteryhmän nimettynä vetäjänä. Hyvänä järjestelynä koettiin se, että osa liikuntasalin välineistä oli vapaasti saatavissa ja osa lukkojen takana. Opiskelijoilla oli myös mahdollisuus varata liikuntasalia myös hyppytunneille. Haas-

tattelujen mukaan opiskelijat toivovatkin tekemistä juuri hyppytunneille. Tekemiseksi riittäisi se, että esimerkiksi oppilaitoksen kirjasto tai joku luokkahuone olisi avoin opiskelijoille.

Vanhemmat opiskelijat suosivat ”höntsäilykerhoa”, jonka toiminta muistuttaa nuorisotalotoimintaa. Toiminta voi olla pelailua liikuntasalissa tai biljardia oppilaitoksen aula-ssa. Paikalla on myös ohjaaja ohjaamassa ja juttelemassa nuorten kanssa. Aineiston mukaan suosituimpia harrastuksia olivat liikunnalliset harrastukset, erityisesti ryhmäliikunnat ja pallopelit sekä kokkaus ja bänditoiminta. Opiskelijahaastatteluissa kävi ilmi, että opiskelijat toivoivat myös yökoulutoimintaa. Yökoulussa voisi katsoa elokuvia, pelata pelejä ja harrastaa liikuntaa.

”Meil on hyviä kokemuksia omaehtoisesta höntsäilystä, et sul on tila ja välineet ja ohjaaja, joka on ite innostunu ja tarvittaessa ite käynnistää ne pelit ja juttelee nuorten kanssa. Vähä niiku nuorisotalotyypinen toiminta siirrettynä koulun tiloihin ja mihin nuoret voi tulla ja mennä. Se kestää kaks tuntia kerralla ja sinne voi tulla millo vaa ja olla vaik puol tuntia tai koko sen kaks tuntia ja voi vaik pelata salissa ja biljardia ja kuntosali on kans käytössä yhdellä koululla.”

Harrastuksien ajankohta oli vaihteleva. Pääosin harrastukset kuitenkin pyrittiin aloittamaan maanantaista torstaisin heti koulupäivän jälkeen. Aina tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista ja myös opiskelijoiden näkemykset asiasta vaihtelivat. Heti koulupäivän jälkeen alkavissa harrastuksissa oli otettava huomioon opiskelijoiden mahdollisuus nauttia välipalaa. Oppilaitokset tarjosivat harrastuksia joskus myös päivän aikana tai aamuisin.

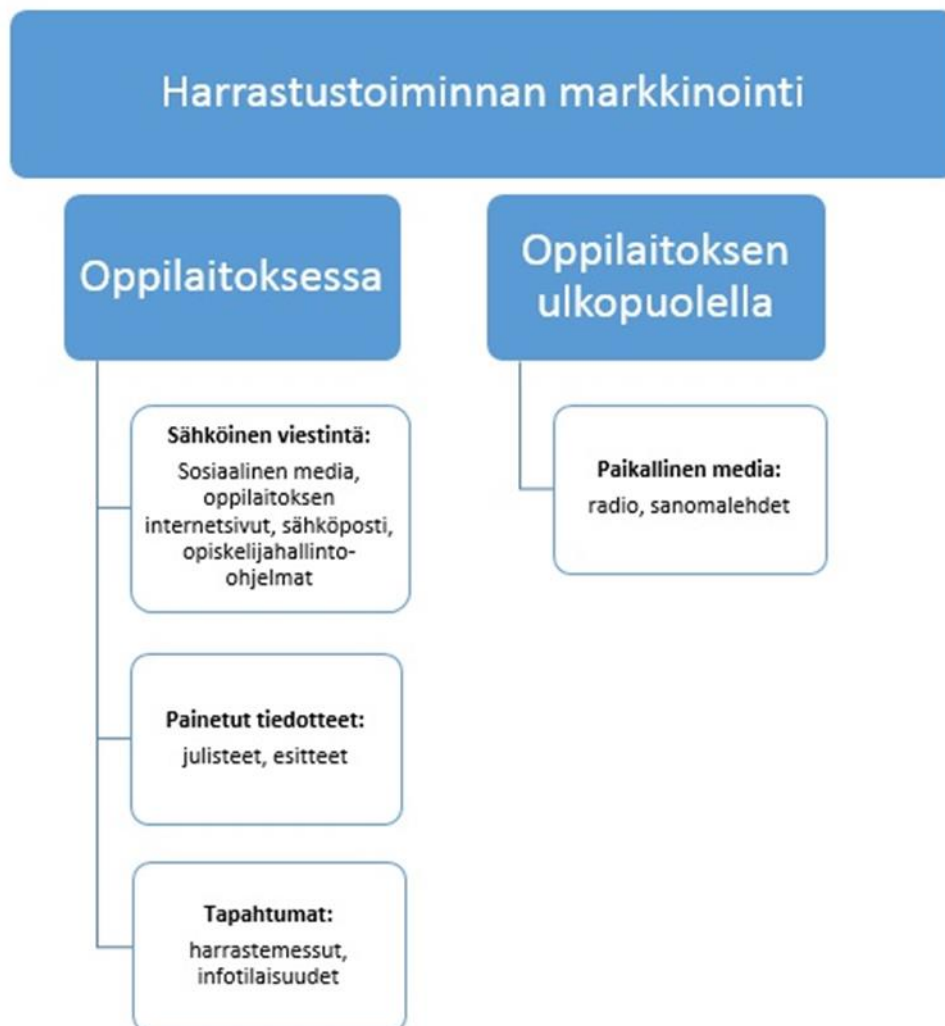
”Meil on muutamalla koululla joustava koulupäivä-kokeilua, et kerhotoimintaa on viety keskelle päivää pajatoiminnan muodossa ja ne on ollu iha mielenkiintosa kokeiluja.”

Kaikkiin harrastuksiin ei tarvinnut erikseen ilmoittautua. Joihinkin harrastuksiin kuitenkin oli haettava erillisessä haussa, tai niihin oli ilmoittauduttava. Ilmoittautuminen tapahtui sähköisesti erilaisten opiskelijaportaalien kautta tai sähköpostitse. Haastatteluista nousi esiin, että vaikka opiskelijat ilmoittautuisivat harrastukseen, voi silti käydä niin, että he eivät tulekaan. Sähköistä ilmoittautumisjärjestelmää kannatettiin.

” Ryhmäliikuntaan on sähköinen ilmoittautumisjärjestelmä. Aikaisemmin oli paperiset tuolla ilmoitustaululla, mutta jos olet kipeä, niin lähdetkö perumaan aikaa.”

Harrastuksien markkinointi oli monipuolista. Kuvassa 9 on esitetty aineiston perusteella muodostettu ihanteellinen tiedottamisen rakenne. Tiedotus suunnattiin aineiston mukaan oppilaitoksen henkilökunnalle, opiskelijoille sekä huoltajille. Paikallisen radio- ja sanomalehtiviestinnän avulla tavoitettiin myös suurempi yleisö. Harrastustoiminnasta kerrottiin esitteissä, julisteissa, oppilaitoksen internetsivuilla, oppilaitoksen sisäisessä viestinnässä, opiskelijakunnan Facebook-sivuilla, opiskelijoiden intrassa, infotelevisioissa, sähköposteissa ja opiskelijan oppaassa. Tiedottamista tekivät harrastustoiminnasta vastaavat, opettajat, harrastetutorit ja opiskelijahuollon henkilöstö.

Kuva 9. Harrastustoiminnan markkinointi

Harrastuksien markkinoinnissa pidettiin tärkeänä sitä, että toiminnasta kerrottiin mahdollisimman selkeästi ja käyttämällä mainoskuvissa tavallisia ihmisiä. Tällä haluttiin tuoda esille sitä, että harrastajalla ei tarvitse olla merkkivaatteita tai täydellinen vartalo. Pelkät julisteet ja esitteet eivät kuitenkaan aina riitä houkuttelemaan harrastajia, sillä opiskelija, joka ei ole harrastamisesta kiinnostunut, ei välttämättä kiinnitä julisteisiin huomiota. Tämän vuoksi oli järjestetty myös harrastemessuja ja tietoiskuja. Henkilökontaktit olivat tärkeässä roolissa. Sosiaalista mediaa kannattaa aineiston mukaan hyödyntää silloin, kun tiedotuksen kohteena ovat nuoret.

”Kaikessa tiedottamisessa ja markkinoinnissa on, että ei laiteta liian hienoja kuvia, että pro jumppaa, että pitää olla merkkivaatteet ja hyvä kroppa. Sellaisia ihan tavallisia ihmisiä ja yritetään kirjoittaa aina, että ei tarvitse olla aikaisempaa kokemusta ja että mukaan tarvitset vesipullon ja kengät.”

6.5 Opiskelijoiden motivaatio

Oppilaitos voi aineiston mukaan motivoida opiskelijoita osallistumaan harrastustoimintaan monella tavalla. Kuvaan 10 olen koottu asioita, jotka vaikuttavat opiskelijan motivaatioon harrastustoimintaa kohtaan. Mikäli oppilaitoksen henkilökunta on havainnut harrastustoiminnan edut, he vievät harrastustoiminnan sanomaa eteenpäin. Harrastuksen innostunut ohjaaja voi myös motivoida opiskelijoita osallistumaan. Opiskelijahuollon henkilökunta voi ohjata opiskelijoita matalan kynnyksen ryhmiin ja harrastetutorit voivat myös madaltaa kynnystä osallistua. Harrastuksien toteutuminen saattoi riippua paljonkin suullisesta viestinnästä ja alaluokilla huoltajien tiedottamisesta. Myös sillä oli motivoinnin kannalta merkitystä, millä tavalla harrastustoiminnasta puhutaan. Vanhempien opiskelijoiden kanssa kannattaa puhua toiminnasta tai kurseista mieluummin kuin kerhoista, sillä kerho saattaa kuulostaa lapselliselta. Aineistosta nousi ilmi, että markkinoinnilla on suuri rooli motivoinnissa. Markkinoinnin on oltava innostavaa:

”Mut et muutakin, kuin valkosella pohjalla musta teksti.”

Kuva 10. Harrastustoimintaan motivoivat tekijät opiskelijan näkökulmasta

Benchlearning-aineistosta ja opiskelijahaastatteluista selvisi, että harrastustoiminta kiinnostaa opiskelijoita eri syistä. Yksi tärkeimmistä osallistumisperusteista oli haastattelujen mukaan harrastuksen ajankohdan sopivuus. Opiskelija saattoi olla myös kiinnostunut uusien kavereiden saamisesta, uuden oppimisesta tai kunnon kohottamisesta ja ylläpitämisestä. Harrastuksessa opiskelijalla on myös mahdollisuus saada ajatukset pois opiskelusta. Harrastuksen piti tuntua kivalta. Aineiston mukaan leikkimielinen harrastustoiminta sai kannatusta. Haastatellut epäilivät, että harrastuksessa on vaikea tutustua kehenkään, jos toiminta on kovin kilpailuhenkistä. Nuorten oli haastattelujen perusteella vaikea löytää sellaista harrastustoimintaa, joka ei olisi kilpailuhenkistä. Opiskelijoita kannattaa ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun.

Opiskelijahaastatteluista nousi esiin ilmapiiriin liittyviä tekijöitä, jotka joko lisäävät tai heikentävät motivaatiota osallistua harrastustoimintaan. Ilmapiirin pitäisi olla ystävällinen ja ryhmän pitäisi olla turvallinen. Mikäli harrastuksessa on mukana kavereita, osallistuminen on yleensä helpompaa. Haastatteluista nousi esiin myös itsetunnon vai-

kus osallistumiseen. Uusiin ihmisiin tutustuminen ei aina ole se tekijä, joka houkuttelee mukaan toimintaa, sillä tutustumiseen ”pakottaminen” voi pelottaa. Toisaalta kuitenkin haastatteluista ilmeni, että vanhempien opiskelijoiden on vaikea löytää uusia kavereita, sillä uusiin ihmisiin on tutustunut lähinnä töissä tai koulussa. Näissä ympäristöissä voi olla vaikea päästää myöhemmin uusiin kaveriporukoihin. Harrastustoiminta voisi sen vuoksi olla hyvä väylä tutustua uusiin ihmisiin.

”Mut en miekää kyl tota tulis yksin. Sit sul ei oo ketää vieressä.”

Benchlearning-aineiston ja opiskelijahaastatteluiden mukaan oppilaitoksen fyysisillä tiloilla oli aineiston mukaan myös vaikutusta motivaatioon. Miellyttävät tilat houkuttelevat osallistumaan. Haastatteluissa oltiin harmissaan siitä, että oppilaitoksissa ei ole tiloja, joissa opiskelijoiden olisi luontevaa viettää aikaa. Ehdotettiin, että oppilaitoksen kahviota voisi pitää auki pidempään, jotta siellä voisi koulun jälkeen nauttia välipalaa ja viettää aikaa kavereiden kanssa. Haastatteluista nousi esiin, että nuorten oli yleisestikin vaikea löytää vapaa-ajanviettopaikkoja baarien ja ostoskeskusten ohelle.

”Mutta myökin tän ikäsii, meillä ei oo oikein mitään ajanviettopaikkoja. Myö ei kehdata hengata Pasaatissa (ostoskeskus) ja en mie haluis roikkua baarissakaan, ku ei kaikki kaverit oo siellä.”

”Tai kuinka moni tänne jää koulun jälkee, että kun oltiin siellä Ruotsissa, sinne oli tehty paikkoja, missä voi hengaila ja olla, mutta täällä oli sellainen fiilis illalla, että olenko mie ihan luvallisesti täällä, eikä meinannut uskaltaa edes tulla, että mistä voi mennä ulos ja onko hälytykset päällä.”

Benchlearning-aineistosta selvisi, että maksuton, monipuolinen, tavoitteellinen ja mielenkiintoinen harrastustarjonta motivoi osallistumaan. Oli tärkeää, että tarjonta on vaihtelevaa ja rakennettu opiskelijoiden toiveiden mukaan. Harrastus ei myöskään saanut vaatia uusien välineiden hankkimista. Harrastuksen maksuttomuus oli aineiston perusteella ristiriitaista. Maksuton toiminta motivoi, mutta se saattoi myös vaikuttaa harrastukseen sitoutumiseen. Opiskelijoita voi motivoida tavoitteellisella tai opintojen kannalta hyödyllisellä harrastustoiminnalla. Haastatteluissa mainittiin SAKUstars-kisat, joihin ryhmät voivat osallistua. Haastatteluissa arveltiin myös, että mikäli harrastustoimintaa voisi hyväksilukea opintoihin, tämä voisi motivoida opiskelijoita osallistumaan.

6.6 Harrastustoiminnan haasteet

Oppilaitoksen harrastustoiminnassa oli aineiston mukaan haasteita, jotka vaikeuttivat toiminnan menestymistä. Olen kuvannut haasteita taulukossa 1. Yksi haasteista oli raha, sillä oppilaitoksella ei välttämättä ole mahdollisuuksia tai kiinnostusta käyttää varoja harrastustoimintaan. Toinen haaste oli liikuntatilojen riittämättömyys. Oppilaitosten liikuntasalit ovat täyteen varattuja. Ulkopuolisiin tiloihin oli mentävä koulupäivän aikana, sillä koulupäivän jälkeen seurat valtaavat tilat. Harrastustoiminta vie myös henkilöresursseja. Harrastustoimintaan olisi hyvä nimetä vastuhenkilö tai työryhmä, joka koordinoisi toimintaa. Ohjaajia voi myös olla vaikea saada.

Taulukko 1. Harrastustoiminnan haasteet

Resurssit	Raha Tilojen riittämättömyys Henkilöstöresurssit Ohjaajien saatavuus Toiminnan suppeus
Tekniset seikat	Aikatauluongelmat Lukujärjestystekniset asiat Tiedottaminen
Inhimilliset tekijät	Pelot Ennakkoluulot Motivaation puute järjestää toimintaa
Ilmapiiri	Yhteisöllisyyden puute Kavereiden mielipiteiden merkitys Kouluympäristön ideologinen ristiriita harrastustoiminnan kanssa
Kohderyhmiin liittyvät haasteet	Keskittymisvaikeudet, käytöshäiriöt Tottelemattomuus Motivointivaikeudet
Aiemmat huonot kokemukset	Ristiriitatilanteet Meluhaitat Alhaiset osallistumisprosentit

Benchlearning-aineistosta selvisi, että harrastustoiminnan järjestäminen voi olla monimutkaista. Toimintaa suunniteltaessa oli myös otettava huomioon lukujärjestystekniset asiat. Harrastukset tulisi saada alkamaan heti koulun jälkeen, mukana on useita tahoja eri aikatauluineen ja tiloja on rajallisesti. Toimintaa suunniteltiin monesti jo keväällä, jolloin lukuvuoden alkuun on vielä pitkä aika. Kesän aikana suunnitelmat saattoivat muuttua, mikä vaikeutti sitä, että toimintaa pitäisi saada markkinoitua heti lukuvuoden alussa. Erityisesti isojen oppilaitosten ongelmaksi nähtiin tiedottaminen, sillä kaikkia ei ollut mahdollista tavoittaa.

”Tiedottaminenhan se on se haaste, et ei kaikkia voi tavoittaa.”

Pelot ja aiemmat huonot kokemukset harrastustoiminnasta olivat haastattelujen perusteella harrastustoimintaa hankaloittavia asioita. Oli mahdollista, että oppilaitoksessa pelättiin, että harrastustoiminnassa rikotaan välineitä tai paikkoja tai että toiminnassa on liikaa riskitekijöitä. Opiskelijaohjaajille ei ehkä haluta antaa avaimia oppilaitoksen tiloihin. Haastatteluista nousi esiin myös turhautuminen siihen, että vaikka järjestettäisiin mitä, kukaan ei osallistu tai osallistujia on hyvin pieni määrä oppilaitoksen kokoon verrattuna. Arveltiin, että harrastustoimintaa vaikeuttaa myös sellainen käsitys, että jos harrastustoiminta ei ole toiminut aikaisemmin, se ei toimisi jatkossakaan.

”Ja jos on kerran ollut joku sählykerho, mutta se ei ole kiinnostanut montaa, niin sitten on ajateltu, että ei mikään muukaan kiinnosta.”

Aineiston mukaan hankalat asiat koskivat usein opiskelijoiden motivointia. Toimintaan oli vaikea saada mukaan sellaisia opiskelijoita, jotka eivät entuudestaan harrasta. Ne opiskelijat, jotka ovat aktiivisia, harrastavat jo jossain muuallakin. Oli vaikeaa löytää toimintaa, joka motivoisi kaikkia. Koettiin, että toiminnan olisi oltava monipuolista, jotta kaikki opiskelijat voisivat löytää mieluisan harrastuksen, eikä syntyisi epäreilua tilannetta, jossa vain tietynlaiset opiskelijat pääsivät hyötymään toiminnasta. Haastatteluissa nousi esiin huoli, että varsinkin turnausmuotoiseen harrastustoimintaan osallistuvat vain ne, jotka ovat lajissa hyviä. Tällöin toiminta ei houkuttele sellaisia opiskelijoita, jotka harrastustoiminnasta ehkä eniten hyötyisivät. Tällaisia opiskelijoita voivat olla syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tai vähän liikkuvat nuoret.

Haastatteluista ilmeni, että isossa oppilaitoksessa saattoi olla vaikea muodostaa yhteisöllistä ilmapiiriä, jonka uskottiin vaikuttavan myös harrastustoiminnan menestymiseen. Kavereiden mielipiteillä oli myös haastateltavien mielestä merkitystä, kun opiskelija pohtii, osallistuisiko hän harrastustoimintaan. Haastatteluista nousi esiin se, että peruskoulussa ja toisella asteella opiskelu koetaan vielä pakolliseksi, mikä voi vaikuttaa motivaatioon jäädä koulun jälkeen oppilaitoksen tiloihin vapaaehtoisesti viettämään aikaan.

”Tääl on edelleen, et tää on se pakko ja jos se on pakko, niin heti kun tunnit loppuu, niin äkkiä ulos, vaikka ne on itse tänne hakenu. Mut ei ne aattele, et tää on vapaaehtoisista.”

Haastatteluista ilmeni, että yläkoulu ja toisen asteen oppilaitos olivat haastavia harrastustoiminnan ympäristöjä. Alun innostuksen jälkeen motivaatio osallistua harrastustoimintaan lopahtaa herkästi ja opiskelijat eivät vielä osaa arvostaa maksutonta toimintaa. Haastatteluissa ei kuitenkaan oltu huolissaan notkahduksesta, joka mahdollisesti murrosiässä tulee harrastustoimintaan. Harrastamisen kulttuurin uskottiin löytyvät uudelleen aikuisena, mikäli harrastamisen oli jo lapsena oppinut. Murrosikä koettiin haastavana ikävaiheena harrastustoiminnan kannalta, sillä murrosiässä pitkän aikavälin suunnitelmien tekeminen saattoi olla hankalaa.

”Se tuntuu olevan nii haastava ikä, murrosikä, et nuoret elää niin tässä hetkessä, et vaikka joku kiinnostaiski ja sanotaa et okei joo he tulee, mut sit ku se varsinainen kerhopäivä koittaa, ni voi olla, et tulee jotain muuta.”

Varsinaisia ongelmia harrastustoiminnasta ei aineiston mukaan ollut koitunut. Ainoastaan bändi-tilasta kantautuva meteli oli saattanut olla ongelma, mutta ongelma oli ollut myös helppo ratkaista siirtämällä bändi-tilan sijaintia. Harrastusryhmissä oli saattanut myös tulla vastaan hankalia tilanteita, esimerkiksi jos ryhmässä on ollut aggressiivisesti käyttäytyviä tai keskittymishäiriöisiä osallistujia. Tilanteet oli ratkaistu sijoittamalla ryhmään kaksi ohjaajaa, joista toinen huolehti toiminnan eteenpäin viemisestä ja toinen häiriötilanteiden selvittämisestä. Positiivinen ongelma oli haastattelujen mukaan se, että opiskelijat eivät malttaneet aina lopettaa pelaamista pelivuoron päätyttyä, jolloin vahtimestari joutui hätistämään pelaajat pois salista.

6.7 Harrastustoiminnan vahvuudet ja kehittämiskohteet

Oppilaitoksen harrastustoiminnan hyviä puolia ja vahvuuksia oli aineiston perusteella runsaasti. Merkittävä vahvuus oli toiminnan maksuttomuus. Seuratoimintaan liittyy yleensä maksuja ja varustehankintoja, joihin kaikilla ei ole varaa. Seuratasolla moni laji on kilpailullinen, mikä ei välttämättä aina tuota onnistumisen kokemuksia nuorelle. Oppilaitoksen harrastustoiminta on matalan kynnyksen toimintaa: mukana on monesti tuttuja ihmisiä, toiminta ei vaadi erityisosaamista, ja toiminta tapahtuu tutussa ympäristössä sekä ajallisesti koulupäivän yhteydessä. Toimintaan on näiden asioiden vuoksi helppo tulla mukaan. Opiskelijat pääsevät kokeilemaan erilaisia asioita ja löytämään omia mielenkiinnon kohteita. Vaikka toiminnalla ei tavoitettaisi suurta opiskelijamäärää, yksittäiselle kävijälle toiminta voi olla tärkeää.

”Bändikerhossa yksittäiselle käyttäjälle on hieno juttu ja sen elämälle, et eihä sitä voi vähätellä.”

Aineiston mukaan oppilaitoksen harrastustoiminta sai hyvää palautetta opiskelijoilta ja huoltajilta. Opiskelijat toivoivat, että oppilaitoksessa olisi toimintaa ja yhteisöllisyyttä. Huoltajat osasivat jo odottaa ja vaatia harrastustoimintaa. Palautetta ei kuitenkaan kerätty järjestelmällisesti ja kattavasti, vaan palaute tuli eri kanavia myöten. Harrastustoimintaa kehitettiin aineiston mukaan aktiivisesti tai vähemmän aktiivisesti. Harrastustoimintaa arvioitiin parhaassa tapauksessa säännöllisesti ja laajasti. Toisessa ääripäässä todettiin, että harrastustoiminnan malli ei välttämättä ollut toimiva, mutta se oli helppo, koska samaa mallia oli toistettu jo vuosia. Haastatteluista nousi esiin toivomus, että toimintaan saataisiin isommat massat mukaan. Pohdittiin, että jos harrastustoimintaan osallistui vain pieni joukko, vaikuttiko se oppilaitoksen yhteisöllisyyteen millään tavalla. Kehittämiskohteiksi nimettiin muun muassa seuraavaa asioita:

”Palautteen saaminen niiltä, jotka eivät harrasta: Mitä pitäisi tehdä, että te löytäisitte jonkun sopivan harrastuksen tai että tietäisitte nykyisistä.”

”Mun mielestä sellasta pitäis olla enemmän, mikä saisi luokat ja isot massat mukaa. Se vaikuttaa koko porukan henkeä. Ku et joku kymmenen käy illalla pelaamassa sählyä.”

Aineistosta nousi esiin monia harrastustoiminnan kehittämiskohteita. Kokonaisuuden hahmottaminen katsottiin tärkeäksi, sillä toiminnassa oli mukana useita eri tahoja, joi-

den ei kuitenkaan ole tarkoitus toimia irrallisina oppilaitoksen toimintakulttuurista. Oppilaitoksissa oli myös olla käynnissä ohjelmia, kuten esimerkiksi Liikkuva koulu -ohjelma, joita olisi mahdollista hyödyntää harrastustoiminnassa. Aamulla, ennen koulupäivän alkua järjestettävät harrastukset olivat saaneet hyvän vastaanoton ja aamukerhoja arveltiin myös kasvavaksi trendiksi. Aamuharrastuksia ja päivän aikana järjestettäviä harrastuksia haluttiin kehittää lisää. Harrastustoimintaa haluttiin myös laajentaa, sillä vaikka toiminta oli periaatteessa vapaata kaikille, se ei välttämättä soveltunut kaikille. Kehittämiskohteena haluttiin lisätä toimintaa esimerkiksi ulkomaalaisille opiskelijoille ja aikuisopiskelijoille. Haastatteluista nousi esiin, että kesäopetuksen lisääntyessä kesäajan harrastustoimintaa pitäisi jatkossa varmasti tarjota.

Pelikavereiden löytäminen kaksinpeleihin saattoi joillekin opiskelijoille olla vaikeaa, joten haluttiin kehittää keinoja, joilla voisi löytää pelikavereita. Toiveena oli myös se, että harrastustoimintaan palkattaisiin enemmän työntekijöitä tai että oppilaitokseen palkattaisiin työntekijä organisoimaan harrastustoimintaa päätyökseen. Haastatteluissa tuli ilmi, että huoltajia voisi kysyä ohjaamaan harrastuksia, sillä monet seuratkivat huoltajien panostuksen ansiosta. Oppilaitokseen toivottiin parempia harrastustiloja. Haastatteluissa ehdotettiin, että mikäli oppilaitokseen on tulossa remontteja, tilat laitettaisiin sellaiseen kuntoon, että niitä voisi hyödyntää harrastustoimintaan.

”Ainoa on, että on haaveiltu, että olisi ihminen, joka työkseen tekisi tätä, eikä sillä tavalla, että kaikki vähän oman työn ohessa.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli edistää Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijoiden hyvinvointia kehittämällä oppilaitokseen harrastustoiminnan toimintamalli. Tavoitteena oli tutkimuksen avulla selvittää, millä tavoin ja millaista harrastustoimintaa ammatillisessa oppilaitoksessa voi aktiivisesti ja monipuolisesti järjestää sekä millaisia vaikutuksia harrastustoiminnalla tavoitellaan. Hain vastauksia benchlearning-menetelmällä, jonka avulla tutustuin kolmen harrastustoimintaa järjestävän tahon toimintaan. Lisäksi haastattelin Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijoita. Kehittämistyön tuotoksena on ammattioppilaitoksen harrastustoiminnan toimintamalli. (Liite 1.)

Harrastustoimintaa on järjestetty oppilaitoksissa, sillä harrastamisen katsotaan edistävän paitsi yksittäisen opiskelijan myös koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Harrastustoiminta voi rakentaa hyvinvoivaa oppimisympäristöä, tukea nuorten hyvinvointia koulussa, edistää nuorten opiskelu- ja työkykyä, edesauttaa yhdessä tekemisen kultuuria, kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja ehkäistä koulutuksen keskeyttämistä. Harrastaminen voi kuitenkin varsinkin murrosiässä jäädä vähäiseksi tai loppua kokonaan. Tuomalla harrastustoimintaa oppilaitoksiin harrastamista voidaan tukea. Ammattioppilaitos on harrastustoiminnan ympäristönä haastava, mutta ammattioppilaitoksella voi olla myös vahvuuksia, joiden avulla harrastustoimintaa voidaan kehittää.

Useissa tapauksissa oppilaitoksen harrastustoiminta oli käynnistynyt hankkeena. Hankkeen päätyttyä harrastustoimintaa oli haluttu jatkaa. Harrastustoiminnan menestymisen kannalta oli tärkeää, että toiminnasta pyrittiin rakentamaan kiinteä osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Koulun toimintakulttuurin yleinen kehityslinja onkin juuri se, että formaalien oppimisympäristöjen rinnalle halutaan luoda nonformaaleja oppimisympäristöjä, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus kokea toiminta- ja kokemuspohjaista sekä yhteisöllistä oppimista (Karhuvirta 2012, 189–190). Kerhokulttuurin luominen voi kuitenkin olla haastavaa, joten oppilaitokselta vaaditaan pitkäjänteisyyttä, ja toiminnalta vaaditaan säännöllisyyttä ja ennakoitavuutta (Karhuvirta 2012, 187–188). Parhaassa tapauksessa oppilaitoksen harrastustoiminta olikin sisällytetty oppilaitoksen strategiaan ja lukuvuosisuunnitelmaan

Oppilaitoksen sitoutuminen harrastustoimintaan näkyi myös henkilökunnan ja johdon suhtautumisessa harrastustoimintaan. Henkilökunta osallistui harrastustoimintaan ohjaajien ja osallistujien roolissa, ja johdon tuki näkyi rahallisena panostuksena harrastusvälineisiin tai harrastustiloihin. Oppilaitokset kokivat tärkeäksi sen, että henkilökunta vie harrastustoiminnan sanomaa eteenpäin ja ohjaavat opiskelijoita harrastuksiin. Harrastustoiminnan menestymisen kannalta nähtiin tärkeäksi se, että toiminnalle oli määritelty oma budjetti ja vastuuhenkilöt.

Harrastustoiminta oli osassa oppilaitoksia kytkeyty jollain tavalla opintoihin. Harrastustoimintaa saattoi hyödyntää opinnäytetöihin, projekteihin tai työharjoitteluihin. Harrastustoiminnan avulla saattoi oppia erilaisia taitoja, kuten ohjaamista tai omasta työkyvystä huolehtimista. Harrastustoiminnassa opiskelija saattoi myös korvata poissaoloja oppitunneilta. Oppilaitoksessa saattoi olla myös harrastetutortoimintaa, jolloin

harrastetutorit saivat harrastuksien ohjaamisesta suorituksia. Koulutuksen järjestäjiä onkin kannustettu tarjoamaan liikuntatoimintaa sekä taide- ja kulttuuriopintoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014). Tavoitteellinen tai opintojen kannalta hyödyllinen harrastustoiminta voi myös motivoida opiskelijoita harrastamaan. Tämä ei yllätä, sillä yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan oppilaitosten aikana koulun harrastustoimintaan aktiivisesti osallistuneet työnhakijat ovat saaneet useammin työtarjouksia ja kutsuja työhaastatteluihin kuin sellaiset hakijat, jotka eivät ole osallistuneet harrastustoimintaan koulussa (ks. Roulin & Bangerter 2013). Ammattiosaajan työkykypassi ei ollut käytössä tutkimuskohteena olevissa oppilaitoksissa, mutta SAKU ry:n järjestämiin kisoihin oli joskus osallistuttu.

Harrastustoiminta kiinnosti opiskelijoita monista eri syistä. Oppilaitoksen on tärkeää ottaa huomioon se, mikä motivoi opiskelijaa osallistumaan harrastuksiin. Tärkeimpiä osallistumisperusteita olivat harrastuksien maksuttomuus ja harrastuksen ajankohdan sopivuus. Harrastamisen kalleus tai harrastuksen sopimaton ajankohta ovatkin nuorelle yleisiä syitä harrastamisen lopettamiselle (Myllyniemi & Berg 2013, 80–81). Koulussa järjestettävä ilmainen harrastus tarjoaa kaikille opiskelijoille mahdollisuuden harrastaa vanhempien varallisuudesta, kiinnostuksesta ja olosuhteista riippumatta (Pulkinen & Launonen 2005, 23). Oppilaitoksen harrastustoiminnan vahvuudeksi nimettiin toiminnan matala kynnys. Toiminnassa on mukana tuttuja ihmisiä, toiminta ei vaadi erityisosaamista ja toiminta tapahtuu tutussa ympäristössä sekä ajallisesti koulupäivän yhteydessä. Koettiin tärkeäksi, että toimintaan oli helppo tulla mukaan. Myös Kalliomäki (2007) ja Pulkinen & Launonen (2005, 22–23) ovat todenneet, että oppilaitoksessa järjestettävän harrastustoiminnan vahvuus on toiminnan matala kynnys.

Opiskelijaa saattoi myös kiinnostaa uusien kavereiden saaminen, sillä nuoruusiässä voi olla vaikea löytää uusia ystäviä. Koulu on nuorelle opiskelun lisäksi sosiaalinen tila, jossa hän voi hankkia ystäviä ja etsiä paikkaansa toisten nuorten keskuudessa. (Kii-lakoski 2012, 10.) Harrastustoiminnalla voidaan tukea nuoren mahdollisuuksia löytää ystäviä. Lisäksi opiskelijoita kiinnosti uuden oppiminen, kunnon kohottaminen ja ylläpitäminen tai ajatuksien saaminen pois opiskelusta. Opiskelijat pitivät tärkeänä sitä, että toiminta on leikkimielistä, sillä seuroissa harrastaminen oli kilpailuhenkistä. Seuraharrastamisen kilpailuhenkisyys voi myös Myllyniemen & Bergin (2013, 80) mukaan olla ongelmallista nuorelle. Harrastuksien ilmapiirin oli oltava ystävällinen ja turvallinen.

Panostamalla harrastustiloihin voidaan myös edistää opiskelijoiden motivaatiota osallistua harrastuksiin. Opiskelijat mielsivät koulun ympäristöksi, jossa ei koulupäivän ulkopuolella edes saa viettää aikaa ja vapaa-ajalla oppilaitoksen tiloihin meneminen on rangaistavaa. Opiskelijat toivoivat, että oppilaitoksessa olisi luontevia paikkoja viettää vapaata aikaa. Ehdotettiin, että oppilaitoksen kahvio olisi auki myöhempään tai että oppilaitokseen tehtäisiin vapaita tiloja opiskelijoille. Koulurakennukset tilat, sijainti ja luonne vaikuttavat omalta osaltaan kouluviihtyvyyteen, joten koulun toimintakulttuurin ja positiivisen ilmapiirin edistämiseksi myös fyysiseen ympäristöön on kiinnitettävä huomiota. (Hintsala 2014; Jantunen & Haapaniemi 2013, 192 & 325.)

Käytännössä menestyvän harrastustoiminnan järjestämiseen liittyi monia ulottuvuuksia. Harrastustoiminnan lähtökohtana olivat oppilaitoksen resurssit. Harrastustoiminnan järjestäminen vaati henkilö- ja tilaresursseja sekä taloudellisia resursseja. Henkilöresursseja tarvittiin toiminnan koordinoimiseen ja harrastuksien ohjaamiseen. Harrastuksiin tarvittiin tiloja aina keittiöistä liikuntasaleihin. Toiminnan lähtökohtana olivat myös mahdolliset yhteistyökumppanit, jotka saattoivat tarjota ohjaajia tai tiloja. Taloudellisia resursseja söivät ohjaajapalkkiot, ulkopuolisten tilojen vuokrat, tarvikehankinnat ja vakuutukset. Harrastustoimintaan saadut avustusrahoitukset tai opiskelijoilta kerätyt osallistumismaksut saattoivat kuitenkin tasapainottaa taloudellisia resursseja. Samoja oppilaitoksen harrastustoiminnan haasteita on havainnut myös Karhuvirta (2012, 187–188): toimijoiden välinen yhteistyö, tilat ja toiminnan järjestely vaativat resursseja.

Ennen kaikkea oppilaitoksen oli tärkeää selvittää, millaisia harrastuksia oppilaitoksessa kannatti järjestää, jotta opiskelijat osallistuisivat niihin aktiivisesti. Oppilaitokset kokosivatkin harrastustarjottimensa pääasiassa opiskelijoiden toiveiden perusteella. Toiveita kartoitettiin kyselyillä tai eri yhteyksissä kerättyjen palautteiden avulla. Myös sillä saattaa olla toiminnan menestymisen kannalta ratkaiseva merkitys, että opiskelijat otetaan suunnitteluun mukaan.

Saatavissa olevat ohjaajat määrittivät myös harrastustarjottimen sisältöä. Harrastuksia ohjasivat enimmäkseen paikallisten seurojen, järjestöjen, seurakuntien, kunnan nuorisotoimen ja yritysten ohjaajat. Ohjaajina toimivat myös opettajat, oppilaitoksen omat opiskelijat, alumnit, tehtävään koulutetut harrastetutorit tai muiden oppilaitosten opis-

kelijat. Koulu voi parhaimmillaan toimia juuri tällaisena alueellisena toimintakeskukseksi, joissa on erilaisia kasvatusta ja opetusta tukevia toimintoja, mikä voi lisätä yleistä ja yhteistä hyvinvointia (ks. Launonen & Pulkkinen 2004, 209–210). Monialainen yhteistyö voi myös lisätä oppimisympäristön hyvinvointia (Hintsala 2014).

Menestyvä harrastustoiminta edellytti oppilaitoksilta monipuolista harrastustarjontaa. Pääpaino oli liikuntaharrastuksissa, mutta oppilaitoksissa järjestettiin myös esimerkiksi taide- ja kulttuuriharrastuksia sekä media- ja verkkoharrastuksia. Ohjattujen harrastuksien lisäksi oppilaitoksissa saattoi olla myös vapaita liikuntasalivuoroja ja ”puoli-ohjattuja” kerhoja, joissa ohjaajan rooli oli toimia lähinnä keskustelutoverina ja läsnäolevana aikuisena. Harrastuksiin oli joissain tapauksissa ilmoittauduttava etukäteen, mutta toisaalta oli myös sellaisia harrastuksia, joihin ei tarvinnut ilmoittautua.

Harrastustoiminnan menestyminen edellytti hyvää markkinointia ja viestintää. Tiedottamalla niin oppilaitoksen sisäisissä kuin ulkoisissakin medioissa voidaan tavoittaa mahdollisimman suuri yleisö ja saada harrastajia liikkeelle. Tiedottamisessa luotettiin niin painettuihin esitteisiin kuin sosiaaliseen mediaan. Markkinoinnissa oli tärkeää käyttää kohderyhmälle sopivaa kieltä ja kuvia. Oppilaitoksessa järjestetyt harrastemessut ja tietoiskut täydensivät harrastustoiminnan markkinointia. Suoria henkilökontakteja pidettiin myös erittäin tärkeänä.

Harrastukset toteutuivat pääosin arki-iltaisina koulupäivän jälkeen, mutta joissain oppilaitoksissa myös ennen koulupäivän alkua tai koulupäivän aikana. Harrastustoiminnan sisällyttäminen koulupäivän sisälle tai sen välittömään yhteyteen ollaankin edistämässä valtakunnallisesti (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Heti koulupäivän jälkeen alkavissa harrastuksissa oli syytä ottaa huomioon opiskelijoiden mahdollisuus nauttia välipalaa. Lukujärjestysteknisiin asioihin oli myös erityisesti panostettava. Harrastusten kestot vaihtelivat kertaluontoisesta lajikokeilusta koko lukuvuoden kestäviin kerhoihin. Erityisesti teini-ikäiset nuoret voivat olla kiinnostuneempia kurssimuotoisista harrastuksista. Harrastamisen projektiluontoisuus näyttää sopivan murrosikäiselle myös Myllyniemen & Bergin (2013, 47–48) mielestä.

Harrastustoiminnan menestymistä vaikeuttivat toimintaan liittyvät pelot, aikaisemmat huonot kokemukset ja kohderyhmään liittyvät haasteet. Pelot liittyivät välineiden rikkomiseen tai opiskelijoiden vastuuttamiseen. Aiemmat huonot kokemukset taas aiheuttivat turhautumista ja motivaation heikkenemistä toiminnan järjestämistä kohtaan.

Nuoret nähtiin kohderyhmänä hankalana, sillä nuorten motivaatio harrastustoimintaa kohtaan oli heikkoa. Peruskouluissa ja toisella asteella opiskelu on tavallaan vielä pakollista, jolloin nuoret eivät välttämättä olleet kiinnostuneita viettämään aikaa oppilaitoksen tiloissa vapaaehtoisesti.

Oppilaitokset tavoittelivat harrastustoiminnan avulla monia asioita. Harrastustoiminnalla haluttiin edistää oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja ilmapiiriä. Luottamus ja hyvä vuorovaikutus, ilo, yhteistyökyky, erilaisuuden ymmärtäminen, halu oppia uutta, demokratia ja osallistuminen ovat avaintekijöitä oppilaitoksen ilmapiirin rakentamisessa. Kun koulussa kaikilla on hyvä olla, se muodostaa hyvän ja turvallisen yhteisön. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 15–17, 192 & 325.) Tarjoamalla uusia kohtaamisareenoita harrastustoiminnassa oppilaitos voi laajentaa sisäistä vuorovaikutustaan. Oppilaitoksen sosiaalista pääomaa, eli sisäistä vuorovaikutusta, voidaan kohentaa tietoisilla toimilla, joita tulisi kohdistaa luokkahuoneen ulkopuolella tapahtuviin asioihin (Pulkinen (2002, 213; Pulkinen ym. 2005, 31–33).

Harrastuksessa opiskelijat voivat muodostaa ystävyysuhteita yli luokkarajojen ja tutustua vanhoihinkin ystäviin uudella tavalla. Sosiaalisten suhteiden muodostumisen tukeminen oppilaitoksessa ehkäisee opiskelijoiden yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Samaa mieltä ovat Karhuvirta (2012, 182, 189) ja Vänninmaja ym. (2008, 3): kerhotoiminta on sosiaalisen vahvistamisen keino, jolla voidaan ehkäistä ongelmia, kuten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä.

Oppilaitokset halusivat harrastustoiminnan avulla tukea opiskelijan hyvinvointia niin psyykkisesti kuin fyysisesti. Harrastustoiminnalla haluttiin tukea nuoren kasvua ja kehitystä sekä tarjota ilon, onnistumisen ja osallisuuden kokemuksia. Koulun kerhotoiminta voikin toimia lapsen tai nuoren hyvinvoinnin kokemuksen tasaajana, kun toiminnassa kiinnitetään huomiota myönteisiin kokemuksiin sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunteen lisäämisessä (Karhuvirta 2012, 184). Näiden tavoitteiden saavuttamisen katsottiin edistävän opiskelijoiden kouluviihtyvyyttä.

Liikunnallisten harrastuksien avulla tavoiteltiin opiskelijoiden fyysisen kunnon tukemista. Urheiluharrastuksilla onkin positiivinen yhteys opiskelutuloksiin ja koulussa pysymiseen (Stearns & Glennie 2009). Fyysisen hyvinvoinnin kautta voitiin edistää myös opiskelijoiden työkykyä ja jaksamista. Ammattiin valmistavien oppilaitosten harrastuksissa oli mahdollista ottaa huomioon eri alojen ammatilliset tarpeet. Harras-

tuneisuus ja yhteistyötaidot tukevat myös Opetushallituksen (2008) mukaan ammat-tiosaamista ja auttavat menestymään työssä. Ammatillinen koulutus kärsii kuitenkin liikkumattomuuden imagosta, joten opiskelijoiden motivointi harrastukseen voi tästä-kin syystä olla hankalaa. (ks. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014)

Oppilaitokset olivat huomanneet, että harrastustoiminnalla oli mahdollista kohentaa myös oppilaitoksen imagoa koulutusmarkkinoilla: Oppilaitoksen harrastustoiminta katsottiin vahvuudeksi, joka vaikutti opiskelijoiden hakupäätöksiin. Harrastustoiminta voikin toimia imagon nostattajana, sillä harrastustoiminta kehittää taitoja, joita opiske-lijat tarvitsevat siirtyessään työelämään (Elinkeinoelämän keskusliitto 2011; Roulin & Bangerter 2013). Työnantajatkin ovat kiinnostuneita siitä, kuinka työnhakija käyttää vapaa-aikansa (Martikainen 2014, 30). Yhdysvalloissa tehty tutkimus osoittaa, että kouluissa, joissa on paljon harrastustarjontaa, opiskelijat saavuttavat parempia aka-teemisia tuloksia ja lopettavat koulun kesken harvemmin. Osallistuminen harrastus-toimintaan voi myös edistää opiskelijoiden positiivista asennetta koulua kohtaan. (Stearns & Glennie 2009.) Myös Suomessa on saatu tuloksia, joiden mukaan oppilai-toksen harrastustoiminta voi ehkäistä keskeyttämistä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2007).

Yhteiset harrastusryhmät muiden oppilaitosten kanssa saattoivat myös helpottaa opis-keijan siirtymistä esimerkiksi toiselta asteelta korkeakouluun. Erityisesti paikkakun-nalle muuttaneet opiskelijat ja vaihto-opiskelijat voivat hyötyä oppilaitoksen harras-tustoiminnasta, sillä harrastustoiminnalla voitiin tarjota opiskelijoille mielekäästä te-kemistä opiskelun ohelle ja alkoholittoman tavan viettää vapaa-aikaa. Harrastusten avulla voikin päästä irti työstä ja saada työlle vastapainoa (Opetushallitus 2008). Omissa harrastuksissa nuori voi päästä olemaan jotain muuta, mitä hän on koulussa (Myllyniemi & Berg 2013, 52).

Tutkimustavoitteeni tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä oli laatia harrastustoiminnan toimintamalli ammattioppilaitokseen. Oppilaitoksen järjestämä harrastustoiminta on yleistynyt Suomessa, mutta erityisesti ammattioppilaitokset ovat olleet toiminnan menestymisen kannalta haastavia ympäristöjä. Harrastustoiminnalla voi kuitenkin olla monia hyvinvointia edistäviä vaikutuksia paitsi yksittäiseen nuoreen myös koko oppilaitosyhteisöön. Hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta voisi olla apua suomalaisnuorten kokemaan heikkoon kouluviihtyvyyteen ja ammattiopintojen keskeyttämisen ehkäisyyn. Jos nämä positiiviset vaikutukset on jo huomattu, miksi harrastustoimintaa ei vielä järjestetä kaikissa oppilaitoksissa?

Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitena oli tuoda esiin harrastustoiminnan vaikutuksia yksilön ja yhteisön hyvinvointiin sekä oppilaitosympäristön erityispiirteitä harrastustoiminnan järjestäjänä. Tavoitteenani oli kehittää toimintamalli, jonka avulla harrastustoimintaa voidaan järjestää oppilaitoksissa. Toimintamalli ottaa huomioon myös ammattioppilaitoksen erityispiirteitä, joten ensisijaisesti toimintamalli on tarkoitettu ammattioppilaitosten käyttöön. Vastaavanlaista yleistä toimintamallia ei ole aikaisemmin ollut saatavissa. Aiemmin oppilaitokset ovat voineet hyödyntää SAKU ry:n Aktiivisesti ammattiin-mallia, mutta mallin sisältö perustuu vahvasti SAKU ry:n tarjoamaan toimintaan ja koulutuksiin.

Tutkimustulokset osoittivat, että oppilaitosten harrastustoiminta toimi melko samalla tavalla riippumatta oppilaitoksesta tai koulutusasteesta. Harrastustoiminnalla tavoiteltiin paitsi nuoren fyysistä ja henkistä hyvinvointia myös oppilaitoksen imagon kohentamista koulutusmarkkinoilla. Harrastustoiminnan vaikutukset oppilaitoksen imagoon olivat uutta ja yllättävää tietoa, joten tätä olisi syytä tutkia lisää. Varsinkin tässä yhteiskunnallisessa ajassa, jolloin koulutuksen määrärahoja leikataan ja oppilaitokset käyvät aiempaa ankarampaa kilpailua opiskelijoista, oppilaitoksen houkuttelevuutta kohentaviin tekijöihin on syytä panostaa. Harrastustoiminnan toteutuminen ja aktiivisuus olivat kuitenkin riippuvaisia oppilaitoksen resursseista.

Toiminnan taso ja aktiivisuus vaihtelivat oppilaitoksissa, vaikka olinkin pyrkinyt valitsemaan tutkimuskohteiksi oppilaitoksia, joissa toiminta oli ennakkotietojen perusteella aktiivista. Todellisuudessa toiminta oli aktiivisinta ja suosituinta alakouluissa ja korkeakoulussa. Notkahdus aktiivisuudessa näkyi yläasteella ja toisella asteella. Tästä

syytettiin opiskelijoiden murrosikää tai yhteisöllisyyden puutetta oppilaitoksessa. Harrastustoimintaa järjestettäessä on syytä ottaa huomioon, että harrastustoiminta ja yhteisöllisyys kulkevat käsi kädessä. Harrastustoiminta voi edistää yhteisöllisyyttä, mutta yhteisöllisyys voi olla yksi edellytys menestyvälle harrastustoiminnalle.

Käytännössä harrastustoiminta sisälsi enimmäkseen liikuntaharrastuksia, mutta harrastukset saattoivat liittyä myös kulttuuriin, tietotekniikkaan, luonnontieteisiin tai käsistöihin. Hankalinta oppilaitoksen harrastustoiminnassa on resurssien saatavuus, opiskelijoiden motivointi osallistumaan harrastuksiin, toiminnan tekninen toteutus, oppilaitoksen epäsuotuisa ilmapiiri ja epäilykset toiminnan mielekkyydestä tai onnistumisesta. Erityisesti opiskelijoiden motivointia voisi tutkia lisää, sillä keinot olivat vähissä oppilaitoksissa. Toisaalta kuitenkin toiminnalla nähtiin paljon vahvuuksia, kuten toiminnan matala kynnyks, maksuttomuus ja leikkimielisyys.

Tuloksia tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon, että tutkimuskohteiksi valitsin harrastustoiminnan kannalta menestyviä oppilaitoksia. Odotukseni oli, että tutkimalla hyvin menestyviä oppilaitoksia saan tietoja siitä, mitä menestyvä harrastustoiminta edellyttää. Menetelmät palvelivat tavoitteen saavuttamista hyvin. Benchlearning toi tärkeän lisän teemahaastatteluihin. Opiskelijahaastattelu täydensi käsityksiä menestyvästä harrastustoiminnasta. Oli tärkeää saada paitsi oppilaitosten edustajien myös opiskelijoiden näkemyksiä harrastustoiminnasta, sillä harrastustoiminnan menestymisen edellyttää oppilaitoksen resurssien lisäksi opiskelijalähtöisyyttä.

Vaikka tavoitteena oli laatia toimintamalli nimenomaan toisen asteen ammatilliseen oppilaitokseen, halusin tutkia ammattioppilaitoksen lisäksi myös muiden kouluasteiden oppilaitoksia. Erityisesti peruskouluissa ja korkea-asteella oppilaitoksen harrastuskulttuuri on monesti paljon edellä toisen asteen oppilaitoksia, joten benchlearning-menetelmää hyödyntämällä oli mahdollista saada tietoon sellaisia hyviä käytäntöjä, joita toisella asteella ei olla vielä osattu hyödyntää. Näin tapahtui.

Harrastustoiminnan toimintamallia (liite 1) voidaan käyttää ohjeena, kun oppilaitos harkitsee harrastustoiminnan käynnistämistä. Malli antaa hyvän pohjan toiminnan suunnitteluun. Olen esitellyt harrastustoiminnan toimintamallia Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston liikunnanopettajalle, jonka kanssa aiomme tänä keväänä ehdottaa harrastustoiminnan käynnistämistä oppilaitoksessamme. Johto saa toimintamallin avulla käsityksen siitä, mitä harrastustoiminnan onnistuminen edellyttää ja voi rakentaa pää-

töksensä toiminnan käynnistämiseksi tämän perusteella. Toimintamallin avulla oppilaitoksen harrastustoimintaa koordinoivien henkilöiden on helppo muovata oppilaitokseen sopiva, yksilöity tapa järjestää harrastustoimintaa.

Keskusteluissa liikunnanopettajan kanssa kiinnitimme erityisesti huomiota siihen, kuinka opiskelijoita voidaan motivoida osallistumaan harrastustoimintaan oppilaitoksessa. Motivointia ja motivoitumista olisi tärkeää tutkia lisää. On kuitenkin huomattavaa, että kaikkien nuorten ei tarvitse harrastaa. Nuori voi olla tasapainoinen ja hyvinvoiva, vaikka hän ei harrastaisi mitään erityistä. Voidaan keskustella myös siitä, onko oppilaitoksen tehtävä järjestää vapaa-ajan toimintaa. Harrastustoiminnan sisällyttämisestä koulupäivään on kuitenkin saatu paljon hyötyjä ja oppilaitosten harrastustoimintaa pyritään valtakunnallisesti koko ajan edistämään.

Toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa eletään muutosvaihetta. Syksyllä 2015 astuvat voimaan uudet tutkinnon perusteet, mikä tarkoittaa opetussuunnitelmien sisältöjen uudelleen rakentamista. Uudet opetussuunnitelmat sisältävät aiempaa enemmän yhteiskuntataitojen ja sosiaalisten ja kulttuuristen taitojen opettamista. Oppilaitoksen harrastustoiminta voi jatkossa olla yksi tapa hankkia osaamista muun muassa näissä edellämainituissa alueissa. Oppilaitoksen harrastustoiminta voidaan jatkossa kytkeä osaksi oppilaitoksen perustehtävää. Harrastustoiminnan toimintamalli on myös tässä kontekstissa ajankohtainen.

LÄHTEET

Aapola, S. & Kaarninen, M. 2003. Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa: Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Jyväskylä: Gummerus, s. 9–31.

Ahonen, A. 2008. Koulussa ei viihdytä, mutta miksi. Teoksessa: Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Lairio, M., Heikkinen, L.T. & Penttilä, M. (toim.) Turku: Painosalama, s. 195–211.

Antikainen, A., Rinne R. & Koski, L. 2009. Kasvatustieteologia. Helsinki: WSOY.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2011. Oivallus-loppuraportti. Elinkeinoelämän keskusliiton internetsivut. Saatavissa:
http://ek.fi/wpcontent/uploads/Oivallus_loppuraportti.pdf [viitattu 13.7.2014].

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto. 2013. Opintopolun kriittiset vaiheet. PowerPointesitys. Kesä 2013. Kotka: Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto.

Granfelt, R. 2004. Hetkeksi jaetut maailmat? Kokemuksia vankilasta ja tuetun asumisen yhteisöstä. Janus-lehti 2/2004, s. 134–154.

Hintsala, R. 2014. Yhteisöllinen hyvinvoiva oppimisympäristö. Validia ammattiopiston internetsivut. Saatavissa: <http://www.validia-ammattiopisto.fi/hyvinvoivan-oppimisympariston-toimintamalli/> [viitattu 3.10.2014].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. Painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Houni, P. 2010. Teatteri-ilmaisu nuorten itsetuntemuksen vahvistajana. Nuorisotutkimus-lehti 4/2010, 21–37.

Huotilainen, M. 2009. Musiikki ja oppiminen aivotutkimuksen valossa. Teoksessa Taide ja taito - kiinni elämässä. Opetushallituksen taide- ja taitokasvatustyöryhmä. (toim.) Taide- ja taitokasvatuksen julkaisuja 2/2009. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf [viitattu 25.10.2014].

Häikiö, L. & Vänninmaja, P. 2008. Hyvinvointia harrastamalla. Tampereen kaupungin Harrastava iltapäivä -hankkeen väliarviointi. Hyvinvointipalvelujen julkaisuja 2/2008. Tampere: Hyvinvointipalvelujen kehittämissyksikkö. Saatavissa: <http://www.tampere.fi/tiedostot/5veBdvNah/HIPraportti.pdf> [viitattu 23.8.2014].

Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Juva: PS-kustannus.

Jouhki, K. 2014. Nuorisotyön näkökulma. Teoksessa: Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus, s. 36–47.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kaarakainen, M-T., Kivinen, O. & Tervahartiala, K. Kouluikäisten tietoteknologian vapaa-ajan käyttö. Nuorisotutkimus-lehti 3/2013, s. 20–33.

Kalliomäki, A. 2007. Harrastus kasvun tukena-seminaari. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Puheet/2007/01/harrastus_tukena_seminaari.html?lang=fi [viitattu 23.8.2014].

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Karlöf, B., Lundgren, Edenfeldt Froment, M. 2003. Ota oppia parhaista! Tehoa vertaaluoppimisesta. Helsinki: Talentum.

Kenttälä, M. & Suomu, K. 2005. Koulu harrastuspaikkana: näkökulmia paikalliseen yhteistyöhön. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Karhuvirta, T. 2012. Koulun kerhotoiminta – formaalin ja nonformaalin kasvatuksen rajapinnassa. Teoksessa: Kehittyvä nuorisotyö. Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) Helsinki: Hakapaino, s. 179–191.

Kiilakoski, T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Opetushallituksen muistiot 2012:6. Helsinki: Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/144743_Koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf
[viitattu 11.2.2014].

Kolehmainen, M. & Lahtinen, P. 2014. Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Kaarina: Winbase Oy.

Koski, P. 2007. Liikunnan ja urheilun seuratoiminta nuorisotyössä. Teoksessa: Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 76. Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Helsinki: Hakapaino Oy, s. 299–319.

Kotilainen, S. & Siivonen, K. 2010. Voimaa taiteellisesta toiminnasta. Nuorisotutkimus-lehti 4/2010, s. 1–3.

Lahelma, E. 2013. Ammatillista koulutusta tutkimaan. Teoksessa: Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Brunila, K., Hakala, K., Lahelma, E. & Teittinen, A. (toim.) Helsinki: Hakapaino.

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoriat. Teoksessa: Tapaustutkimuksen taito. Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. (toim.) Helsinki: Yliopistopaino, s. 9–40.

Lairio, M., Heikkinen, L.T & Penttilä, M. 2008. Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Turku: Painosalama.

Laitinen, S. 2013. Mitä ne täällä tekee? Nuorisotyö opettajien valtakunnassa. Power-Point-esitys 9.10.2013. Pieksämäki: Nuorisotoimi. Saatavissa: http://www.elykeskus.fi/documents/10191/1460924/Laitinen_koulunuorisotyö.pdf/3bf3acff-0168-480f-9ac2-f99f83bd3b56 [viitattu 31.10.2014].

Lappeenrannan Teknillisen Yliopiston Opiskelijakunta. 2014. Kerhot. Lappeenrannan Teknillisen Yliopiston internetsivut. Saatavissa: <http://www.ltky.fi/kerhot/> [viitattu 23.10.2014].

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. Juva: WS Bookwell Oy.

Liimakka, S., Jallinoja, P. & Hankonen, N. 2013. Liikutaan ja / vai hengailaan? Liikunta ja kaverit ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien nuorten elämäkokonaisuudessa. Liikunta & Tiede -lehti 6/2013, s. 32–39.

Malmsten, A. 2007. Rajaaminen. Teoksessa: Tapaustutkimuksen taito. Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. (toim.) Helsinki: Yliopistopaino, s. 57–73.

Martikainen, A. 2014. Urheilu näyttää hyvältä ansioluettelossa. Kymen Sanomat -lehti 16.7.2014, s. 30.

Metsämuuronen, J. 1995. Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen. Sitoutuminen, motivaatio ja coping. Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki : Gummerus.

Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: http://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/08/Nuoria_liikkeellä_Julkaisu_Nettiversio_korjattu.pdf [viitattu 27.10.2014].

Nivala, E. 2006. Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa: Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. (toim.) Helsinki: Hakapaino Oy, 101–164.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudella osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY.

Opetushallitus. 2014. Ammattikoulutus. Opetushallituksen internetsivut. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus [viitattu 3.10.2014].

Opetushallitus. 2008. Ammattiosaajan työkykypassi. Opetushallituksen internetsivut. Saatavissa: http://www.oph.fi/julkaisut/2008/ammattiosaajan_tyokykypassi. [viitattu 27.10.2014].

Opetushallitus. 2004. Koulun hyvinvointiprofiili. Opetushallituksen internetsivut. Saatavissa: <http://www10.edu.fi/hyvinvointiprofiili/info.php?lang=> [viitattu 19.10.2014].

Opetushallitus. 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf [viitattu 25.10.2014].

Opetushallitus. 2009. Opiskelijoiden aktivointi ja vaikutusmahdollisuudet. Opetushallituksen internetsivut. Saatavissa: http://www.edu.fi/perusopetus/oppilaanohjaus/hyvia_kaytanteita_esr-hankkeista/opiskelijoiden_aktivointi_ja_vaikutusmahdollisuudet [viitattu 31.10.2014].

Opetushallitus. 2011. Perusopetuksen opetussuunnitelman muutokset ja täydennykset. Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2011:20. Helsinki: Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/132882_Perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteiden_muutokset_ja_taydennykset2010.pdf [viitattu 19.8.2014].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2007. Kiinni ammattiin – Ote opintoihin. Opetusministeriön julkaisuja 2007:27. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Kiinni_ammattiin_Ote_opintoihin?lang=fi [viitattu 23.10.2014].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Kulttuurin_ja_hyvinvoinnin_valisista_yhteyksista [viitattu 31.10.2014].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2009. Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Kulttuuripolitiikan_strategia_2020 [viitattu 31.10.2014].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Perusopetus 2020 – Yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:1. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/perusopetuksen_tuntijako.html [viitattu 31.10.2014].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia-ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/hyvinvointi/index.html [viitattu 31.10.2014].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287.

Pelkonen, M. 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Seminaari 27.2.2014. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Saatavissa:
<http://www.avi.fi/documents/10191/1335612/Oppilas+ja+opiskelijahuoltolain+toimeenpano+Helsinki/ee525424-4529-4fb5-b865-605ca73789bc> [viitattu 31.10.2014].

Piekkari, R. & Welch, C. 2011. Tapaustutkimuksen erilaiset tyypit. Teoksessa: Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Vantaa: Hansaprint, s. 183–195.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus.

Pulkkinen, S. & Kanervio, P. 2014. Koulun elämismailma. Teoksessa: Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus, s. 142–153.

Pulkkinen, L., Pohjola, K., Kotamäki, N. & Launonen, L. 2005. Kunnallisen aamu- ja iltapäivätoiminnan ensiaskeleet. Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen julkaisuja 16. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Rannikko, A., Harinen, P., Liikanen, V., Ronkainen, J. & Kuninkaanniemi, H. 2013. Nuorten liikunnalliset alakulttuurit: elämäntapaa ja erontekoa. Nuorisotutkimus-lehti 4/2013, s. 3–19.

Rasku-Puttonen, H. 2008. Oppilaiden osallisuus kouluyhteisössä. Teoksessa: Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Lairio, M., Heikkinen, L.T. & Penttilä, M. (toim.) Turku: Painosalama, s. 155–171.

Roulin, N. & Bangerter, A. 2013. Extracurricular activities in young applicants' résumés: What are the motives behind their involvement? International Journal of Psychology -lehti 5/2013, s. 871–880.

SAKU ry. 2014. Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry pähkinänkuoressa. SAKU ry:n internetsivut. Saatavissa: <http://www.sakury.net/sakury> [viitattu 31.10.2014].

Salasuo, M & Ojajärvi, A. 2013. Sukupolvia liikkeessä – fyysisestä pakkoaktiivisuudesta liikkumattomuuteen: artikkelitiivistelmät. Nuorisotutkimusseuran internetsivut. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/node/1025#liikkeessä> [viitattu 11.2.2014].

Siirola, E. 2009. Musiikin elinikäinen oppiminen. Teoksessa: Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) Jyväskylä: Ykkös-Offset, s. 171–188.

Similä, J. & Tuomikorpi, S. 2012. Nuorisotalkoot! Eli miten valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa 2012-2015 toteutetaan kunnissa. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuorisotalkoot/Nuorisotalkoot_nettiin.pdf [viitattu 24.4.2014].

Stearns, E. & Glennie, E. J. 2009. Opportunities to participate: extracurricular activities' distribution across and academic correlates in high schools. *Social Science Research-lehti* 39/2010, s. 296-309.

Suomen Virallinen Tilasto. 2014. Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/kkesk/2012/kkesk_2012_2014-03-20_tie_001_fi.html [viitattu 3.10.2014].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Kouluterveyskysely. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely [viitattu 27.3.2014].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Liikunta opiskelu- ja työkyvyn perustana.

Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/amis/liikunta_ravinto_lepo/tyokyvyn_perusta [viitattu 18.4.2014].

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus- ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vehkalahti, K., Rutanen, N., Lagström, H. & Pösö, T. 2010. Kohti eettisesti kestävää lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa: Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, s. 10–23.

Väestöliitto. 2014. Harrastukset. Helsinki: Väestöliitto. Saatavissa:
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/murrosikaisten-vanhemmat/tietoa/kaverit_ja_vapaa-aika2/harrastukset/ [viitattu 19.10.2014].

Väljjarvi, J. 2011. Tulevaisuuden koulu vai kouluton tulevaisuus? Teoksessa: Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Pohjola, K. (toim.) Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, s. 19–31. Saatavissa:
http://www.oph.fi/download/137953_Valijarvi_071211.pdf [viitattu 25.10.2014].

AMMATTIOPPILAITOKSEN HARRASTUSTOIMINNAN
TOIMINTAMALLI

Eeva Tilli

2015

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	78
2 HARRASTUSTOIMINTA OSAKSI OPPILAITOKSEN TOIMINTAKULTTUURIA	79
3 RESURSSIT	80
4 HARRASTUSTOIMINTA OSANA OPINTOJA	82
5 YHTEISTYÖTAHOT	83
6 HARRASTUSTOIMINNAN SISÄLLÖT	84
7 MARKKINOINTI	85
8 TOIMINNAN HAASTEET	87
9 LOPUKSI	88
LÄHTEET	89

9 JOHDANTO

Tämä toimintamalli sisältää kuvauksen ammattioppilaitoksen harrastustoiminnasta. Toimintamalli on laadittu tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmillä kerättyjen teorian tietojen ja tutkimustuloksien perusteella sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyönä. Toimintamalli on tarkoitettu ensisijaisesti ammattioppilaitoksen harrastustoimintaa koordinoiville henkilöille, mutta mallia voidaan soveltaa myös muihin oppilaitoksiin. Toimintamalli sisältää esimerkkejä harrastustoiminnan tavoitteista ja keinoista liittää harrastustoiminta osaksi oppilaitoksen toimintakulttuuria. Mallissa kuvataan myös resursseja, joita harrastustoiminnan järjestäminen vaatii. Malli sisältää ohjeita harrastustoiminnan sisällöistä sekä harrastusten kestoista ja ajankohdista. Mallin olennaisia osia ovat myös harrastustoiminnan markkinointi, haasteisiin vastaaminen ja kehittäminen.

Harrastustoimintaa on järjestetty oppilaitoksissa, sillä harrastamisen katsotaan edistävän paitsi yksittäisen opiskelijan myös koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Harrastustoiminta voi rakentaa hyvinvoivaa oppimisympäristöä, tukea nuorten hyvinvointia koulussa, edistää nuorten opiskelu- ja työkykyä, edesauttaa yhdessä tekemisen kulttuuria, kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja ehkäistä koulutuksen keskeyttämistä. Harrastaminen voi kuitenkin varsinkin murrosiässä jäädä vähäiseksi tai loppua kokonaan. Tuomalla harrastustoimintaa oppilaitoksiin harrastamista voidaan tukea. Ammattioppilaitos on harrastustoiminnan ympäristönä haastava, mutta ammattioppilaitoksella voi olla myös vahvuuksia, joiden avulla harrastustoimintaa voidaan kehittää.

10 HARRASTUSTOIMINTA OSAKSI OPPILAITOKSEN TOIMINTAKULTTUURIA

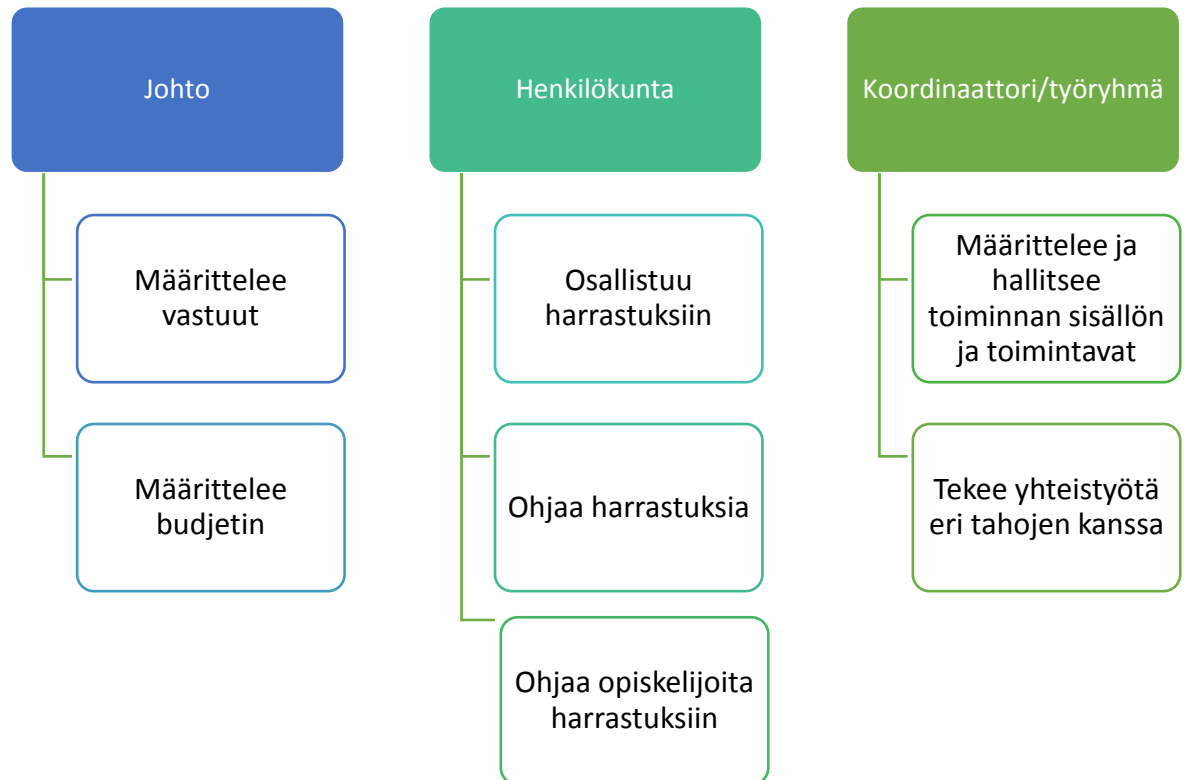
Harrastustoiminta kannattaa pyrkiä sitomaan kiinteäksi osaksi oppilaitoksen toimintakulttuuria. Tämän vuoksi on hyödyllistä kirjata harrastustoiminta oppilaitoksen strategiaan ja toimintasuunnitelmaan. Harrastustoiminnalle kannattaa kirjata selkeät tavoitteet. Esimerkkejä tavoitteista, joita oppilaitokset ovat harrastustoiminnalle nimenneet, esitetään kuvassa 1. Oppilaitoksen harrastustoimintaa koordinoivien henkilöiden on hyvä pohtia ja tehdä näkyväksi myös muille, mitä varten harrastustoimintaa järjestetään. Tavoitteet voivat liittyä oppilaitoksen ilmapiirin edistämiseen tai oppilaitoksen sosiaalisen pääoman kasvattamiseen. Tavoitteet voivat liittyä yksittäisen opiskelijan hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämiseen niin psyykkisellä kuin fyysisellä tasolla. Harrastustoimintaa voidaan hyödyntää myös oppilaitoksen imagon kohentamiseen koulutusmarkkinoilla.

Yhteisöllisyyden edistäminen	Oppilaitoksen vetovoimaisuuden edistäminen	Opiskelijan hyvinvoinnin tukeminen
<ul style="list-style-type: none"> • Ilmapiirin parantaminen • Sosiaalisen pääoman lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Imagon kohentaminen koulutusmarkkinoilla • Työelämässä tarvittavien taitojen opettaminen monipuolisesti • Keskeyttämisen ehkäisy • Uusien opiskelijoiden houkuttelu eri kouluasteiden yhteisillä harrastusryhmillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Työ- ja toimintakyvyn edistäminen • Psykkisen hyvinvoinnin edistäminen • Fyysisen kunnon kohottaminen • Syrjäytymisen ehkäisy • Yksinäisyyden ehkäisy • Sosiaalisten suhteiden tukeminen • Koulunkäyntiin kohdistuvan positiivisen asenteen lisääminen • Mielekkään vapaa-ajan toiminnan tarjoaminen

Kuva 4. Harrastustoiminnan tavoitteita

11 RESURSSIT

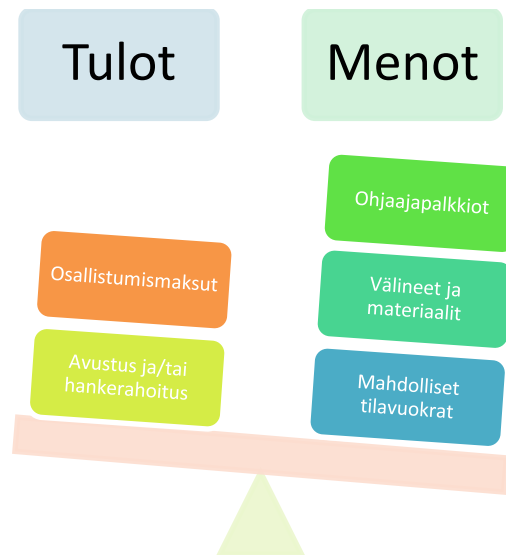
Harrastustoiminta edellyttää oppilaitokselta panostuksia, jotka liittyvät henkilöstöön, budjettiin ja tiloihin. Kuvassa 2 on eritelty johdon ja henkilökunnan rooleja ja tehtäviä harrastustoimintaan liittyen. Johdon tehtävänä on määrittellä harrastustoiminnan vastuut ja taloudelliset reunaehdot. Oppilaitoksen olisi hyvä nimetä harrastustoimintaa koordinoiva henkilö tai työryhmä. Koordinoivan tahon rooli on määrittellä ja hallita toiminnan sisältöjä ja toimintatapoja. Koordinoiva taho hoitaa myös käytännön asioita ja tekee yhteistyötä toiminnassa mukana olevien tahojen kanssa. Henkilökunnalla on tärkeä rooli harrastustoiminnan tukemisessa, joten harrastustoiminnan tavoitteiden kirkastaminen voi auttaa henkilökuntaa näkemään harrastustoiminnan hyödyt. Harrastustoiminta voi olla opiskelijoiden ohella avointa myös oppilaitoksen henkilökunnalle. Oppilaitoksen henkilökunnalla on monipuolista osaamista, jota kannattaa hyödyntää harrastuksien ohjaamisessa.

Kuva 5. Johdon, henkilökunnan ja toimintaa koordinoivan tahon roolit.

Harrastustoiminnalle on hyvä määritellä oma budjetti. Taloudellisiin reunaehtoihin sisältyvät toiminnan kulut sekä mahdolliset tuotot. Kuvassa 3 on kuvattu budjetin sisältöä ja tasapainoa. Menoihin sisältyy ohjaajien palkkiot, harrastusvälineiden ja -materiaalien hankinnat sekä mahdollisten ulkopuolisten harrastustilojen vuokrat. Budjettia voi kartuttaa keräämällä opiskelijoilta pientä osallistumismaksua. Tämä voidaan ratkaista esimerkiksi siten, että opiskelija ostaa muutaman kymmenen euron lukuvuositarran, jolla hän saa oikeuden osallistua kaikkiin harrastuksiin koko lukuvuoden ajan. Toimintaan voidaan hakea myös avustusrahoitusta. Mikäli toiminnasta muodostetaan hanke, toimintaan voi saada hankerahoitusta.

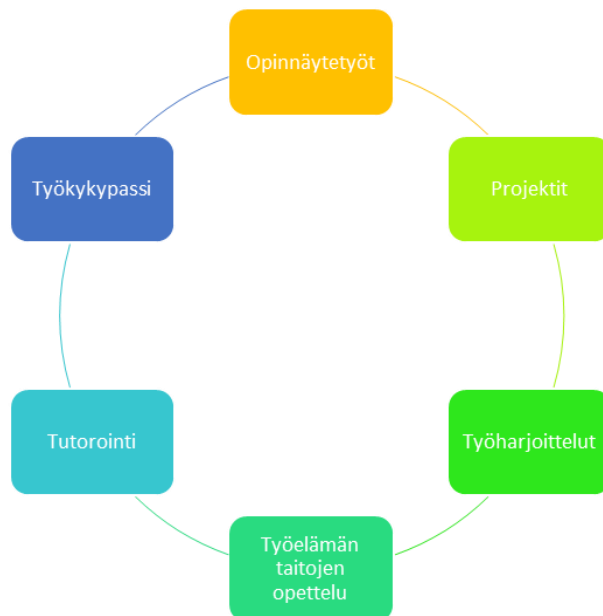

Kuva 6. Budjetin sisältö ja tasapaino

Harrastustoimintaan tarvitaan myös tiloja. Tiloina voivat toimia esimerkiksi oppilaitoksen liikuntasalit, luokkatilat ja keittiötilat. Harrastustoimintaa voidaan laajentaa hyödyntämällä oppilaitoksen ulkopuolisia tiloja. Oppilaitoksen kannattaa selvittää, onko naapurioppilaitoksilla vapaita tiloja. Yhteistyö alueen muiden oppilaitosten kanssa voi tarkoittaa yhteisten harrastusryhmien muodostamista, jolloin oppilaitokset voivat jakaa tiloja ja ohjaajia. Alueelta voi löytyä myös muita tiloja, kuten liikuntahalleja, joita oppilaitos voi vuokrata käyttöönsä.

12 HARRASTUSTOIMINTA OSANA OPINTOJA

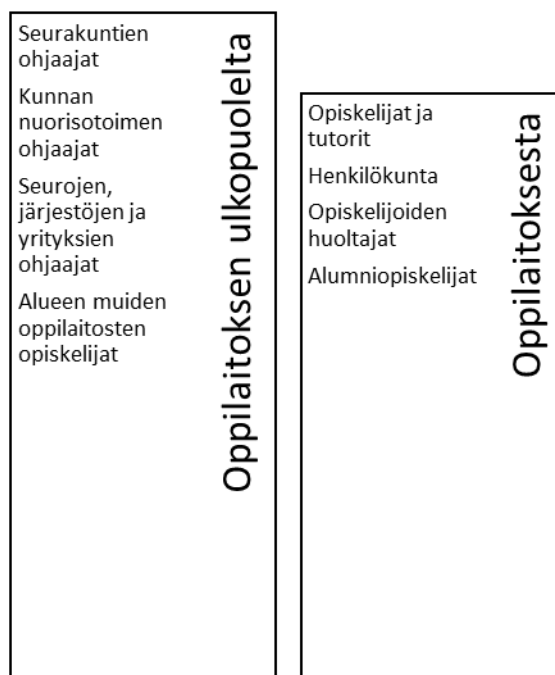
Harrastustoiminta voidaan kytkeä osaksi opintoja. Toiminnan kytkeminen osaksi opintoja voi motivoida opiskelijaa osallistumaan harrastuksiin ja tukea oppilaitoksen opetuksellisten tavoitteiden saavuttamista. Kuvassa 4 on kuvattu erilaisia ulottuvuuksia, joiden kautta toiminta voidaan liittää opintoihin. Opiskelijat voivat hyödyntää harrastustoimintaa opinnäytetöihinsä, projekteihin tai työharjoitteluihin. Harrastustoiminnan kautta voidaan myös opettaa opiskelijoille taitoja, joita he voivat hyödyntää työelämässä. Harrastustoiminta voi esimerkiksi opettaa ohjaustaitoja, omasta työkyvystä huolehtimista, liikuntakasvatuksen perusteita tai tapahtumien järjestämisen taitoja. Harrastustoiminta voi tukea ammattiosaajan työkykypassin suorittamista. Oppilaitokset kouluttavat yleensä tutoreita. Tutoreiden osaamista voi syventää harrastuksien ohjaamiseen, jolloin tutorit saisivat myös suorituksia harrastuksien ohjaamisesta. Oppilaitos voi myös tilata harrastetutorkoulutuksen SAKU ry:ltä.

Kuva 7. Harrastustoiminnan kytkeminen osaksi opintoja

13 YHTEISTYÖTAHOT

Oppilaitoksen harrastustoiminnassa kannattaa hyödyntää yhteistyökumppaneita. Oppilaitos voi tehdä yhteistyötä alueen muiden oppilaitosten kanssa perustamalla yhteisiä harrastusryhmiä, jolloin oppilaitokset voivat jakaa tiloja ja ohjaajia. Erityisesti ohjaajien hankkimisessa kannattaa hyödyntää yhteistyökumppaneita. Kuvassa 5 on kuvattu, keitä kaikkia voi olla mahdollista käyttää harrastuksien ohjaajina. Ohjaajina voi käyttää oppilaitoksen omia opiskelijoita, tutoreita, henkilökunnan jäseniä ja alumneja, mutta ohjaajia voi saada myös paikallisista yrityksistä, seuroista ja järjestöistä. Ohjaajia kannattaa tiedustella kunnan nuorisotoimesta ja alueen seurakunnistakin. Alueen muista oppilaitoksista saattaa löytyä osaavia opiskelijoita, jotka ohjaisivat harrastuksia mielellään. Opiskelijoiden huoltajien käyttämistä ohjaajina kannattaa myös harkita. Ulkopuoliset ohjaajat voivat edesauttaa monipuolisen harrastustarjonnan luomista ja tuoda uudenlaista osaamista oppilaitokseen.

Kuva 8. Harrastuksien ohjaajia

14 HARRASTUSTOIMINNAN SISÄLLÖT

Oppilaitoksessa kannattaa pyrkiä järjestämään harrastuksia monipuolisesti. Kun toimintaa aletaan suunnittelemaan, on tärkeää ottaa opiskelijat mukaan suunnittelu-työhön. Opiskelijoille kannattaa esimerkiksi tehdä kysely, jossa selvitetään opiskelijoiden toiveita ja odotuksia harrastustoimintaa kohtaan. Opiskelijoiden motivaatio osallistua toimintaan voi olla parempi silloin, kun he ovat itse päässeet vaikuttamaan toiminnan sisältöihin. Tavoitteellinen harrastus voi motivoida teini-ikäistä nuorta myös. Tavoitteena voi olla esimerkiksi SAKU ry:n kilpailuihin osallistuminen.

Harrastuksista suosituimpia ovat tavallisesti liikuntaharrastukset, mutta kaikki eivät ole kiinnostuneita fyysisistä harrastuksista. Liikunnan ohella kannattaakin järjestää esimerkiksi mediaan ja verkkoon tai taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä harrastuksia. Teini-ikäisten nuorten kanssa voi olla hyvä kokeilla nuorisotalotyypistä harrastustoimintaa, jolloin opiskelijat voivat tulla ja mennä mielensä mukaan tietyn aikavälin puitteissa. Tällaiseen toimintaan on hyvä nimetä ohjaaja, mutta ohjaajan rooli on toimia enemmänkin keskustelutoverina kuin ohjausvastuullisena. Toiminta voi sisältää esimerkiksi biljardin peluuta tai liikuntasalissa pelailua.

Ohjatut harrastukset	Harrastukset, joissa ohjaajan rooli ei ole näkyvä	Harrastukset, joissa ei ole ohjaajaa
<ul style="list-style-type: none"> •Liikunta: Sekalaisen liikunnan kerho, pallopelit, tanssi, ryhmäliikunta, keilaus, pöytätennis, kiipeily, ulkoilu, kamppailulajit •Musiikki: Kuoro, bänditoiminta •Kulttuuri ja taide: Leffaillat, teatteri, kielet, kirjallisuus, kuvaamataito, valokuvaus, lehden tekeminen, fantasia •Käsityö: käsityö, askartelu, kokkaus, vaatetus, soitinrakennus •Media ja verkko: Peliohjelmointi, animaatio •Teknologia ja luonnontieteet: Teknologia, matematiikka, ympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> •"Höntsä", eli nuorisotalotyypinen toiminta •Yökoulut 	<ul style="list-style-type: none"> •Lajivuorot liikuntasalissa •Ryhmien omat vuorot esimerkiksi hyppytunneille

Kuva 9. Esimerkkejä harrastuksista

Harrastuksien kesto voi vaihdella. Toisella asteella opiskelevat nuoret saattavat olla kiinnostuneempia kurssimuotoisista harrastuksista kuin pitkää sitoutumista vaativista harrastuksista. Oppilaitoksessa voi kokeilla myös kertaluontoisia lajikokeiluja. Oppilaitos voi vaatia harrastuksiin ennakoilmoittautumista tai hakua, mutta aina tämä ei ole välttämätöntä. Mikäli ilmoittautumista vaaditaan, olisi hyvä, että ilmoittautuminen voitaisiin tehdä sähköisesti. Teini-ikäisten nuorten kanssa voi olla hyvä kokeilla myös täysin vapaita harrastusvuoroja. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi liikuntasali on varattuna tiettyinä aikoina esimerkiksi pallopeleille tai jollekin tietylle lajille. Tällaisia vuoroja voi kokeilla koulupäivän aikanakin, jolloin opiskelijat voivat käyttää mahdolliset hyppytunnit mielekkään tekemisen parissa. Harrastuksen ajankohtaa mietittäessä voidaankin ottaa huomioon, että harrastuksia voi järjestää ilta-aikojen lisäksi myös aamuisin ja koulupäivän aikana.

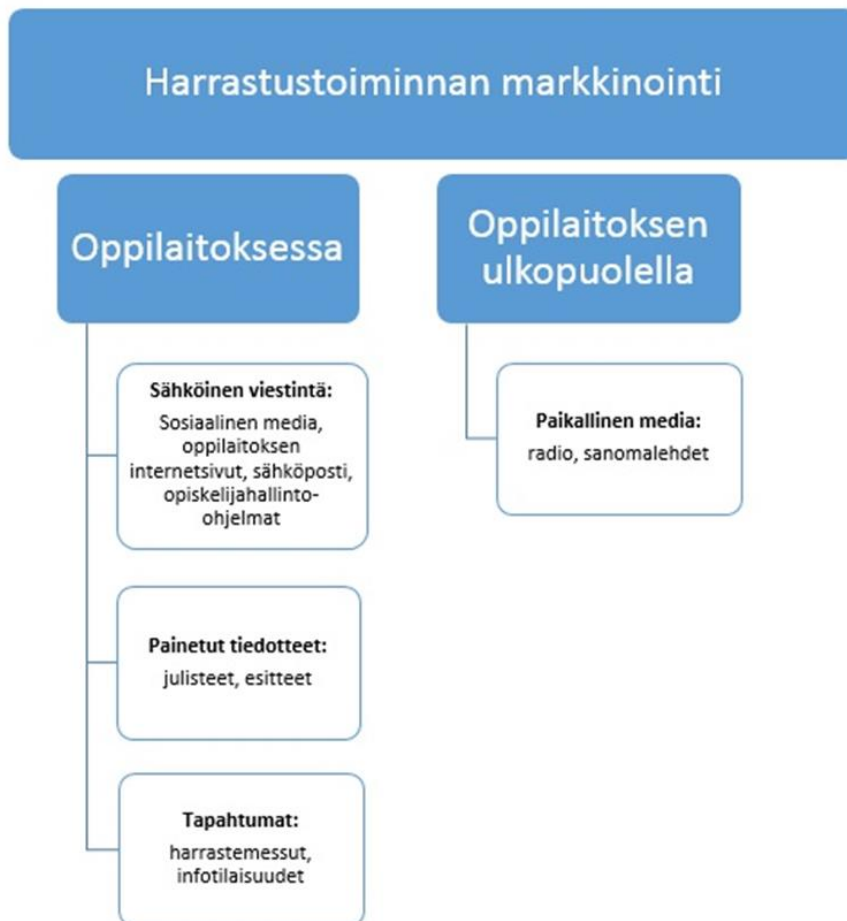
Mikäli harrastus alkaa välittömästi koulupäivän päätyttyä, harrastustoimintaa koordinoivien henkilöiden kannattaa miettiä, järjestetäänkö opiskelijoille mahdollisuuden nauttia välipalaa esimerkiksi oppilaitoksen kahviossa. Tämä voi edellyttää kahvion aukioloaikojen muokkaamista. Kahvion lisäksi oppilaitokseen kannattaa luoda luontevia paikkoja, joissa opiskelijat voivat viettää hyppytunteja tai aikaa, joka jää koulupäivän ja harrastuksen väliin. Tällaiseksi tilaksi käy hyvin esimerkiksi viihtyisäksi sisustettu luokkatila tai oppilaitoksen kirjasto.

15 MARKKINOINTI

Oppilaitoksen on panostettava harrastustoiminnasta tiedottamiseen. Kuvassa 7 on erilaisia tiedottamisen keinoja, joita harrastustoiminnan markkinoinnissa kannattaa käyttää. Tiedottaminen on ensisijaisesti suunnattava oppilaitoksen sisälle, mutta voi olla tärkeää huomioida myös suuri yleisö oppilaitoksen ulkopuolella. Harrastustoiminnan markkinointi paikallisissa lehdissä ja radiossa vie harrastustoiminnan sanomaa eteenpäin. Julisteiden ja esitteiden lisäksi on hyödynnettävä muitakin viestintämuotoja.

Kun halutaan tavoittaa teini-ikäisiä nuoria, kannattaa hyödyntää sosiaalista mediaa ja oppilaitoksen verkkosivuja. Markkinoinnissa on otettava huomioon, että toiminnasta tehdään houkuttelevaa tavallisille nuorille. Kuvien on oltava realistisia ja lähellä tavallista ihmistä. Markkinoinnissa on tuotava selkeästi esille, mitä harrastustoimintaa pitää sisällään ja mitä opiskelija tarvitsee harrastukseen mukaan.

Painetun ja sähköisen markkinoinnin tueksi kannattaa järjestää harrastemessut ja harrastustoiminnan tietoiskuja. Harrastemessut on hyvä ajoittaa lukuvuoden alkuun. Messuilla esitellään oppilaitoksen harrastustoimintaa ja mahdollisesti myös alueen muuta harrastustoimintaa. Tietoiskuja voidaan pitää pitkin lukuvuotta esimerkiksi auditorioissa suurille opiskelijamäärille kerralla.

Kuva 10. Harrastustoiminnan markkinointi

16 TOIMINNAN HAASTEET

Harrastustoiminnan järjestämiseen voi liittyä ennakkoluuloja. Ennakkoluulot liittyvät yleensä opiskelijoiden vastuuttamiseen tai harrastusvälineiden ja tilojen turmelemissen. Aikaisemmat huonot kokemukset voivat liittyä siihen, että toimintaa on järjestetty, mutta opiskelijat eivät ole osallistuneet siihen. Ennakkoluulojen vähentämiseksi kannattaa miettiä jo toimintaa suunniteltaessa, millaista vastuuta opiskelijoille annetaan ja miten voidaan suojella välineitä ja tiloja. Yksi vaihtoehto on laittaa vain osa harrastusvälineistä opiskelijoiden saataville.

Opiskelijoiden motivointiin on myös panostettava. Ammatillinen koulutus kärsii liikumattomuuden imagosta, joten toimintakulttuurin muutos erityisesti liikuntaharrastuksien osalta voi viedä aikaa. Harrastustoiminnassa teini-ikäisiä motivoivat käytännön tekijät, sosiaaliset suhteet, toiminnan imago, toiminnan hyödynnettävyys ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Kuvassa 8 on tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa opiskelijan motivaatioon osallistua harrastustoimintaan.

Kuva 11. Opiskelijan motivaatioon vaikuttavat tekijät

17 LOPUKSI

Harrastustoiminnan toimintamallia voidaan käyttää ohjeena, kun oppilaitoksessa harkitaan harrastustoiminnan käynnistämistä. Malli antaa hyvän pohjan toiminnan suunnitteluun. Oppilaitoksen johto saa toimintamallin avulla käsityksen siitä, mitä harrastustoiminnan onnistuminen edellyttää ja voi rakentaa päätöksensä toiminnan käynnistämisestä ja siihen ohjattavista resursseista tämän perusteella. Toimintamallin avulla oppilaitoksen harrastustoimintaa koordinoivien henkilöiden on helppo muovata oppilaitokseen sopiva, yksilöity tapa järjestää harrastustoimintaa.

On kuitenkin huomattava, että kaikkien nuorten ei tarvitse harrastaa. Nuori voi olla tasapainoinen ja hyvinvoiva, vaikka hän ei harrastaisi mitään erityistä. Voidaan keskustella myös siitä, onko oppilaitoksen tehtävä järjestää vapaa-ajan toimintaa opiskelijoilleen. Harrastustoiminnan sisällyttämisestä koulupäivään on kuitenkin saatu paljon hyötyjä ja oppilaitosten harrastustoimintaa pyritään valtakunnallisesti koko ajan edistämään.

Toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa eletään muutosvaihetta. Syksyllä 2015 astuvat voimaan uudet tutkinnon perusteet, mikä tarkoittaa opetussuunnitelmien sisältöjen uudelleen rakentamista. Uudet opetussuunnitelmat sisältävät aiempaa enemmän yhteiskuntataitojen ja sosiaalisten ja kulttuuristen taitojen opettamista. Oppilaitoksen harrastustoiminta voi jatkossa olla yksi tapa hankkia osaamista muun muassa näissä edellä mainituissa alueissa. Oppilaitoksen harrastustoiminta voidaan jatkossa kytkeä osaksi oppilaitoksen perustehtävää.

Kotkassa 30.3.2015

Eeva Tilli, sosionomi (YAMK)

puh. 040-0438257

LÄHTEET

Hintsala, R. 2014. Yhteisöllinen hyvinvoiva oppimisympäristö. Validia ammattiopiston internetsivut. Saatavissa: <http://www.validia-ammattiopisto.fi/hyvinvoivan-oppimisympariston-toimintamalli/> [viitattu 3.10.2014].

Kenttälä, M. & Suomu, K. 2005. Koulu harrastuspaikkana: näkökulmia paikalliseen yhteistyöhön. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Karhuvirta, T. 2012. Koulun kerhotoiminta – formaalin ja nonformaalin kasvatuksen rajapinnassa. Teoksessa: Kehittyvä nuorisotyö. Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) Helsinki: Hakapaino, s. 179–191.

Opetushallitus. 2008. Ammattiosaajan työkykypassi. Opetushallituksen internetsivut. Saatavissa: http://www.oph.fi/julkaisut/2008/ammattiosaajan_tyokykypassi. [viitattu 27.10.2014].

Opetushallitus. 2004. Koulun hyvinvointiprofiili. Opetushallituksen internetsivut. Saatavissa: <http://www10.edu.fi/hyvinvointiprofiili/info.php?lang=> [viitattu 19.10.2014].

Vänninmaja, P., Sainio, V. & Saarela, M-R. 2008. Harrastuksia ja hyvinvointia yhteistyöllä. Tampereen kaupungin harrastava iltapäivä -hankkeen ensimmäisen vaiheen loppuraportti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino. Saatavissa: http://www.tampere.fi/koulutusjaopiskelu/hip/hiptoininnanraportit_7.html [viitattu 9.1.2015].